

בעזה"י

שירת התורה

פרשת אמור תשפ"ה
ענין ל"ג בעומר ורשב"י
שנה ה' גליון 246

תוכן העניינים

מה שלא נזכר בתורה השייכות בין שבועות למתן תורה	כג
עבודת שתי הלחם הוא גופא קבלת התורה	כד
מעמד הר סיני הי' הדביקות להקב"ה	כד
שתי הלחם הוא המשכת הארת התורה על כל הבריאה	כה
ענין שתה"ל שקדושת התורה יחול על עוה"ז ..	כה
דעת רבי שמעון אי הי' שתי הלחם במדבר	כה
בטעם שלא הקריבו שתי הלחם במדבר	כה
דעת ר"ש דכל ענין שתה"ל ל"ש במדבר	כו
המטרה בסעודת פרידה	כו
נימוסי כבוד סותרים לאהבה אמיתית	כז
יסוד קריאת התורה דמועדות	כז
האם בן א"י עולה לתורה ביו"ט שני שחל בשבת	כז
האם עצם הזמן מחייב שואלין ודורשין	כז
קריה"ת חובת ציבור	כז
האם יש קביעות לפרשיות השבוע	כח
קריאת המועדות ע"י משה מעורר קדושת הזמן	כח
מה דבקידושא רבא ביו"ט אומרים פסוק זה ..	כח
האם לחם הפנים נקרא מנחה	כח
זמן אכילת לחם הפנים	כט
דעת הרמב"ם דנאכל רק בשבת	כט
דעת רבינו יונה דנאכל לשבוע שלם	כט
ביאור זמר כי אשמרה שבת	ל
השפעת לחה"פ בשבת הוא בצירוף אכילת כהנים וג' סעודות בשבת של כל יהודי	ל
החמימות של לחם הפנים כפי מצב האדם	לא
עולם הרוחני ועולם הגשמי	לא
השייכות בין עומר ושתי הלחם ולחם הפנים ...	לב
על איזה פסול הי' הנס	לב
טעם הקדמת עומר ושתי הלחם ללחח"פ	לג
בפרשת אמור כתובים ג' קרבנות אלו	לג
עומר ושתה"ל ולחח"פ הם ג' מדרגות זה ע"ג זה	לד
הפגם בספירה פוסל העומר ושתה"ל	לו
עניני ל"ג בעומר ורשב"י	לז
שמחת ל"ג בעומר ע"פ הפוסקים	לז
הגדול שנענש באמירת נחם בל"ג בעומר	לז
ל"ג בעומר יום פטירת רשב"י	לח

פרשת אמור	ד
העבודה הוא לגלות הקדושה מן החושך	ד
ענין אמירה הוא להתדבק אל השורש	ד
פרשת אמור נוגע לכל איש ישראל	ה
מה שכל הפרשה נקרא אמור	ה
בשעת פטירת הצדיק נעשה חטיבה אחת	ו
בנ"י מעוררים הקדושות המיוחדות	ו
ביאור כפילת האמירה לענין טומאת כהנים	ז
האיסור לישראל לטמא את הכהן והנפק"מ למעשה	ז
דיני כהן גדול מרובה בבגדים	ח
הארת שמן המשחה גם במרובה בגדים	ח
בר יוחאי שמן שמחת קודש	ט
נשאת ציץ נזר הקדש	י
נקודת הפרשה הוא ענין חילול הקדושה	יא
ביאור דין הערב שמש	יא
הערב שמש דתרומה הוא בשקיעה	יב
חקירה בגדר הערב שמש	יב
כאן נתחדש איסור גברא בתרומה	יב
על האדם להיות בבחינת "אותם"	יג
גם רשב"י הי' בבחינה זו	יד
גדר פסול רובע ונרבע	יד
מה דבע"מ לא חל קדושת הגוף הוא מצד הדין פדיון	טו
ביאור אין במינו קרבן	טו
שיטת רבי שמעון ברובע ונרבע	טז
"שור או כשב" חלק מקריאה דמועדים	טז
חשיבותו של כל יום	יז
כל יום יש לו השפעה מיוחדת	יז
פיוטי פסח בענין חטא העגל	יח
חטא העגל לא פגם ביציאת מצרים	יח
מצות קידוש ה' מתקיים ע"י ההחלטה	יט
אם קדושי השואה קיימו מצות קידוש ה'	יט
ענין הזכרת שלום בקדיש	כ
קיום מקרא קודש ע"י כל התאספות בשבת ...	כא
ביאור ענין מקראי קודש	כא
ע"י האסיפה נקבע בלבינו קדושת שבת	כא
כל שינוי לכבו"ש הוי קיום מקרא קודש	כא
הספירה הוא הכנה להתגלות הקדושה	כב
ספירה הוא כמו הקדשת היום	כב
יסוד ענין שתי הלחם בשבועות	כב

תוכן העניינים

בא"י מאיר יותר אורו של רשב"י מג
האם יש הבדל בין רבי שמעון לרשב"י מד
בטעם דלא קי"ל כרבי שמעון מד
רשב"י במדת הדין ואזיל בתר כוונה מד
במירון קי"ל כרשב"י מה
התקשרות ברשב"י ע"י תורתו מה
דעת רבי שמעון בכל העומד להעשות כעשוי דמי
מו

באריז"ל מבואר דעיקר השמחה מצד תלמידי
רע"ק לח
גם על חביריו של רשב"י אפשר לסמוך בשעת
הדחק מ
ל"ג בעומר וירידת המן מא
תורתו של רשב"י בחי' לחם מן השמים מא
המן מסייע לזיכוכ הגוף מא
הקב"ה מקיים הידור מצוה עד שליש מב
הילולא דרשב"י במשנתו של החת"ס מב

בעז"ה ברביעי אחה"צ יעודכן

לתגובות להנצחות ולקבלת הגליון במייל

שמעון יצחק ראקאו

syrakow79@gmail.com 0527614717

שיעור שבועי (עברית) בביהמ"ד משובב נתיבות אור ליום חמישי משעה 11:30 - 11

אפשר לשמוע בקול הלשון: 03-6171111-7-916717 בענגלאנד: 02 08-1917000-7-916717

או בקו משובב נתיבות 07-0733718341

פרשת אמור

פרשה זו נקראת פרשת אמור, ע"ש מה שצווה הקב"ה למשה שיאמר אל הכהנים המצוות הנוגעות להם. ולכ' פ' אמור כוללת בתוכה גם מצוות הנוגעות לישראל כמו פרשת מומי בהמה, ופרשת ימים טובים, ויל"ע למה יכלל הכל באמירה אל הכהנים, דמשמע דפרשת אמור מיוחד לכהנים, וגם למה נכלל בלשון אמירה דוקא ולא בלשון דיבור, ובכלל יל"ע סמיכות הפרשיות דמתחיל בדברים הנוגעים לכהנים, וממשיך בענינים הנוגעים לכל ישראל.

גם יל"ע איך ענין פרשה זו מתקשר לעבודת הימים ימי הספירה שאנו נמצאים בו ושגם מתבאר בפרשה זו.

ונקדים כמה הערות על פסוק ראשון:

ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן לנפש לא יטמא בעמיו: [כ"א א']

א: ויאמר למה כתוב לשון אמירה ולא לשון דיבור, כמו בעלמא שכתוב וידבר ה' אל משה לאמר.

ב: אמור ק' כנ"ל למה כתיב ל' אמירה ולא לשון דיבור.

ג: אל הכהנים בני אהרן אם כתיב כהנים למה כ' בני אהרן, ואי כתיב בני אהרן א"צ לכתוב כהנים ועי' רש"י שהביא דרשות חז"ל בזה.

ד: ואמרת אליהם ק' למה כפל כאן אמירה הרי כבר כתיב אמר אל הכהנים וברש"י עמד ע"ז, ותי' להזהיר גדולים על הקטנים. ואבן עזרא וספורנו תי' דאמר קאי על פרשה הקודמת, וגם שיוכלו להבין ולהורות בכל מיני הטומאות, ואמרת עליהם שהם יזהרו גם במעלת קדושה הנוגעת לכהנים בלבד. ורמב"ן חלק וכתב דאינו נכון, והוא פ' שהוא ע"ד כל פעם שכתוב דבר אל בני ואמרת עליהם, דנאמר כן בפרשיות אשר ירצה להזהיר להם מאד, או לחומר הענין או להיותם מורגלים לחטוא בהנה. ויל"ע למה הוצרך להזהיר כ"כ הרי אין כאן חומר מיוחד של כרת וכדו', ואין כ"כ נסיון גדול שיצטרך להזהירו. וע"ע בעל הטורים.

ה: לנפש לא יטמא בעמיו בדרך כלל יש פסוק נפרד לעיקר הדיבור למשה היינו וידבר ה' אל משה לאמר, וכאן כלל הציווי דלנפש לא יטמא בעמיו בעיקר הציווי למשה שיאמר להם, מ' דחלק זה הוא דבר עיקרי מאד שנוגע ליסוד הפרשה.

העבודה הוא לגלות הקדושה מן החושך

והנראה בעז"ה ע"פ דברי השפ"א, בהקדם דברי המדרש עה"פ אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ

מזוקק שבעתים. "אמרות בשר ודם אינן מאמרות, למחר ישן והולך לו היכן הוא והיכן אמרותיו" ופי' בחי' הרי"ם דכיון דאין בידו לקיים לא נחשב מאמר, וא"כ ה"ה להיפך אצל הקב"ה אף שלפעמים נר' שאין מאמרו מתקיים אבל באמת כל מאמרו מתקיימים רק לפעמים זה בהסתר, וע"י בירור התעורבות אז מתקיים מאמרו בהתגלות, כמ"ש בהמשך הפסוק דאמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים, וזה ענין אמור ואמרת כי מצותיו הם גזירות בשורשם העליון ולמטה מתקיימין בגשמיות, וז"ש אשר קדשנו במצותיו הוא בשורש, וצונו הוא בפועל גשמי בעוה"ז, וכמו כן הגזירה לנפש לא יטמא נמצא שורש הכהונה אין בו מגע טומאה, ואמרת עליהם הוא שיזהרו שלא יטמאו בגשמיות, ואם איזה כהן מטמא עצמו בפועל הקדושה פורחת ממנו, וכן הוא בכל מצוות ה', וכן הקדושה שבוודאי נמצאת בתוך בני"י וכפי עבודת האדם מתגלה בו בפועל ממש, ולכן במסירות נפש כ' ונקדשתי [ולא וקדשתם דמ' דנעשה מאליו] כי החומר מסתיר הקדושה, ומי שמוסר נפשו בפועל ממש מסיר כל הסתרות החומר ומתגלה בו הקדושה ונעשה ממש קדוש בגוף, וכ"ה תמיד כפי הזדככות החומר מתגלה הקדושה, וכן יש זמנים שמתגלה הקדושה ע"י הסתלקות ההסתר הגשמי, ובמד' והי' ז' ימים תחת אמו וכן באדם ביום השמיני ימול שיעבור עליו שבת שיראה פני מטרונא, והענין הוא שכל ברי' כשבאה בעוה"ז החומרי מסתתר חיות הפנימי שבה, אבל כשבא ש"ק בורחת הסט"א והזמן מתעלה, ואז מתגלה הפנימיות, וזהו ענין באה שבת באה מנוחה, וכמו שהי' בשבת בראשית כן הוא תמיד שכל מה שמתהווה בימי בראשית חסר שלימות כי העולם הטבעי הוא חסר, וכשבא השבת חל השלימות על הכל ונעשים כלים להיות מוכן לקדושה. [תרמ"ח]

ענין אמירה הוא להתדבק אל השורש

עוד כ' בנוס"א דבעצם איך אפשר לזכות לטהרה, רק לפי שהכל נברא במאמר כמ"ש בעשרה מאמרות נברא העולם, ולכן המאמר נותן טהרה לכל דבר, ורק להיות דבוק בשורש החיות של כל דבר, וזהו אמור ואמרת שהטהרה בא ע"י בחי' מאמר, ובגמ' ברכות את ה' האמרת היום וגו' וה' האמירך להיות לו וגו' עשנו חטיבה אחת ואנו עושין אותו חטיבה אחת, וע"ש שפי' אמירה הוא החיבור והדיבוק בשורש החיות כנ"ל, ובתוס' ביאור כי זה ענין ספירת העומר שאומרים שצוינו כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו כי ביצ"מ נתגלה בכל איש ישראל שיוכל לצאת מכל רצון אחר, וביצ"מ גופא הי' שלא בדרך הטבע להבטל ולהכלל בהשי"ת, אבל עבודת הספירה הוא לברר המדות שהם דבוקין בנפש האדם, להיות נמשך חיות השי"ת בתוך המדות,

א-ב: להורות עה"פ אמרות ה' אמרות טהורות, דשורש הטהרה בא מעשרה מאמרות, וכן לרמז במש"כ וה' האמרת וה' האמירך לרמז על ענין חטיבה אחת שמכוחה בא הטהרה.

ג: י"ל ע"פ מש"כ הרמב"ן דבעניני קרבנות כ' בני אהרן ולא יזכיר הכהנים דשייכא לקרבנות, אבל ענין טומאה שייך לכהנים אפילו כשלא יבואו למקדש, דזה מעלה להם בעצמם כי בעבור שהם משרתי ה' יאמר להם שיתנהגו גדולה לעצמם ואל יטמאו לעולם, ולפ"ז י"ל בדרך דרוש דבני אהרן מרמז דהמצוה ע"פ פשט בוודאי נוגע רק לבני אהרן, אבל ענין המצוה שהוא למצוא הטהרה בנפש נוגע לכל ישראל שהם בבחי' ממלכת כהנים וגוי קדוש, ולכן הודגש בני אהרן וגם הכהנים. ועד"ז הבאנו בתחלת ספר ויקרא ממו"ז הגה"צ ר' יעקב סניידערס זצ"ל הא דנקרא ספר ויקרא תורת כהנים הגם דאין הכל נוגע רק לכהנים כיון דכלל ישראל ביסוד הם ממלכת כהנים וכל הדינים הנוגעים להם נובע מחמת קדושתם ומעלתם בתור ממלכת כהנים.

ד: מה שהוצרך לכפול אמר ואמרת מבואר היטב, דאמר קאי על מה שהקב"ה מקרב אותנו אליו ועושה אותנו חטיבה אחת, ואמרת עליהם קאי על מה שאנו מקבלים האמירות וממשיכין אותו לתוך המדות שלנו, וגם א"ש שהוצרך להזהיר ע"ז כיון שזהו שורש עבודת ה' בכל הענינים שהוא לגלות הטהרה בעומק החושך והטומאה וזה כבר נסיון גדול שהרי חושך עוה"ז מושך מאד.

מה שכל הפרשה נקרא אמור

ובזה א"ש דכל הפרשה נקרא אמור דעיקר ענין הפרשה הוא להיעשות חטיבה אחת עם הקב"ה ולגלות שורש הטהרה ושורש הקדושה, ותמיד יש ענינים המסתירים ומחשיכים על הקדושה ועבודתינו הוא לגלותו וזה כולל בעולם שנה ונפש, התחלת הפרשה הוא בנפש הטומאה והמומין זה הכל רמז על פגמים בנפש שמסתיר הקדושה, שנה הוא זמני חול וששת ימי המעשה שמסתיר הקדושה וע"ז נתן לנו הקב"ה את יום השבת וכל מועדי קודש כדי לגלות הקדושה בזמן. ובעולם זה ביהמ"ק וכלי המקדש שהם כלים לגלות הקדושה בעולם ולכן כ' כלי המקדש בסוף הפרשה וכדפי' שפ"א שם.

וא"ש דפ' אמור מתקשר לימי הספירה, דכל הספירה בא לזכך אותנו כדי שיתגלה הקדושה בתוכינו, וכפי שנרחיב בעז"ה לקמן במצות הספירה עי"ש.

וכפי מה שמקבל האדם חיות עליון תוך המדות היינו להיות החפץ והרצון לקרב כל המדות אהבה ויראה וניצוח וכו' הכל אליו, להיות מתנהגים רק כפי רצונו, כפי מה שנכנס הארה מנקודה הראשונה תוך המדות שבנפשו, כן מגרש ומטהר האדם מעצמו כל הטמאות ורצונות אשר לא לה' המה, וזה עצמו בחי' אמר ואמרת דהיינו מהשי"ת מקרב אותנו אליו שנוכל להכלל בו ע"י הביטול לכלל ישראל, וזהו אמור עשנו חטיבה אחת, ואמרת עליהם זה מה שאנו מקבלים אמירתו בכל המדות ורצונות ומזה בא הטהרה.

המבואר מדברי שפ"א דבעצם בכל דבר שמתהווה במעשה בראשית יש עליו הסתר וחושך גשמי ומסתתר בו חיות פנימי, וע"י ההתקשרות לשורש המאמר שממנו נתהווה, בזה מתגלה הטהרה והקדושה והטומאות והרצונות החיצוניים מסתלקים, וזהו שורש ענין שבת, דבששת ימי המעשה עדיין חסר שלימות ולא נתגלה הפנימיות וכשבא שבת בא מנוחה, וכן בהמה שנולד עד יום השמיני חסר השלימות ולא יוכל הקדושה להתגלות רק עד שיעבור ש"ק ויהי ביום השמיני,¹ וכן כל איש ישראל בעצם נמצא בו בשורש הקדושה והטהרה רק כפי עבודתו ומסירות נפשו מסיר ומזכך החומר ומתגלה הקדושה והטהרה, ושורש העבודה הוא להתדבק לשורש החיות שנרמז בענין אמור ואמרת דמרמז על ענין עשיתוני חטיבה אחת דאז הקב"ה גם עושה חטיבה אחת ואז ממילא מתגלה בו הקדושה והטהרה.

פרשת אמור נוגע לכל איש ישראל

וא"ש לפ"ז דיסוד ושורש הפרשה נוגע לכל איש ישראל, דענין טומאה הנאמר כאן מרמז להסתרת החומר הגשמי שמעכב על הטהרה והקדושה מלהתגלות, ומוטל על האדם להדבק בשורש החיות ולהמשיך משם הארה לתוך המדות שלו, ואז ממילא יתגלה הטהרה, וזהו ענין קדושת הזמנים שמתבאר בפ' זו שיסוד הענין דיש זמנים שמסתלק החושך הגשמי ומתגלה קדושת הזמן, ולכ"כ כאן ענין ספירת העומר דכולו הוא ענין הכנת האדם שיוכל לקבל הקדושה שמתגלה בזמן דאם לא יכין עצמו לא יהי מוכן לקבלת התורה.

ובזה ניישב כל השאלות בעז"ה:

¹ בספר תפארת עוזיאל להג"ר עוזיאל מייזלס זצ"ל תלמיד הר"ר בער זי"ע פ' קדושים ביאר עפ"ז מצות והדרת פני זקן אפי' לע"ה, דאם בבהמה שהיא לא עושה שום פעולת מצוה בשבת נכנס הקדושה ע"י עיצומו של יום ש"ק, מכ"ש שיכנס לתוך ישראל עם קודש קדושה בכל שבת ע"י שמירת השבת, וכן בכל מצוה ומצוה, ולכן יש להדר פני זקן שנכנס בו הרבה קדושות אלקות ע"י רוב הימים והשבתות, וזה"פ והדרת גוי ויראת מאלקין מחלק קדושת אלקות אשר בקרבנו.

בשעת פטירת הצדיק נעשה חטיבה אחת

[ובענין חטיבה אחת בעולם וכו'] יש להזכיר מה שה' לפני הפטירה של מו"ז הגר"ר בנציון זצ"ל² שכבר שכב על ערש דוי ותמיד כשנכנס אליו אחד מבניו ביקש שיאמר לו דברי תורה, והי' שומע ומאזין ומהנהן בראשו, ובסוף ממש ביקש שיעבירהו ממטה המיוחדת שהביאו לו מבית חולים ולהשכיבו על מטתו ויאסוף רגליו אל המטה, וקרא לבנו **אאמו"ר שליט"א** שיקריא לפניו דברי תורה, ולקח גמ' ברכות וקרא לפניו מאמר חז"ל בדף ו'. **"אמר הקב"ה אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת"** וכשמעו תיבת חטיבה ביאר ואמר בלשון יידיש **"איין שטיק"** וזה היתה דיבור האחרון עד שנשמתו עלתה למרום, ונדבקה בחטיבה אחת לצור מחצבתה.

הנה להנ"ל זהו עיקר החיים להיות חטיבה אחת עם הקב"ה ועד כמה שמסתלק החומר ביותר מתגלה ענין החטיבה ונמשך עליו מחיים האמיתיים, וא"כ מתאים מאד שאיש העובד ה' בכל לבבו בכל חייו יסתלק מן העולם במילים אלו. ומאידך להבדיל אצל הגוי הוא נעשה חטיבה אחת עם הגשמיים ויש להביא מה שה' עם מו"ז זצ"ל כשהי' בבית חולים בתקופה האחרונה, שבסמוך לו הי' גוי אחד שכבר הי' סמוך מאד למיתתו ולפני מיתתו עוד ביקש לומר משפט אחד, ואמר **"סקאטש וויסקי זה הכי טוב"** וזה מתאים מאד לגוי שכל חייו מחובר לגשמיים ואין לו שום חיות רוחני פנימי, ממילא כשמת הוא מתדבק לשורשו לעפר בארץ ומדבר על המשקה הכי טוב.].

בנ"י מעוררים הקדושות המיוחדות

ויש להוסיף כאן ד' שפ"א במבט קצת שונה על נקודת הפרשה, דביאר המשך הפרשיות קדושת כהן ומועדות ונרות ולח"פ כי המועדות מאירין ונותנים לכל הזמנים ע"י בנ"י שנא' אשר תקראו אותם וגו' ובמד' כי גוי גדול בכל קראינו אליו הם מועדות שנקראו מקראי קודש, וכשבנ"י מעוררין הקדושה בימים אלו להיות מיוחדים לקדושה משפיע הקב"ה בהם קדושה וכמו כן כשישראל בונים מקום מקדש כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי, וכמו"כ בנפשות כמ"ש וקדשתו כי את לחם א' הוא מקריב, ובכח כל בנ"י יורד קדושה המיוחד בעם להיות קדוש לה' ז"ש בכל קראינו הן בעולם הן בשנה הן בנפש, ומעין זה יש בכל פרט כשהאדם מזמין לו יום מיוחד ומקום מיוחד ואבר מיוחד להיות קדוש לה', ובג' בחי' עש"ן הנ"ל הי' תיקון כל העולם וכל הזמנים וכל הנפשות, ונסמכו פ' נרות ולחם למועדות להורות שהם מאירין ונותנים שפע לכל השנה, וכל מצות נר בשבת ויו"ט חובה כי א"א להיות אור בעולם רק ע"י זמני קודש אלו וכו'. [תרנ"ד]

עוד כתב, המשך הפרשיות קדושת הכהנים וכה"ג מתוך הנפשות וקדשתו וגו' כי את לחם א' הוא מקריב בעבור שהכהן מקרב נפשות בנ"י אל הקב"ה, וכמו כן המועדים מקראי קודש שהם מקריבין ומעלין הנפשות ג"כ לכן

וקדשתו, וכמו כן בבחי' עולם ביהמ"ק וקדשי קדשים שמעלין הנפשות צריכין ליהזר בקדושתם שהקב"ה נתן לבנ"י כלים להעלות כל העולם עד השורש, וזה ענין לחם הפנים ביום השבת יערכנו וגו' מאת בנ"י דכל ברכאן ביומא שביעאה תליא ויש ג' סעודות שבת בחי' ג' אבות וי"ב לחם בחי' י"ב שבטים, וכ"ז דרך התפשטות השפע מן שורש האחדות שיקבלו השפע דבוק בשורש וזה ברית עולם. [תרנ"ז]

הרי דנקודת הפרשה דהקב"ה הוריד כוחות של קדושה בעולם שנה נפש, ובכח בנ"י לגלותם, וע"י הזהירות בקדושתם ממילא יתגלה הקדושה ואז זה ישפיע לתיקון כל העולם וכל הזמנים וכל הנפשות. וזה יסביר שכל הפרשה סובב בענין חילול קדושה וענין הזהירות לקדש, דצורת התעוררות הקדושה ושיוכל להשפיע לנו זה רק ע"י הכיבוד והזהירות מלחללו וזהו ענין הרבה ממצוות הפרשה דראה בספר החינוך מ' רס"ט לענין וקדשתו דכהנים "דזה כולו לכבוד ה' ית' אחרי שהוא לקחם ובחרם לעבודתו" ולענין כהן בעל מום כ' במצוה רע"ה כי בהיות האדם חשוב במראהו וטוב במעשיו ימצא חן ושכל טוב בכל אשר יעשה בעיני כל רואיו אבל בהפך מזה וכו' ולכן ראוי להיות השליח שהכפרה תלו' עליו איש חן וכו' למען יתפשו מחשבות בני איש אחריו וכו' ע"ש ובמצוה רע"ז לענין כניסת בע"מ בהיכל כ' דזה להגדיל כבוד הבית והדרה ע"כ אין ראוי לבוא שם בע"מ כי הוא משום השלימות, ובאמת לענין מומים הדבר פשוט כמבואר בפסוקים במלאכי בהפטר פ' תולדות דהבאת בעלי מומים הוא בזיון עצום להקב"ה וא"כ ה"ה כהנים בעלי מומים, ועי' שמואל א' ב' בעונש הנורא שקיבלו בני עלי על שביזו את הקדשים וכ' עליהם כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו, ולענין עבודת כהן בטומאה כ' החינוך במ' רע"ח כי לכבוד הבית ומעלת עבודתו נתרחק ממנו כל דבר שאינו במעלתו וחשיבותו ובמצוה רע"ט באיסור אכילת תרומה בטומאה כ' להגדיל וליקר בלב כל אדם כל אשר בקודש וכבר זכרתי פעמים רבות התועלת בדבר וכ"פ במצוה ר"פ לענין איסור זרות בתרומה וכן כל המשך איסורי תרומה. ובמצוה רפ"ז באיסור הטלת מום בקרבן כ' שיהי' בזה בזיון לקדשים וכבר כתבתי התועלת הנמצא בהתיקר כבוד בית המקדש ומשרתיו וקרבנותיו בלב האדם. ולענין ימים טובים כל עיקר דין מקראי קודש הוא לכבד ולייקר את הימים המקודשים ואז נוכל לקבל השפע קודש שיש בהם וכדנתב' שם צורת הכיבוד. וע"ע לקמן כ"ב א' שדקדקנו בזה לשונות הפסוקים דהכל איירי בענין חילול קדושה.

ועי' דרך ה' ח"ד פ"ז דביאר ענין קדושת זמני קודש דשיערה החכמה בעליונה כמה קדושה ינתן לברואים, וניתן לישראל כושר קליטה לקדושת שבת וכל הזמנים,

² ארחות ישרים לאאמו"ר שליט"א עמוד קפ"ו.

לחנכו ברוח התורה, וא"כ א"ש דלכהנים הדבר ק' מאד כי הסביבה הישראלית אינה מצווה על הטומאה וכשהכהן הקטן רואה שחביריו אין נזהרין מזה ק' מאד לחנכו וצריך להזהירו שוב ושוב,³ ולכ"כ אמר ואמרת פעמיים לרמז על אמירות הרבה, אבל דם ושרצים דמאיסי אין נכשלים בזה וקל מאד לחנך ולכן לא נרמז בקרא. ודפח"ח.⁴

האיסור לישראל לטמא את הכהן

והנפק"מ למעשה

ולעיקר השאלה למה נכפל כאן אמר ואמרת תי' באור החיים הק' דכאן נרמז שי' הרמב"ם פ"ג מאכל ה"ה דגם ישראל המטמא את הכהן במזיד והכהן שוגג לוקה והובא להלכה בערוה"ש יו"ד שס"ט ס"ז, וכבר נתק' הרא"ש בתשובה כלל ב' בשאלתו לרשב"א מנ"ל זה גם לח"מ כ' דלא ידע מקורו, עי' ביאור הגר"א סי' ש"ג לענין שי' רמב"ם דגם מלביש כלאים לוקה שהראה מקורו מתוספתא ע"פ הגהתו, וכ' אור החיים הק' דמקורו ממש"כ לנפש לא יטמא מ' דהקב"ה מצוה שהכהן לא יתטמא ולא דוקא לכהן דה"ה לישראל, וא"כ י"ל דאמר קאי על הכהן ואמרת עליהם קאי על ישראל וציין לדבריו במנ"ח סוף מצוה רס"ג. ואפשר להבין דין זה דעיקר הציווי הוא על חפצא דקדושת הכהן שלא יחולל וא"כ לא איכפ"ל אם הכהן גופא יעבור העבירה, ועד"ז הק' באבי עזרי שם על ד' המנ"ח שרצה לחלק לענין קטן דאי נקרא שאינו מצווה כלל ל"ש עליו ד' הרמב"ם והק' דהעיקר הוא שלא יתחלל

אבל צריך קצת ניתוק מחמירות כדי לזכות בו, וכן עלינו לכבד את הקדושה ולהזהר שלא לחלל ולא לפגום הקדושה ואז נוכל לקלוט ולקבל הקדושה הנשפעת בהם עי"ש וא"כ ה"ה בכל עניני קדושה שנתב' בפ' שלנו.

ביאור כפילת האמירה לענין טומאת כהנים

אמור וגו' ואמרת וגו' [שם] וברש"י להזהיר גדולים על הקטנים:

הנה בגמ' יבמות קיד. הובא שי' ר' פדת דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, ופריך ממש"כ אצל שרצים לא תאכלום ודרשי' לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים וכן בדם כ' כל נפש לא תאכל דם דהוא קרא יתירא, וכן בטומאה דכהן שכפל אמור ואמרת, ודחי דהכוונה שלא לספות בידים. עי"ש הצריכותא בג' פסוקים. ולפ"ז לכ' למאי דקי"ל כר' פדת נרמב"ם פי"ז ממאכ"א הכ"ז גם בג' אלו יש רק איסור ספי' וא"צ להפרישו וכ"פ הרמב"ם פ"ג מאכל הי"ב [אלא שהוסיף דהאב צריך לחנכו בקדושת עי' בזה בתשו' הרשב"א ח"א סי' קכ"ח] אולם הטור ביו"ד סי' שע"ג השיג עליו מלשון אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים מ' שצריך להזהירו ולהפרישו. ובביאור ד' הטור נחלקו הב"י והב"ח דד' ב"י או"ח סי' שמ"ג דד' הגמ' הוא דיחוי בעלמא ולקושטא הני ג' מקומות הוי ג' כתובים ואין מלמדין ובג' אלו אכן מצווין להפרישו, אולם ד' הב"ח שם וביו"ד וכ"ה ד' רא"ם כאן ובשו"ת סי' פ', דטומאה שאני דריבה בהן הכתוב מצוות יתירות, וכ"מ לישנא דקרא דלענין דם ושרצים מ' הלשון רק להאכיל אבל כאן כ' להדיא אמור ואמרת מ' שתי אמירות גם להזהירו. ולהלכה משמע באו"ח סי' שמ"ג וביו"ד סי' שע"ג דלא חיישי' כלל לשי' הטור.

ולפשטות הגמ' וכד' הרמב"ם שוב יק' מ"ש דלענין דם ושרצים כ' בל' לא לאכול או להאכיל, ולענין טומאת כהן כ' בלשון אמור ואמרת. ותי' באזנים לתורה נויש להקדים לדבריו דלכ' זה לשי' הרמב"ם דעדיין מוטל על האב לחנכו דיש ב' מחנכים לילד א': ההורים או שלוחם המורה ב': הרחוב הסביבה אשר בה נמצא הילד, וכדאמרו חז"ל הרבה שכנים הרעים עושים [נסוה ז'] ואשרי האיש המחנך את בניו בסביבה טובה כי אז הסביבה מסייע לו, הוא מזהיר את בניו על השבת וגם הסביבה שומרת את השבת, הוא מזהיר על ציצית ותפלה והסביבה ג"כ עושה כן ואז יוכל לחנך בניקל, בדיבור קל ובאמירה בעלמא, אבל אוי לו לאב המחנך את בניו בסביבה זרה לה' ותורתו, וכשהוא מצוה בניו על השבת והם רואים ברחוב חילול שבת על כל פסיעה ופסיעה או בשאר מצוות וחבירו מזלזלים וצוחקים עליו, אז אין עצה רק להזהיר ולחזור ולהזהיר ויכפיל עליו ההשגחה

³ ויתכן שהילד בחדר וצריך להיות שונה מחביריו כגון שהולכים לטויל ואינו יכול להצטרף מפני חשש טומאה בכביש או בקברי צדיקים, ואז על אביו לחזקו שהוא מיוחד לשרת בבית אלוקינו. וי"ל בדרך צחות דלכן יוצא תמיד פ' אמור סמוך לל"ג בעומר דיש לכהנים נסיון עצום לעלות לקבר רשב"י, וכבר אמר הגר"ש ויהגרי"ק וצ"ל להגיר דוד מונק שליט"א דכ"ז שלא מסודר ענין טומאת כהנים במאה אחוז [כגון עי' גשר הכהנים] עדיף שלא יסעו לשם מלסמוך על קולות, וכן אמר הגר"צ פנקס וצ"ל לחכם שלום כהן וצ"ל שעדיף שלא יסע וא"כ י"ל גם בזה להזהיר גדולים על הקטנים לפני ל"ג בעומר. אגב- פעם הי' צריך להעביר מת באיזה שביל שהי' צמיד לתלמוד תורה בבני ברק והי' שם אילן שהי' גורם טומאה לכל התלמוד תורה והפסיקו כל הלימוד כדי להוציא הילדים הכהנים, ושאלו להגר"צ קרליץ וצ"ל האם זה הי' נכון לבטל תורה עבור זה וענה שג"ז נקרא תלמוד תורה ללמדם ה' טומאת כהנים ואולי זה נרמז באמר ואמרת שצריך לדבר וללמד זה שוב ושוב גם עי' דוגמאות מוחשיות שבאים ליד כדי להשרישו בלב הילד, וכן שילדים הישראלים ידעו מזה מצד שי' הרמב"ם הנ"ל.

⁴ בענין חיוב וקדשתו ראינו בקו' דקדוקי מצוות בהנהגות מרן הגר"ח וצ"ל עמ' כ"ד דהי' מקבל עשרות מכתבים מידי יום והי' מסדרם תחלה לפי סדר כהן לוי ישראל, ע"פ הוריות יג. דכהן קודם ללוי לגמ"ח, עי' קו"ש ב"ב רע"ז בענין זה, וגם למכתבים שהגיעו מנשים שהי' מפנה לרבנית הי' מציין אם יש מכתב מכהנת [נוע' מגדל עוז ליעב"ץ פ"ט שמסתפק בזה אי נימא בנקיבות כיון שאוכלות בתרומה וחזה ושוק יש להם מעלה וכן לוייה שאוכלת במעשר ובנה פטור מפדיון אבל לא ראה מי שנוהג כן] כן הורה למגיד שיעור שאם נשאל שאלה מבחור כהן וישראל ביחד יענה לכהן קודם אם לא שנשאל תחלה מישראל כבר זכה לקבל תשובה. [ויל"ע במכתבים שקיבל מרן האם רק בבאו כולם לפניו בבת אחת הקדים הכהן]

דיני כהן גדול מרובה בבגדים

והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרוס: [שם י']

הנה יש שתי מיני כהן גדול דמבואר בש"ס בכמה מקומות: א: המשוח בשמן המשחה ב: מרובה בבגדים והיינו בבית שני שלא הי' להם שמן המשחה. ופשטי' דקרא דהקדים אשר יוצק על ראשו וגו' וכן ממש"כ לקמן כי נזר שמן משחת וגו' משמע דכל הדינים המיוחדים בכה"ג המבוארים כאן, איסור פריעה ופרימה, איסור טומאה לקרובים, הקרבה באנינות, ושישא בתולה דוקא, נאמר רק בכה"ג המשוח בשמן המשחה ולא במרובה בגדים, אולם במשנה הוריות יא: מפורש דאין נפק"מ ביניהם כלל רק לענין פר הבא על כל המצוות המבואר בפ' ויקרא דכהן משיח מביא פר, בזה אמרי' דדוקא משוח בשמן המשחה, וגם ע"ז יש מח' דדעת ר"מ דגם בזה אין הבדל, וא"כ צ"ב למה הודגש כאן בפסוק מה שיוצק על ראשו שמן המשחה. ובגמ' שם יב: נתבאר דמ"ש כאן שמן המשחה מרמז על משוח מלחמה דגם אצלו נוגע כל ה' דברים האמורים בפרשה, חוץ מדין הקרבה באנינות שנאמר רק בכה"ג רגיל ואפי' מרובה בגדים דלכ"כ כי נזר אלקיו על ראשו ולא על חבירו. וממעט רק מי שמשוח כמותו ועוד דמרובה בגדים סו"ס נמצא במקדש ועובד ולכן שייך אצלו ג"כ הטעם שלא יחלל את מקדש אלקיו במה שיצא מעבודה. [תוס' שם]

והג"ר אליהו דיסקין שליט"א דקדק לשון הפסוק דאיסור פריעה ופרימה כתוב בסופו של הפסוק שהודגש השמן המשחה על ראשו ומה שיש לו בגדים. ומשמע ד"ראשו לא יפרע" מקביל למה שיש על ראשו שמן המשחה ואיסור "ובגדיו לא יפרוס" מקביל למה שיש לו ריבוי בגדים, ולפ"ז לכ' הי' צריך להיות דמרובה בגדים מותר בפריעה.

הארת שמן המשחה גם במרובה בגדים

אולם לנתבאר בגמ' דגם על מרובה בגדים, נאמר שאין לו לצאת מן המקדש בשעת עבודה וע"ז כ' "כי נזר שמן משחת אלקיו על ראשו", נראה מזה דגם בבית שני שלא הי' להם שמן המשחה מ"מ הי' על כל כה"ג איזה בחינה והארה משמן המשחה הגנוז, וכמו שכ' בספה"ק דכל דבר שנאמר בו גניזה היינו שמאיר ממקומו וכן הוא בכל הדברים הנמנים בהוריות שם יב. דעם גניזת הארון נגזר שמן המשחה וצנצנת המן ומקלו של אהרן שקדי' ופרחי', וא"ש דעיקר הילפותא בדברים אלו שנגנזו הוא דבארון ובמן כ' "שם" ובמן כ' ג"כ "משמרת ודורות"

קדושת כהונה וא"כ לאו זה הוא גם בכהן חרש שוטה וקטן דל"ש כלל למצות ואיסור טומאה דסו"ס פוגם בקדושת כהונה.

והנה שי' הרמב"ם הזה נוגע מאד למעשה דעל ישראל להזהר לא להביא ארון של מת למקום שיתכן שיש שם כהן אף דהכהן לא ידע כלל ויהי' מתעסק או שוגג, וגם אי נימא דליכא לפני עור בשוגג [עי' פרישה חו"מ סי' ע' סק"א עפ"י רש"י ב"מ עה: ד"ה עובר] אולם כבר הוכיח השד"ח [כללים מערכת ו' כלל כ"ו ד"ה ודאנתאן] מכמה ראשונים ואחרונים דגם במכשילו שוגג יש לפנ"ע ובנימוק"י נדרים טו: דגם במכשילו בכפי' ובאונס עובר, [אולם כאן יש לדון דל"ש לפנ"ע רק באופן שצריך עכ"פ כפרה, אבל כאן הכהן אינו עושה מעשה עבירה כלל לטמאות עצמו רק שנטמא ממילא ובפרט כשמתעסק ואינו יודע כלל שנמצא כאן טומאה יתכן דא"צ כפרה וכ"מ ברמב"ם שם דכ' איסור לפנ"ע רק באופן שהכהן מזיד] ונוגע לישראל שמסיע מת ברכבו ונכנס לחניה של בנינים המחוברים שכמעט ברור שיש שם משפחות כהנים, וכן להסיע המת דרך מנהרה ארוכה שיש תמיד מאות בני אדם וכמעט בטוח שיש שם כהנים, ויש שפקפקו מטעם זה להביא מתים מחו"ל לא"י לקבורה דק' מאד להזהר שלא להכשיל כהנים בפרט אם שרוול המטוס מחובר לטרמינל כשהמת על המטוס, ויכול הטומאה להתפשט לכל הטרמינל ולפעמים גם לרכבת תחתית שיתפשט דרכו הטומאה למקומות רחוקים, ואולי יש מקום להקל ע"פ הצ"פ פ"י מכלאים הכ"ט כ"ב א' דעיקר חומרת הרמב"ם הוא רק כשהכהן עדיין לא מחולל וכיום רוב כהנים כבר טמאי מתים הם, וא"כ הגם דלא סמכי' על שי' הראב"ד שהקיל מטעם זה גם לכהן להטמא אבל לענין שי' הרמב"ם אולי יש להקל. [אולם עדיין יש לדון מצד לפנ"ע וכנ"ל ומצד איסור ספי']

עוד יש קולא מחודשת מאד ששמעתי בשם מרן הגריש"א זצ"ל לחברא קדישא שצריכים לעבור במנהרה, דאף דע"פ סטטיסטיקה כמעט ברור שיש שם כהן, מ"מ כיון דאם תדון על כל רכב בנפרד הרי אפשר לומר כל דפריש מרובא פריש ואינו כהן א"כ א"צ לחשוש כלל, ואין שום הלכה דאזלינן אחרי סטטיסטיקה. ונפק"מ למעשה במכניס כזית של מת בבית המדרש או אולם גדול מאד בשעה שנמצאים שם עשרות אלפי איש דאף דלכאורה לא ימלט דביבור כ"כ גדול שלא יהי' שם כהן מ"מ מותר דכ"ז שאינו ברור לו במאה אחוז שיש שם כהן הרי אפשר לדון על כל אדם לחוד ומותר.

עיקר מצותה הוא הכשר להקטרה ולכן מנה הרמב"ם עשיית שמן המשחה למצוה נפרדת, ועד"ז כתב בחי' הגר"ח סטנסיל סי' נ"ו דהא דהי' נס דוקא בשמן המשחה שיהי' קיים לדורות כיון שבנוסף לכך שמשמש למשיחה, יש דין שיהי' אצל הארון ולכן צריך להיות קיים לדורות כדי שיהי' אצל הארון, ולר' ארי' לייב זה עיקר מצותו.

והנה שם בפ' כי תשא הודגש בקרא ואתה קח לך, ומבואר התייחסות מיוחדת שיהי' ע"ש משה, עי' יומא ג: ורש"ש ושפ"א שם ואכמ"ל, אבל בכל אופן לכו"ע כ' כאן התייחסות מיוחדת למשה שנא' ואתה, וגם אם הסמנים לא באו ממה מ"מ הוא זה שעשאו, והי' בו הרבה ניסים ונסים ונשאר קיים לדורות.

וביאר אברבנאל דהטעם דקיים לדורות, כיון דרצון ה' דיהי' נחשב כאילו כל מלך וכהן שימשו ממנו יהי' כאילו נמשך ממה בעצמו וכאילו כולם תלמידיו, ולכן צריך להיות אצל הארון דוקא להורות שכל הנמשכים הם ממשיכי תורת משה. וע"ע במהרש"א הוריות יב. ד"ה תנא דמש"כ [בתהילים קל"ג ב'] כשמן הטוב על הראש קאי על ראשו של משרע"ה, דממנו נשפע לאהרן ולכן לא ידאג ממעילת שמן המשחה וגם ממה שנפסק הכהונה ממנו דעיקר כח הכהונה נמשך ממנו כטל חרמון שהוא גבוה מהררי ציון ויורד משם להררי ציון עי"ש.

והנה באמת בקראי שם מוזכר רק משיחת משכן וכליו ואהרן ובניו, אבל בגמ' בהוריות שם מבואר דה"ה משחו ממנו המלכים, ופי' רמב"ן בהא דכתוב בפ' כי תשא ואשר יתן ממנו על זר דלד' אבן עזרא קאי על כל מי שאינו כהן, והא דנמשכו מלכים הי' הוראת שעה, כ' הרמב"ן דאינו כן, דכיון דלא נתפרש ששמן המשחה מיועד לאהרן ולבניו דוקא, כמש"כ אצל הבגדים, א"כ נכלל בזה דמיועד לכל מי שאבחר בו להיות משיח ה' ולכן ימשחו בו מלכים וכהנים גדולים ששניהם משיחי ה' שנא' "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו". [תהילים פ"ט כ"א]

בר יוחאי שמן שמחת קודש

והנה ע"פ דרוש יתכן, דכל עיקר שמן המשחה הוא היכי תמצי להשאיר כוחו של משה לדורות, וגם מי שלא יהי' נמשך בפועל משמן המשחה, וגם אם נגנו לדורות מ"מ הרי הוא רק בגדר גניזה, דהיינו שיש בזה עדיין השפעה, ולכן נתבאר דגם מרובה בבגדים יש לו הארה משמן המשחה, ולכן כל מי שמתעלה מאד ברוחניות, הרי הוא יונק מכוחו של משה ע"י שמן המשחה, ולכן נאמר על רשב"י "בר יוחאי נמשחת אחריו שמן ששון מחבריו דזה ע"פ הפסוק בתהילים [מ"ה ח'] "ע"כ משחך אלקים

ומזה ילפי' לשמן המשחה שכ' "דורות" ומקלו של אהרן שכ' "משמרת" ומשמע שכל ענין הגניזה הוא קיום של משמרת לדורות ומבואר דהם פועלים את פעולתם ממקומם, ולכן גם היום אנו יכולים להתחבר להקדושה של צנצנת המן ע"י עסק פרשת המן, וכן בקדושת התורה היוצאת מן הארון, וכן בעסק פרשת קרח להשקיט מחלוקת, ועד"ז כל מרובה בבגדים הי' לו הארה של שמן המשחה וא"ש דהי' לו כמעט כל הדינים של משוח בשמן המשחה, הגם דחלק מן הדינים מ' בקרא שבאים רק מצד שמן המשחה.

ומה שלענין פר הבא על כל המצוות שאני, י"ל ע"ד דרוש דהנה כ' שם [ג' דמה שהכהן המשיח חוטא הוא לאשמת העם ופירש"י שהם תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל עליהם ובספורנו "דלא תקרה לו שגגת חטאת זולתי ממוקשי העם כאמרם בברכות לד: המתפלל וטעה סימן רע לו ואם ש"ץ הוא סי' רע לשולחיו וכו' ולכן לא כתב בו ואשם דואשם הכוונה לעשות תשובה וזה ל"ש בכהן משיח כי לא מלבו הי' החטא כלל אבל קרה לו לאשמת העם". ולפ"ז י"ל דכ"ז בבית ראשון שהיו הכהנים גדולים במדרגה גדולה ולזה זכו בשמן המשחה, וכן העם היו במדרגה יותר גדולה, ואז הי' מדרגת העם פוגע בקדושת הכה"ג, ומאידך גם הי' שייך לומר דכה"ג בעצמו לא הי' שייך שיבוא לתקלה מחמת גדלותו אם לא שזה הי' באשמת העם, אבל בבית שני שגם העם וגם הכה"ג לא הי' במדרגה כ"כ גדולה א"כ לא הי' שייך לומר דהחטא בא רק מחמת העם, וכן לא הי' חטאם פוגע כ"כ בקדושת הכה"ג.

וסמך לכ"ז י"ל לנתבאר בזה"ק בתחלת הפ' דטעם איסור טומאת כהנים לפי שפוגע בבחי' שמן המשחה, ולקמן שם לענין איסור קרחה בכהנים דקריחה בראש פוגע בבחי' שמן המשחה שיוורד על הראש ולזקן אהרן עי"ש, ור' יוסי ס"ל דקאי גם על כהנים הדיוטות ורק ר' יהודה חולק דקאי רק על כה"ג, הרי דבחי' שמן המשחה נוגע גם לכהנים הדיוטות בבחי' מה.⁵

והנה כבר הרחבנו בפ' כי תשא במצות עשיית שמן המשחה דהרמב"ם מנאו כמצוה בפנ"ע משא"כ קטרת לא מנה עצם עשיית הקטרת למצוה, וביאר בחי' ר' ארי' לייב ח"ב סי' נ"ו חידוש גדול, דעיקר מצות שמן המשחה הוא זה דיהי' קיים לדורות אצל הארון, רק דגמר והשלמת המצוה הוא המשיחה ממנו, אבל קטורת

⁵ עפ"י ד' זוה"ק אלו יש סמך לחידושו של הכתב והקבלה לעיל פסוק ד' דאף דחז"ל במכות כ. והובא ברש"י למדו גז"ש דאיסור קרחה הוא רק במת זה רק לענין מלקות אבל איסורא מיהא איכא, כיון דזה מחוקות הגוי ולכן נכתב פסוק זה אצל דין פאת זקנם שאינו על מת, [וכ' דכ"ה בלבוש יו"ד סי' ק"פ ולא מצאתי] ולד' זוה"ק א"ש דאיסור קרחה בכהן חמירא דפוגע בבחי' שמן המשחה שבו. - הגרמ"י רייזמן שליט"א.

אבא לא סיים] דלא סיים רשב"י לומר חיים עד דאשתכחו מילי.

וזה גם נוגע לכל יהודי, דהרי דוד המלך אמר בתהילים [כ"ג ה'] **"דשנת בשמן ראשי"** דקאי על שמן המשחה, ובזמירות שבת כל יהודי שר ומתפלל **"תערוך לפני שלחניך תדשן בשמן ראשי"**, וי"ל דבפרט בשבת י"ל כן דמשה מחזיר לנו את הכתרים ביותר יש להתקשר לכוח של משה.

וא"ש לפ"ז היסוד של ר' לייב מאלין דעיקר מצות עשיית שמן המשחה הוא שהי' קיים לדורות, רק דגמר מצותה הוא למשוך מי שצריך משיחה, אבל גם בלי משיחה בפועל יש בו כח נצחי לכאור"א.

נשאת ציץ נזר הקדש

והנה בבר יוחאי בנוסף למה שמשבחים את רשב"י שמעלתו ככה"ג בזה שנמשך בשמן המשחה, אנו מוסיפים **"נשאת ציץ נזר הקדש"** וביאר ר' ישעי' אשר זעליג מרגליות בספר שיר בר יוחאי, דענין הציץ מבואר בזוה"ק ח"ב ריח: שמי שהסתכל בציץ נפל עליו פחד, וכך פחדו מקדושת רשב"י כמבואר בזוה"ק ח"ב קנד: שעלאין ותתאין מזדעזעין מיני' וכן בציץ כתוב והי' על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה', וכן הגין רשב"י בקדושתו על דורו, ואמר שיכול לפטור את העולם מן הדין. עוד י"ל ע"פ מה שהרחבנו בפ' פקודי בפנימיות ענין הציץ דמרצה על הטומאה ע"פ מה שנתבאר במקובלים דציץ רומז על מדת הכתר שהוא הכי גבוה מכל הספירות, וכן מבואר ברבינו בחיי פ' תצוה נשמות כח לון דז' בגדי כהונה הם נגד ז' רקיעים, והציץ של זהב שבראשו הוא עליון על כולם וירמוז על כולם המדה שכתוב עלי' כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות לבושה והיא העשירית, וע"כ הציץ של זהב והי' ראוי לפתח בו קדש לה', וגם מרמז לשכינה שהוא למעלה על ראשו שמשגחת על ישראל וזהו לשון ציץ מלשון מציץ מן החרכים והיא מקבלת ממקור העליון מלשון ויצץ ציץ והוא העליון בפרי, ע"כ ברבינו בחיי, וא"כ א"ש דהיא כ"כ גבוה עד שלא שולט שם שום פגם ולכן הוא מרצה על טומאה ופגם, נמצא דכוחו של הציץ להעלות כל עבודת בית המקדש למקום גבוה מאד, ונבזה יל"פ בזמירות שבת **"זכור את יום השבת לקדשו קרנו כי גבהה נזר על ראשו"** דכל יהודי בשבת מקבל בחי' ציץ ונזר על ראשו שאין שם שום פגם, דחטא העגל לא חלה בשבת ומוחלים לו על כל עוונותיו, עיי"ש מה שביארנו לפ"ז מלת ציץ] וא"ש דרשב"י בכוחו לפטור את כל העולם מן הדין דע"י כח הציץ יכול להעלות כל דבר מטומאתו ופגמו, וא"ש דרשב"י לשיטתו יומא ז: דציץ מרצה גם באינו על מצחו, וביארנו בפ' תצוה ע"פ שפ"א דהארת ופנימיות הציץ

אלקיך שמן ששון מחברין" ובב"ר [ל"ט ו'] מבואר דהפסוק עסוק בקבלת נבואה, וכיון שרשב"י הי' כ"כ גדול ינק כוחו ממשה רבינו, ובפרט שהי' ניצוץ מנשמת משה, ⁶ וגם נאמר עליו **"בר יוחאי שמן משחת קודש נמשחת ממדת הקודש"**, דגם אם לא הי' כה"ג ולא מלך מ"מ ינק מכוחו של שמן המשחה ונחשב שנמשח ממנו. ועוד שרשב"י בעצמו בזוה"ק ח"ב לו. אמר פסוק זה על משה רבינו וכיון שרשב"י הוא משורש משה מתאים גם עליו פסוק זה.

וביותר י"ל לנתבאר בפ' אחרי דכוחו של רשב"י הוא כאהרן הכהן שהוא שושבינא דמטרוניתא ובכוחו להראות היופי והפנימיות של כל יהודי, ושכל החסרונות הוא רק חיצוני ומשתלח לעזאזל, וזהו ענין פנים דיו"כ דבפנימיות של הקודש מתברר דכל היהודי כולו טוב ואין בו רע, וזה נכלל במדת ההוד מדתו של אהרן דהוד הוא היופי הפנימי, ורשב"י הי' לו כח זה ולכן יש לו בחי' כה"ג דעליו נאמר רישא דקרא זה **"יפיפת מבני אדם וגו' אהבת צדק ותשנא רשע ע"כ משחך אלקים אלקיך שמן ששון מחברין"** ובמדרש פי' ד"אהבת צדק" היינו לזכות את הבריות **"ותשנא רשע"** לחייב את הבריות, וקאי באברהם דלימד זכות על סדום, ובאלשיך פי' זה על אהרן בשעת העגל שרצה להציל כלל ישראל, וגם רשב"י מזכה את ישראל ואמר **"יכולני לפטור את כל העולם מן הדין"**, והוא זה שאומר כל ישראל בני מלכים, ולזה א"ש דנאמר גם עליו שנמשח בשמן משחת קודש כמו אהרן הכהן, ולזה כשאנו מתקרבים להילולא שלו יש לנו לעסוק בקדושתו של כה"ג שמאיר עליו שמן המשחה.

נמצא דמשני פנים מאיר על רשב"י בחי' שמן המשחה א: מצד כוחו של משה ב: מצד כוחו של אהרן. וא"ש דבתהילים קל"ג ג' דמיירי בכוחו של שמן המשחה של משה ואהרן וכדנתב' לעיל בשם מהרש"א מסיים כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם ובמילים אלו נסתלק רשב"י מן העולם. כמבואר באדרא זוטא [ד"ה אמר רבי

⁶ בספר הגילגולים פל"ה כתב דרשב"י הי' גילגול משה רבינו ור' אלעזר בנו הי' הנער שהי' משרת בפסל מיכה שהוא בן גרשום בן מנשה כדברי חז"ל, והי' הנער בן י"ג שנה ולכן ישב י"ג שנים במערה. וכ"כ בתפארת שלמה מועדים דרשב"י משורש נשמתו של משה, ובוזה פי' בצבי לצדיק חודש אייר מאמר ג' למה זכה רשב"י לכבוד גדול יותר משאר חביריו התנאים הקדושים משום דרשב"י הי' בחינת משה רבינו אך משה לא השלים עדיין לימוד חלק הנסתר לישראל, עד שבא רשב"י וגילה רזין טמירין ונפל אורו בביהמ"ד וכשהושלם חלק זה, אז נעשתה התורה תמימה משיבת נפש ורבתה השמחה בעליונים ותחתונים, ובוזה מיישב תמימה הפר"ח למה הקילו באבילות ביום ל"ג בעומר. ובספר שער יששכר ליום ג' דסוכות עמ' שנ"ח דל"ג בעומר בגי' משה ולעולם אותו יום בשבוע שחל בו ל"ג בעומר יחול בו אח"כ יום ד' דסוכות אושפיזא דמשה, ובסו"ס הילולא רבא הביא כמה רמזים בענין זה "בשגם הוא בשר", ואחז"ל בשגם זה משה ובגי' משה, בשגם באתב"ש הוא אותיות רשב"י, ומשה נוט' שמעון הוא משה - קונטרס ל"ג בעומר בהלכה ואגדה עמוד ל"ח. וכן בפ' ריא"ז מרגליות על שיר בר יוחאי האריך בזה טובא.

הכ' מדבר וגם ע"ז יש מיתה מגז"ש חילול חילול מתרומה ואכילת טבל ג"כ נחשב חילול התרומה.

וצ"ב למה באמת לא כתוב הכל מפורש ומבואר, דהול"ל דאין לכהן לעבוד בטומאה וגם לישראל אסור לעבוד, ושאסור לאכול קדשים בטומאה, וכן תרומה ומעשר וביכורים, ואח"כ יכתוב מפורש דאסור לזר לאכול תרומה ומעשר וגם טבל ושם יאכל חייב מיתה, ולמה נקט שם קודש דיהי מקום לטעות דמיירי רק בקדשים.

אולם לנחב' בראשית דברינו ע"פ שפ"א א"ש דעיקר נקו' הפרשה הוא לגלות נקודות הקדושה שנמצאים בעולם שנה נפש, וזה ע"י הכיבוד וההתייקות אבל ע"י הבזיון והחילול מסתלק הקדושה. וא"ש דבפ' שלנו אין תרומה נקראת אלא "קודש" וחז"ל צריכים לגלות לנו דמיירי בתרומה כיון דעיקר הנקודה הוא חילול הקדושה הנמצאת בעולם. ויהי בזה גם נפק"מ להלכה דעיקר נקודת איסור זרות הוא חילול התרומה ע"י מש"כ לקמן בשם מרן הגרי"ז זצ"ל והרב מפונוביז זצ"ל.

ביאור דין הערב שמש

נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים: ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא: [כ"ב ו-ז]

וברש"י "ביבמות עד: נדרש בתרומה שמותר לאכלה בהערב שמש" היינו דפריך שם כתיב לא יאכל כי אם רחץ מ' דסגי בטבילה, וכתיב ובא השמש וטהר מ' דבעי' הערב שמש, לזה משני דמה דכתיב דסגי בטבילה קאי אמעשר, ומה דכתיב דבעי' הערב שמש קאי אתרומה.

אולם עדיין צ"ע בסדר הפסוקים דהרי בתחלה כתוב וטמאה עד הערב ובהכרח דקאי אתרומה אחרי טבילה דעדיין צריך הערב שמש, דהרי במעשר סגי בטבילה, ואח"כ כ' רחיצה דקאי אמעשר ואח"כ כ' שוב ובא השמש וטהר דקאי אתרומה ולמה כפל שתי פעמים דין הערב שמש בתרומה.

וכתב בזה דו"ז הג"ר בצלאל זצ"ל בספרו ברכת יו"ט על הרמב"ם [פ"ה משבת ה"ד] שלא ראה למפרשים שבארו את זה, ⁷ ופי' בזה פי' נפלא בהקדם מש"כ לבאר שי' הגר"א סי' רס"א שחידש חידוש עצום נגד כל הראשונים בהא דמבואר שבת ל"ה. דנחלקו רבי יהודה ורבי יוסי בשיעור בין השמשות, דדעת רבי יהודה דהוא ג' רבעי מיל לפני צאה"כ, ודעת ר' יוסי דהוא כהרף עין, ופסק ריו"ח מספק לחומרא כשניהם, והיינו דבערב שבת יש להחמיר

נמצא תמיד, [גם בזמנים שפלים שמרומז בגמ' שם "מי לא בעי מיעל לביהכ"ס ומי לא בעי מינס"] ובוזה מאיר כוחו של ציץ גם בזמן שאין לנו מקדש וכהן ע"י כוחו של רשב"י.

וי"ל דלזה עלינו לשבח ולרומם את רשב"י ע"ד שכתוב וקדשתו אצל כהנים ואצל מועדים ובית המקדש, ופי' שפ"א [תתנ"ז] כיון דהכהן הוא זה שמקרב נפשות בני"י אל הקב"ה וזה נכלל בכי את לחם אלקיך הוא מקריב, ולכן גם עלינו לקדש את המועדים ובית המקדש וקדש קדשים כיון שהם מעלין הנפשות, א"כ ה"ה אצל רשב"י כיון שהוא זה שמקרב נפשות בני"י גם בדורות האחרונים להקב"ה, ואומר שיכול לפטור את העולם מן הדין לכן עלינו לקדשו ולכבדו ולפארו.

נקודת הפרשה הוא ענין חילול הקדושה

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו וגו' כל הפרשה. [כ"ב א' – ט"ז]

הנה הלומד הפסוקים כפשוטם לא יבין כוונת הפסוקים, דמתחלה כ' וינזרו מקדשי בני"י ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי וגו' ולא מובן מה בא לאסור אלא שחז"ל בסנהדרין פג. פירשו דקאי על כהן ששימש בטומאה ובזבחים טו: פירשו דקאי ג"כ על זר ששימש דמחלל עבודה וכן כל כהן המחוסר בגדים וכדו' דהו"ל כזר, ובמש"כ אח"כ כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני"י לה' וטומאתו עליו ונכרתה וגו' פי' חז"ל זבחים מה: דקאי על איסור אכילת קדשים בטומאת הגוף וה"ה איסור פיגול ונותר, ומש"כ איש איש מזרע אהרן וגו' בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר וגו' לא קאי על קדשים רק על תרומה ובכלל זה גם תרו"מ חלה וביכורים וכל מה שנקרא תרומה כמבואר במכות יד: וביבמות עג. ויש ע"ז מיתה ביד"ש שכ' אח"כ ושמרו את משמרת וגו' ומתו בו כי יחללוהו וכמבואר בסנהדרין פג. וכן כלול כאן איסור אכילת מעשר בטומאה עד טבילה דזהו מש"כ ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים ורק במעשר מהני טבילה לחוד וכמבואר ביבמות עד. [וממש"כ ומתו בו כי יחללוהו ילפי' לפטור כהן טמא שאכל תרומה טמאה דכבר מחוללת ועומדת כמבואר בסנהדרין פג. ועוד מקומות] ומש"כ וכל זר לא יאכל קודש תושב כהן וגו' ובת כהן וגו' ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו' כ"ז לא קאי באיסור אכילת קדשים לזר אלא קאי על תרומה, שאסור לזר לאכול תרומה וכמבואר בסנהדרין שם ובעוד הרבה מקומות בש"ס, והחיוב מיתה נלמד מדסמך למש"כ לפני זה ומתו בו כי יחללוהו כמבואר בסנהדרין שם, ומש"כ ולא יחללו את קדשי בני"י את אשר ירימו לה' בפשוטו קאי על כהנים המאכילים תרומה לזר וכד' רש"י אולם חז"ל בסנהדרין שם פי' דקאי על אכילת טבל דעתידיהם לתרום

⁷ שו"מ מש"כ בס' הכתב והקבלה ע"ש.

החמה כבר קיבל הטהרה מצד דכבר עבר היום אז ולא נצטרך לכח המטהר של הערב שמש.

ולפ"ז יבוארו היטב פסוקים אלו, דמתחלה כתוב וטמא עד הערב היינו לאחר טבילה נמשך יום הטומאה עד הערב שיש קצבה לטומאה אחר הטבילה דרק כל היום הטבילה טמא ולא יותר, ואח"כ נאמר דטבילה לבד מטהר לענין מעשר וחולין, ואח"כ כתוב ובא השמש וטהר היינו דבתחלת הערב שמש כבר טהור אפי' על הצד דביה"ש הוי יום, בכל זאת יש מטהר דהערב שמש, והטבילה צריך להיות לפני הערב שמש דבתחלת הערב שמש יהי' טהור ממנ"פ [דהרי מבואר בירו' פאה⁸ דספיקא דביה"ש הי' גם למשה רבינו דהתורה ניתנה עם ספיקא דביה"ש ולכן יתכן דנרמז בקראין דאם ביה"ש לילה היינו נטהר בגדר דלא נמשך הטומאה יותר ואם ביה"ש יום יש בהערב שמש כח מטהר בעצם, ואם יטבול אחר שקיעה לפני צאה"כ יהי' ספק טהור וכ"ז לר' יהודה דאילו לר' יוסי דין טהרת טבו"י כפשוטו דעד הלילה שהוא תחלת שקיעה לדידי' היינו הערב שמש לא נטהר. עכ"ד דברי דו"ז וצ"ל עיי"ש שמיישב ביסוד זה כמה קושיות. נאגב יתיישב למה בפסוק ראשון כ' שטמא עד הערב ובפסוק שני כ' ביאת השמש דטומאה עד הערב הכוונה שיסתיים היום, וביאת השמש הכוונה המטהר של הערב שמש וידידי הרב אהרן הכהן ארנטרובי שליט"א הראה מקור ליסוד זה בדברי רש"י ברכות ב: ד"ה משעה שהכהנים טובלים - היינו קודם בין השמשות, כדי שיהא להם קודם בין השמשות הערב שמש, והכי אמרינן בבמה מדליקין [לה]. דזמן הטבילה קודם בין השמשות מעט]

ובעיקר ד' דו"ז בגדר הערב שמש עי' בהקדמת אגלי טל בשם אביו דבעצם ע"י הטבילה נטהר, רק דכ"ז שהוא ביום שהי' טמא עדיין יש רשימה ממה שהי' טמא מקודם, ורק משהעריב שמשו והוי יום חדש כבר עברה הרשימה [וביאר בזה השייכות בין ק"ש ומה שכהנים אוכלים בתרומה בצאה"כ כיון דרושם של עומ"ש דק"ש של שחרית נשאר עד הערב וכ"כ בפע"ח לאריז"ל וי"ל דכ"ז שייך למשנ"ת באריכות לקמן בפרשת אותו ואת בנו דכל יום יש לה בחינה מיוחדת] וזה מתאים יותר עם הצד דגדר הערב שמש הוא דכבר עבר היום ומעיקרא לא נאמר הטומאה רק לאותו יום, אבל לצד דשקיעה הוא מטהר בעצמותו ל"ש למה שהי' טמא באותו יום.

כאן נתחדש איסור גברא בתרומה

והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם: (שם ט"ז)

⁸ לא מצאתי דברי הירושלמי, דבכל מס' פאה לא מוזכר כלל ענין בין השמשות ועיקר הסוגיא בירושלמי בענין ביה"ש הוא בפ"א דברכות ה"א ושם לא מצאתי כלום מזה.

מלעשות מלאכה משיעורא דרבי יהודה, ולענין תרומה יש להחמיר לא לאכול תרומה רק אחר שיעור ביה"ש דר' יוסי.

הערב שמש דתרומה הוא בשקיעה

והק' בתוס' שם דהנ"מ לענין תרומה הוא רק הרף עין, עוד הקשו דלמה לא אמר נ"מ גם במוצ"ש דיש להחמיר לא לעשות מלאכה רק בגמר ביה"ש דר' יוסי, ומה"ט גרס הגר"א בגמ' דלענין תרומה יש להחמיר לא לאכול רק בגמר ביה"ש דרבי יהודה, וחידש הגר"א דהיתר אכילת תרומה בערב לא תליא בצאה"כ כלל רק בשקיעת החמה, שנא' בתורה ובא השמש וטהר ומשמעו שקיעה, ומהכ"ת להצריך צאה"כ, אלא דלר' יוסי דביה"ש כהרף עין יוצא ממילא דהיתר אכילת תרומה הוא בצאה"כ, ומתני' וסוגיא דריש ברכות דמבואר דאכילת תרומה תליא בצאה"כ, הוא כשי' רבי יוסי דוקא, אבל לר' יהודה מותר בתרומה כבר מתחלת שקיעה, ולזה החמיר ריו"ח לא לאכול תרומה רק בגמר ביה"ש דר' יהודה שהוא תחלת שקיעה דר' יוסי דהוא בצאה"כ. ולכן לא קאמר בגמ' נ"מ לענין מלאכה במוצ"ש כיון מלאכה וודאי תליא בסוף שקיעה ובוזה אין נפק"מ בין ר"י ור"י רק כהרף עין עכ"ד הגר"א.

חקירה בגדר הערב שמש

והקשו עליו האחרונים [קנן אורה ברכות ג. ד"ה שוב מצאתי ועמודי אור ועוד] דמפורש בשבת לה. הא דכהנים לא יטבולו בבין השמשות לרבי יהודה הוא רק מחמת ספק לילה, ולהגר"א הרי בוודאי ל"ש לטבול, וע"ז תי' דו"ז וצ"ל בהקדם מה דיש לחקור בגדר הערב שמש האם הכוונה דעיקר הטומאה מעיקרו נאמר רק לאותו יום שטבל וכיון שנגמר היום ממילא פקע הטומאה, או דהערב שמש הוא חלות מטהר בעצם למי שכבר טבל, ונפק"מ אילו הי' שייך לצמצם לטבול ברגע הערב שמש, דאי מצד שיעבור היום הרי עבר, אבל מצד חלות מטהר בעי' שיהי' כבר טבול מקודם, כדי שיוחל עליו חלות מטהר.

והנה מה שחידש הגר"א דשקיעת השמש מטהר זה וודאי מדין חלות מטהר, דהרי לא עבר היום עדיין, אולם מ"מ י"ל דיש עוד דין דכשנגמר היום גם פקע הטומאה בדרך ממילא כיון דמעיקרא לא נאמר הטומאה רק לאותו יום, ונפק"מ אם יטבול אחר שקיעת החמה דלא יהי' לו כח המטהר של הערב שמש ומ"מ יפקע הטומאה כשיהי' צאה"כ. וזה כוונת הגמ' דמה שא"א לטבול בביה"ש לר' יהודה, הוא מטעם ספיקא דעל הצד דזה עדיין יום עדיין יכול לטבול ולקבל הטהרה מצד מה דיעבור היום, אולם לצד דהוא כבר לילה, א"כ בשקיעת

איסור זרות וא"כ באכל רק חצי דמי להקיא ושוב לא יצטרף לחצי זית השני, ולהנ"ל מיושב דדין הקאה הוא רק במאכ"א דעיקרו מחמת מילוי כריסו ולכן לא מצטרף אבל כאן עיקרו מחמת חילול התרומה.

ולדברינו לעיל א"ש דעיקר נקודת הפרשה הוא דין חילול הקודש, וא"כ מבואר דעיקר איסור אכילת תרומה לזר הוא מחמת חילול הקדושה שבו.

על האדם להיות בבחינת "אותם"

והנה מכל הג' מקומות שמנה רי"ש מלת "אותם" לא מוכרח לפרש באדם עצמו רק לענין נזיר, דכאן הי' אפש"ל דקאי על הכהנים המאכילין, ובמשה הי' אפש"ל דהקב"ה קבר אותו, אבל בנזיר מי מכריח אותו לבוא הרי בא מרצון נפשו, ובהכרח דקאי על עצמו, וא"כ ק' באמת למה כ' לשון כאילו אחר מביא אותו. וכתב שם **המשך חכמה** [במדבר ג' ט"ז] דבר נפלא, דהטעם דלא מבואר זמן הנזירות רק ברמז כיון דבעצם ל"ש לתת גבול כיון דעיקר טעם נזירות לפרוש ממותרות, וזה תלוי בכ"א כפי שמשער בנפשו, אולם הבחינה איך יוכל לדעת שכבר הגיע לשלימות, זה אם כבר לא יסיתנו יצרו בעניני תאוות דיוכל לשקול בכל דבר כאילו הוא שוקל בשביל אחר שאין לו כלל נגיעה בדבר, ואם יבוא לאכול ולשתות לא יהי' חשבון שלו אם הוא רוצה רק כאילו הגוף שלו הוא משהו אחר, ויודע שהוא צריך אוכל ושת' ולכן נותן לו, וכמו בהלל שאמר על עצמו **גומל נפשו איש חסד** שהרגיש שגומל חסד לאחר, שאין לו מציאות עצמית כלל, אז ידע שהשלים את הנזירות, ולכ"כ הלשון **יביא אותו** שיביא את עצמו כאילו הוא מביא משהו אחר.

ושמעתי מפי הג"ר ישראל דוד שלעזינגר שליט"א לפרש דגם הב' מקומות האחרות שייכים לבחינה זו, דמש"כ במשה רבינו שקבר את עצמו בלשון ויקבור אותו היינו דמשה הי' כ"כ בטל במציאות עד שהרגיש שהוא קובר משהו אחר, ולפ"ז י"ל במש"כ והשיאו אותם עון אשמה דע"י אכילת תרומה שלא באופן הראוי הוא פוגם בבחי' "אותם", במה שהי' עליו להיות בבחי' "אותם" דאילו לא הי' לו מציאות עצמית לא הי' לו תאוה לאכול דבר שאינו כרצון ה'. והוסיף במש"כ רש"י בשם התרגום "במיכלהון בסואבון" ד"שלא לצורך תרגמו כן" [היינו שא"צ לדבר בתרומה בטומאה דהרי איירי בתרומה לזרים ועי' בזה ברמב"ן ופי' הרה"ק מקאמרנא זי"ע בדרך צחות דבאוכל מאכלים שלא לצורך אז זה נקרא אכילה בטומאה, דהיינו דאז אינו בבחי' אותם וחושב על הנאה גשמית.

וברש"י דקאי על האכלת תרומה לזרים, ובפשוטו קאי על הכהנים שהם משיאים את ישראל עון אשמה, אולם רש"י פי' דקאי על ישראל האוכלו שהשיאו את עצמם עון אשמה, ועי"ז קאמר רבי ישמעאל דזה אחד משלשה אתים שהי' רי"ש דורש בתורה שמדברים באדם עצמו, וכן ביום מלאת ימי נזרו **יביא אותו** הוא יביא את עצמו, וכן ויקבור אותו הוא קבר את עצמו. וצ"ע למה באמת דיברה התורה בלשון זה.

ולבאר למה כתוב אצלינו לשון זה, שמעתי מפי הג"ר אליהו דיסקין שליט"א דהנה בעיקר מה שהוסיף הפסוק והשיאו אותם עון אשמה יותר מפסוק הקודם שכבר כ' לאו שלא יחללו את קדשי בני ישראל, י"ל ע"פ המבואר בחי' מרן רי"ז הלוי בסוה"ס **במכתבים עמ' 156** [לרבי אלי' זלדוביץ בנו של הנגיד הידוע ר' ברוך זלדוביץ] דיש שתי איסורים בתרומה א': עיקר איסור אכילה ושת' על הגברא כמו כל מאכלות אסורות. ב': מצד חילול החפצא וקיום דינו שיהי' לכהן, ומצד זה יש חיוב קרן וחומש, וביאר שם בד' **הרמב"ם** דדין סיכה כשת' לענין תרומה הוא רק מצד החפצא דמיועד לכהן ולכן יש בו דין קרן וחומש אבל אין בו איסור כמאכלות אסורות ואין בו משום לאו דזרות וטומאה וערלות, אבל כיון דלענין החפצא סיכה כשת' חלה בה שם זרות וערלות וטומאה מצד החפצא עי"ש, ע"כ דברי הגרי"ז.

ולפ"ז א"ש דאיסורא דסיכה נלמד נדה ל"ב. מפסוק דלא יחללו דקאי על חילול החפצא, וא"כ א"ש סדר הפסוקים דמתחלה כ' חיוב קרן וחומש ועי"ז כ' ולא יחללו את קדשי בני ישראל דקאי על חילול החפצא דמזה נובע חיוב קרן וחומש, וזה נכלל גם סיכה, ואח"כ כ' והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם כתוב רק אכילה דבאכילה יש גם עליו איסור גברא כמו שאר מאכלות אסורות, וא"ש דכתוב הלשון והשיאו אותם עון אשמה דרוצה להדגיש דיש כאן פגם בגברא בנוסף לחילול החפצא. ע"כ דברי הרב שליט"א.

והנה בחי' הרב מפונוביז זצ"ל [בענין איסור תרומה לזרים עמ' כ"ד] חידש דגם עיקר איסור אכילת תרומה לזר אינו דומה לשאר מאכ"א שהוא על הגברא, דבתרומה עיקרו מחמת חילול הקדושה, וראי' מדילפי' מעילה יח: חטא חטא מתרומה לענין מעילה, ושם זה וודאי מדין חילול ופגם הקודש, וחידש לפ"ז דל"ש בזה דין הנאת מעיו, ולכן באכל כזית בכדי אכילת פרס גם אם הקיא חצי זית באמצע יתחייב. ומיושב קו' הג"ר משולם איגרא זצ"ל על רמב"ם פ"י מתרומות ה"ג דמצטרפין בכדי אכ"פ, וק' דאי נימא כד' תוס' ישנים כתובות ל: אות א' דגם באכילת זר מתחלל התרומה ל"ש לחייב על אכילת תרומה רק באוכל בב"א, דהרי כיון שנתחלל פקע מיני

גם רשב"י הי' בבחינה זו

ואם הזכרנו שמשו רבינו הי' בבחינה זו שהי' בטל לגמרי והי' נחשב בעצמו כאיש אחר, יש להוסיף דהרי ידוע מזוה"ק והמקובלים דרשב"י בבחי' משה רבינו והי' לו ניצוץ משה, [ראה לעיל בהערה] ומצינו אצלו דברים שלא כ"כ מובנים לאיש המוני, דעל רשב"י כ' ג"פ פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' דא רשב"י, [זוה"ק בא לח.]. וכן מצינו בזוה"ק הרבה פעמים שג' כאילו רשב"י מתפאר, ובזוה"ק משבחים אותו הרבה, וכן מה שאנו שרים לפניו בלשון נוכח אודות גדלותו כמו שמשבחים להקב"ה, ויש שלא מבינים זה, והי' מהמשכילים שיצאו נגד הזוה"ק מטעם זה, ⁹ אבל אם נדע שיש מדרגה של ביטול המציאות לגמרי, א"כ נבין דלרשב"י אין מציאות עצמית כלל רק כולו מרכבה לשכינה ואין כאן מקום לשאלות. ורק אנחנו שאנו שוכנים בתי חומר ואנו עדיין שקועים בעניני כבוד נראה לנו מוזר, אבל מי שמופקע לגמרי מענינים אלו, בוודאי שייך שישבח עצמו, דהוי כאילו משבח להקב"ה על מה שעשה ברי' אחרת בעולמו.

ובספר דברי שלום עה"ת להה"ק ר' שלום מקוידנוב זי"ע בעל משמרת שלום, הביא מש"כ בהקדמת הזוה"ק "אמר שמעון, [היינו שפעם אחת שמע רשב"י קול במערה שמעון שמעון] מדקאמר שמעון ולא רבי שמעון, ש"מ קב"ה בעצמו", [ופשטות וודאי זה השכינה דאף א' לא הי' קורא אותי כן] ופי' הרה"ק מרוזין זי"ע דהכוונה מי מכיר מדת הענווה שלי כ"כ, שלא אתפעל כלל אם יאמר שמעון בלי רבי ש"מ הקב"ה, כי הוא ידע וודאי הענווה שלי, אבל אדם וודאי יתיירא לומר שמעון בלי רבי כי יחשדני אולי אקפיד, כי אולי יש אצלי קצת גבהות הלב, [וראה בעניני ל"ג בעומר ורשב"י שהבאנו הפי' של הדברי שלום בזוהר זה].

ובנוס"א הביא בספר חמדה גנוזה ע"פ מה שאמר הר"ר שמעון מיעריסלאו זי"ע "העולם קוראים אותי דער רבי ר' שמעון, ובעירי קורין אותי ר' שמעון, והרבנית שלי קוראת אותי שמעון" שכיון שהיא מכרת אותי ביותר יודעת היטב שאינני ראוי לקרוא אותי רק שמעון, וזה י"ל בכוונת רשב"י בדרך עניויות, שאין אדם בעולם שיכיר אותו רק הקב"ה, והעולם מחזיקין אותו לרבי שמעון, לכן כששמע הב"ק אומר שמעון שמעון, אמר וודאי שזה השכינה הק'.

גדר פסול רובע ונרבע

ומיד בן נכר לא תקריבו וגו' כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם: [שם כ"ה]

בפשוטו כוונת הקרא דבא ליתן טעם למה אין מקבלים בעלי מומים למזבח אפי' מגוי וע"ז בא התשובה, כי יש בו חבלה והשחתה ופגם ממילא לא יתכן להתרצות. ובספורנו הוסיף דאע"פ שהוא מום שבסתר הוא משחתם משלימותם המכוון וכו'.

אולם חז"ל בתמורה כח: דרשו מכאן ד"רובע ונרבע הוי כקדשים שקדם מום עובר להקדישן וצריך מום קבוע לפדות עליו" [ר"ל דבע"מ קבוע דינו דאין קדושה חלה עליו כלל וכן דכל בהמה שקדוש קדושת הגוף שקיבל מום קבוע אפשר לפדותו, אבל בע"מ עובר שהקדישו חלה קדושת הגוף, וכן בבהמה שכבר קדוש קדושת הגוף וקיבל רק מום עובר עדיין א"א לפדותו, ולזה אמר דפסולא דרובע ונרבע דמי רק למום עובר ולכן חל ההקדשה ובעי' מום אחר לפדותו]

וביארנו בגמ' דחסר בברייתא וצ"ל "מנין שהם אסורים למזבח ת"ל כי משחתם בהם מום בם, ותנא דבי רי"ש כ"מ שנא' השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים, דבר ערוה דכתיב כי השחת כל בשר, ע"ז דכתיב פן תשחיתו וגו' כל שהמום פוסל בהן דבר ערוה וע"ז פוסלין בהן".

וצ"ב דהרי בעיקר הברייתא הי' כתוב דילפי' מכאן דדינו כבע"מ עובר וצריך מום אחר לפדותו, ואיפה יש מקור לזה, ואדרבה דאי משחתם בהם הכוונה לרובע ונרבע משמע דדינו כמום גמור, וא"כ ל"ל מום אחר לפדות עליו, וביותר דמשמע בגמ' דדוקא כיון דילפי' מפסוק זה צריך עוד מום לפדות עליו, אבל אילו למדנו את זה מפסוק אחר וכמבואר שם בגמ' לעיל דר"ש יליף לה מקראי ר"פ ויקרא מן הבהמה להוציא רובע ונרבע וכו' לא הי' צריך מום לפדות עליו, דדוקא בדרשא כאן נקט דנלמד דבעי' מום קבוע לפדות עליו, ולכ' איפכא מסתברא דאם פסולא דרובע ונרבע נלמד מפסוק אחר הי' אפשר"ל דאכתי חל עליו קדושת הגוף וצריך מום לפדיון, אבל אם זה נלמד מפסוקים של מום א"כ הו"ל בעצמו כמום גמור דלא חלה עליו קדושת הגוף וגם דזה גופא יהי' סבה לפדיון. [והי' אפשר"ל ע"פ גמ' יומא סד. דממום בם ילפי' דבם הוא דלא ירצו הא עבר מומם ירצו ומכאן לבע"מ עובר דבעבר מומם ירצו וא"כ י"ל דרובע ונרבע דמי למום עובר דההקדש חלה וגם דל"ש לפדות עליו אלא דצ"ב דמעלת מום עובר כיון דאח"כ יהי' ראוי להקרבה]

ובאמת עו"ק על לשון הגמ' וכבר העירו בזה התוס' שם ד"ה כל, דהילפותא הוא "כל שהמום פוסל בו דבר ערוה וע"ז פוסלים בו" ול"ל להאי כללא, הרי מכי משחתם גופא למדנו דפסול להקרבה כמום, ול"ל למימר דכל מה שהמום פוסל ג"ז פוסל ומשמע מזה דרובע ונרבע בעצם ל"ה מום רק כ"מ שמום פוסל גם רובע ונרבע פוסל.

⁹ מו"ר הגרמ"י רייזמן שליט"א.

דרובע ונרבע הגם דפסול להקרבא לעולם מ"מ דמי לבע"מ עובר דהטעם דבע"מ עובר חל קדושת הגוף כיון דאי"ר לפדיון וה"נ רובע ונרבע אי"ר לפדיון ולכן חלה עליו קדושת הגוף. עכ"ד הגר"ח.

ביאור אין במינו קרבן

והנה לא נתבאר היטב מה נכלל בסוג בע"מ דבעצם הוי במינו קרבן וראוי לקרבן, ומה דמי לבהמה טמאה דאין במינו קרבן, דבשלמא טומטום ואנדרוגינוס וכלאים מוכן דהם שונים בעצם, אבל יוצא דופן הרי הי' רק שינוי בלידה ומהיכי תיתי יהי' נקרא אין במינו יותר מרובע ונרבע, ורש"י תמורה שם [ד"ה קרבן פי' דתמורה לאינשי, וצ"ב דהרי לא ניכר כלל על הבהמה מה שהי' בלידתו, והגרי"ז שם פי' באופ"א דבע"מ וכדו' הוי פסולי מזבח ולכן חשיבי יש במינו קרבן אלא שפסולים למזבח, משא"כ כלאים וטומטום ואנדרוגינוס ויוצא דופן דנתמעטו מקרא דשור או כשב או עז כי יולד [דכלאים נלמד משור או כשב, ונדמה נלמד מאו עז, ויוצא דופן מכי יולד, ותחת אמו פרט ליתום – בכורות נז.] וכן טומטום ואנדרוגינוס מזכר וודאי ונקבה וודאי, המיעוט הוא דהני בהמות אינם ראויים לקרבן כלל ואינם מין הראוי למזבח, וזה"פ אין במינו קרבן, אבל בע"מ ורובע ונרבע לא ממועטים מלהיות בני קרבן רק דהוי פסולות ואיסור למזבח. ובוזה תי' הגרי"ז קו' השטמ"ק שם דלמה יתום נקרא אין במינו קרבן, וי"ל כיון דבהך פרשה דשור או כשב כי יולד כתיב תחת אמו וילפי' פרט ליתום, וכל מה שנתמעט בפרשה זו הביאור הוא דל"ה כלל מין הראוי לקרבן. ונמצא דפרשה דמום חלוק מפרשה שור או כשב וגו' דפרשה דמום קאי על מה שיש במינו קרבן בעצם רק דאי"ר להקרבא ופסול, ופרשה דשור או כשב בא למעט דברים שלא שייכים לקרבן כלל.

ולפ"ז מיושב הכל, דכיון דרובע ונרבע נלמד מפרשה דמום ילפי' דגדרו כבע"מ דהוא רק מאיסורי מזבח, ולכן כתוב בפסוקי מום, ומ"מ לא הוי מום בעצם ולכן אי"ז בעצמו סבה לפדיון דלפדיון בעינן מום בעצם ¹⁰ ולא מה דדמי למום ולכן לשון הגמ' כל שהמום פוסל בו דבר ערוה וע"ז פוסל בו ללמדך שאינו מום רק דדמי למום בזה דבעצם יש במינו קרבן רק דאינו ראוי להקרבא, וכיון שכן פשוט דחלה קדושה עלי' דגם כל בע"מ הי'

והנראה בעז"ה בהקדם דברי הרמב"ם [פ"ג מאיסור"מ ה"ן ד"ה מקדיש טומטום ואנדרוגינוס וטריפה וכלאים ויוצא דופן ה"ז כמקדיש עצים ואבנים לפי שאין קדושה חלה על גופן וה"ה חולין לכל דבר וימכרו ויביא מדמיהן כל קרבן שירצה, ואינו כבע"מ שיש במינו קרבן. אבל המקדיש רובע ונרבע ומוקצה ונעבד ואתנן ומחיר ה"ז כמקדיש בע"מ עובר וירעו עד שיפול בו מום קבוע ויפדו עליו". ומדנקט בסוף דבריו לענין רובע ונרבע דדינו כבע"מ עובר משמע דמש"כ לעיל ה"ה כבע"מ הכוונה גם לבע"מ קבוע, וצ"ע דהרי גם מקדיש בע"מ קבוע לא חלה קדושת הגוף.

ועיקר דברי הרמב"ם מקורם מתמורה יז. דלר"א שם כלאים טריפה יוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס לא קדושים ולא מקדישין, ופי' שמואל לא קדושין בתמורה ולא מקדישים אחרים בתמורה, דהיינו דבתמורה הרי נתחדש דחלה על בע"מ קבוע ומ"מ על אלו לא חלה דהו"ל כעצים ואבנים, והציוור דמקדישים הוא בוולדות קדשים, דקדושים ממילא אגב אמן ומ"מ אין מקדישים אחרים לעשות תמורה, ומבואר בגמ' הטעם לחלק בין בע"מ ושאר פסולין, דבע"מ יש במינו קרבן ושאר פסולין אין במינו קרבן ולכן דמי לבהמה טמאה ע"כ מה שנתבא' בגמ'. וכ"ז לענין תמורה דנתחדש דחל על בע"מ ממילא שייך לחלק בין בע"מ לשאר פסולין, אבל אם באנו לדון בעיקר הקדש קדושת הגוף ל"ש לחלק בין אלו לבע"מ דהרי גם בע"מ קבוע ל"ש להקדיש.

מה דבע"מ לא חל קדושת הגוף הוא מצד הדין

פדיון

ודברי הרמב"ם מבוארים היטב ע"פ דברי הגר"ח שם דביאר דהא דאין קדושה חלה על בע"מ אינו מצד דאי"ר להקרבא דא"כ גם על בע"מ עובר לא הי' חל, אלא דכיון דמום הוא סבה לאפשרות פדיון לא שייך שיחול קדושת הגוף דיסוד קדושת הגוף הוא דבר שאין לו פדיון, וא"כ י"ל דשאני פסולא דמום משאר פסולי מזבח, דשאר פסולי מזבח כטריפה טומטום ואנדרוגינוס כיון דאין במינו קרבן הרי הם מופקעים לגמרי מהקרבא ול"ש שיחול קדושת הגוף, אבל בע"מ כיון דיש במינו קרבן בעצם לא מופקע מקדושת הגוף ורק מצד דין הפדיון שבו לא חלה הקדושה, ולכן דוקא בע"מ קבוע דראוי לפדיון לא חלה הקדושה אבל בע"מ עובר דאינו ראוי לפדיון חלה הקדושה. וזה כוונת הרמב"ם דכל הפסולים אינם דומים לבע"מ ואפי' לבע"מ קבוע אינם דומים כיון דהם מופקעים מקדושת הגוף לגמרי. וא"ש דהוצרך הרמב"ם לומר דהטעם בכל פסולים אלו כיון דאין במינו קרבן דאילו הי' במינו קרבן הי' חל קדושת הגוף הגם דאי"ר להקרבא כיון דאין בו דין פדיון. ולפ"ז א"ש

¹⁰ ויל"ע באמת מנ"ל הא, דהרי לא מפורש בקרא דמום דוקא הוא סבה לפדיון אלא שכ' בפ' בחקותי כ"ז י"א דבהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' אפשר לפדותו ודרשו חז"ל דקאי על בהמה טהורה בע"מ, וצ"ע דאולי קאי על כל דבר הפוסל מהקרבא, ופעם שאלתי כן להגרא"י סולובייצק שליט"א, וי"ל מדכתוב אשר לא יקריבו משמע דזה סוג פסול דהי' אפשר שלא יהי' מופקע מהקרבא לעתיד, לזה קמ"ל דבעי' אשר לא יקריבו לעולם, וזה שייך רק במום דיש מציאות של מום עובר אבל בכל פסול אחר הרי בכל גווני מופקע מהקרבא לעולם שו"מ כן בשפ"א.

הוא אחרי תי' הגמ' דחלה קדושת הגוף על נקיבה מצד מיגו דנחתא קדו"ד נחתא קדושת הגוף, ובזה ביאר הגר"ח מה דל"א בבע"מ מיגו דנחתא כיון דיש פדיון אבל לולא סברא דמיגו דנחתא לא יתכן כלל דיחול קדושת הגוף על דבר דל"ח להקרב, ולפ"ז לר"ש דלא ס"ל מיגו דנחתא כמבואר שם, גם בבע"מ לא חל כלל, ומה דחל בבע"מ עובר הוא רק כיון דראוי לאח"ז.

אלא דכ' התוס' זבחים קיד: דדוקא בדבר דראוי לקרבן אחר אלא שלקרבן זה שמקדישו אינו ראוי כמו נקבה לאשם בזה ס"ל דלא חלה אבל בדבר שאי"ר לשום קרבן יליף ר"ש ממחוס"ז שיהא קדוש אע"ג דלא חזי וכמבואר תמורה שם, וא"כ ה"ה רובע ונרבע דלא ראוי לשום קרבן יתכן דמודה דקדוש, אולם בחזו"א תמורה סי' ל"ב סק"ו נקט דלר"ש לא חלה, ע"ש מש"כ בביאור ד' התוס' הנ"ל, ויישב בזה קו' האחרונים מנדה מא. דמבואר שם בפשטות דרובע ונרבע לא חל קדושת הגוף ודלא כסוגיא דתמורה כח: ותי' דאתיא כר"ש, ולפ"ז באמת לר"ש לא חלה קדושת הגוף על רובע ונרבע. אולם באבי עזרי פ"ג מאיסור"מ ה"י נקט דכמו דאמרי' דבנקיבה לעולה מודי ר"ש כיון דיש עוה"ע נקיבה א"כ ה"ה ברובע ונרבע.

"שור או כשב" חלק מקריאה דמועדים

שור או כשב או עז כי יולד וגו' [שם כ"ז]

בימים טובים בקריאת התורה דיו"ט פסח וסוכות שקוראים בפ' המועדות מתחילים מכאן, וצ"ע הרי עיקר המועדים מתחיל רק לקמן וכאן הוא המשך פסולי הקרבנות ולמה יש להתחיל מכאן.¹¹ ובלבוש סי' תרנ"ט כ' דהוא רק כדי שיהי' ריווח מספיק לחמשה קרואים. אבל לכ' עדיין לא היינו קוראין דבר שאין לו שייכות כלל.¹²

והנראה בעז"ה בהקדם דברי הספורנו ד"אחר שהזכיר כל מיני המומים והרחוקים מן המזבח וכו' אמר שכמו כן בענין גבול הזמנים שהגביל עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והזכיר ענין מחוסר זמן, ואיסור שחיטת אותו ואת בנו, ואיסור מחשבת חוץ לזמנו אפי' בקק"ל, והזכיר התודה שאע"פ שהיא מכלל השלמים הוגבל זמנה ליום ולילה ולא לשני ימים ולילה אחד כשאר שלמים" הרי דעיקר ענין פסוקים אלו הוא בעניני זמנים, ולהנת' לעיל בשם שפ"א דעיקר ענין הפרשה הוא למצוא הקדושה

חל עליו קדושה לולא דמום ראוי לפדיון, וכיון דרובע ונרבע אי"ר לפדיון ממילא חל עליו קדושת הגוף, וא"ש דרק כיון דילפי' מקרא דמום דינו דחל קדושת הגוף אבל אילו היינו למדים מפסוקים ר"פ ויקרא מן הבקר ומן הצאן הי' גדרו שאין במינו קרבן, דדמי למיעוטא דשור או כשב דנתמעט לגמרי מלהיות בני קרבן ולא הי' קדושה חלה עליו. וע"ע מנחת אברהם תמורה יז. עד"ז ומה שיישב ביסוד זה כמה קושיות ואכמ"ל.

הנה ההכנה הראויה לל"ג בעומר הוא בוודאי העסק בתורתו של רבי שמעון, וגם מי שלא משתטח על קברו מ"מ ע"י התעסקות בדברי תורתו יש לו שייכות לרשב"י ובכן ננסה להתעמק כאן בשיטת ר"ש בענין רובע ונרבע וכן להלן בענין שתי הלחם.

ולקמן בסוף הפרשה הרחבנו בגודל הענין התקשרות לרשב"י ע"י הלימוד בתורתו, ובביאור הא דלא קי"ל כר"ש, ודעת ר"ש דאזיל בתר כוונה, ומה דקי"ל כר"ש במירון, והאם יש הבדל בין ר"ש ורשב"י.

שיטת רבי שמעון ברובע ונרבע

והנה יש לחקור לשי' רבי שמעון דס"ל תמורה יט: דמפריש נקבה לאשם לא חלה כלל קדושת הגוף דס"ל דכל מידי דלא חזי לגופי' לא חל קדושת הגוף, א"כ ה"ה רובע ונרבע כיון דסו"ס לא חזי להקרב לא חל קדושת הגוף, והי' אפש"ל דלנתבאר לעיל דדוקא אי ילפי' רובע ונרבע מפרשת מום דינו דקדוש קדושת הגוף, וא"כ הא דרובע ונרבע אי חשיב יש במינו קרבן תלוי מהיכא נלמד הפסול, דרק אי ילפי' לה ממשחתם בהם מום במ דינו כבע"מ, אבל אי ילפי' מקרא דמן הבהמה למעוטי רובע ונרבע הוי מיעוטא דהני בהמות ל"ה בכלל בהמות דפ' קרבנות וא"כ חשיב אין במינו קרבן, ולא חל קדושת הגוף, וא"כ לר"ש דלמד רובע ונרבע מ"מן הבהמה" וכמבואר בתמורה כח: וא"כ אין במינו קרבן, וכן ר"ל בס' מנחת אברהם שם, אולם בתוס' שם ד"ה והאי הוכיח דר"ש בעצמו ס"ל דרשא דכי משחתם ודבריו בגמ' שם הוא לת"ק דס"ל דילפי' מקרא דפ' ויקרא. וא"כ ס"ל דדינו כמום.

ומ"מ יש להסתפק, דיתכן דר"ש לא ס"ל כל הביאור של הגר"ח בד' הרמב"ם, די"ל דכל דברי הגר"ח שייכים רק אי סבירא לן דגם דבר דלא חזי להקרב שייך שיהי' לו קדושת הגוף, אבל אי סבירא לן דכ"ד שאי"ר להקרב לא"ש קדושת הגוף א"כ גם בע"מ ל"ש קדושת הגוף, והכי מסתבר, דהרי בעיקר ד' הגר"ח דס"ל דמה דלא חלה קדושת הגוף על בע"מ הוא רק מחמת דין פדיון, צ"ע ממה דפריך תמורה יט: בכל מפריש נקבה לאשם דכיון דל"ח למילתי' היינו מומא ול"ל מום, וק' הרי בנקיבה אף אי הוי כבע"מ מ"מ לא יהי' לו דין פדיון, וצ"ל כדכ' במנחת אברהם עמ' קמ"ח דכל דברי הגר"ח

¹¹ והגר"ד שלזינגר שליט"א שאל השאלה בדרך צחות דבקידושא רבא ביו"ט י"א רק וידבר משה וגו' ויש מתחילים מאלה מועדי ה' וגו' ומה היינו אומרים אילו הי' מתחיל משור או כשב.

¹² ונחלקו הפוסקים האם כל מה שקוראים חוץ מעצם המועד הוא מעיקר הקריאה ולעכובא או דאינו לעיכובא.

ותשובה זו תגרום לתשובה עליונה - בינה - שתשוב ותחדש שפע ואור על אותו יום עליון ותתקן את דינו, אולם אם מתענה ביום אחר לא יתקן את סבת הדין שנגזר עליו שהרי זה כמי שהגבורה משפיעה עליו דין והוא מושך רחמים לתפארת שאינו מתקן בזה את דיני הדבורה אלא צריך לתקן את הדין במקומו.

וממשיך בזה"ק "וכיון שאין לך יום שלא ממונה עליו ספירה מיוחדת יש לו להזהר לא לעשות פגם באותו יום ואם פגם ביום אחד יזהר לשוב באותו יום ממש, עוד למדנו דבמעשה שעושה למטה מתעורר המעשה למעלה כמו אם יעשה מעשה חסד למטה יתעורר החסד העליון וישרה באותו יום ויתעטר אותו יום בחסד ואותו יום יעמוד להגן עליו בשעה שיצטרך לו [דיש גם מלאך ושר הממונה על כל יום בפרטות מצד אותה ספירה והוא נעשה מליץ יושר עליו וגם להגביר בו אותה מדה השייכת לאותה מצוה - אור יקר] וה"ה להיפך אם עשה אדם מעשה אכזרי באותו יום יתעורר כנגדו מדת הדין באותו יום ויפגום אותו ואח"כ יעשה לו אכזרי לכלותו מן העולם דבמדה שאדם מודד מודדין לו" וביאר הרמ"ק דחוץ ממה שהעבירה פוגם באותה ספירה כפי העבירה, פוגם ג"כ באותו יום שנעשתה בו העבירה היינו בספירה הפרטית השולטת באותו יום ובמלאך הממונה באותו יום שמצד אותה ספירה ולכן העובר עבירה בשבת ויוהכ"פ פוגם יותר משאר ימים דקדושת ימים אלו גדולים.¹³

ובזה ביאר בזה"ק ענין אותו ואת בנו דתלוי ביום אחד דוקא דאם עושה כן ביום אחד נמצא דביום זה נעשה מעשה אכזרי, אבל שני ימים נפרדים אפי' א' בסוף היום וא' מיד אח"כ בתחלת היום אין להם שייכות דנחשבים כחינה אחרת. עי' בזה באגרא דכלה פ' בראשית, דהסביר לפ"ז מה שלמדו בחולין פג. גדר יום אחד דאותו ואת בנו ממעשה בראשית דיום הולך אחר הלילה דבחינת הימים נתהוו במעשה בראשית, ואז נעשה יום ראשון לחוד ויום שני לחוד עי"ש באריכות.¹⁴

¹³ ובזה מבואר מה דאיתא בזכרים צא. דקדושת שבת פועל גם על התמיד שיהי' יותר קדושים ור"ה מועיל לר"ח וה"ה קדו' יו"ט מועיל לשבת, דכיון דכל הקדושת באים מצד עצמותו של יום אז אם היום התקדש ע"י איזה קדושה זה ממילא משפיע על הקדושה האחרת.

¹⁴ ובסידור אריז"ל יש כוונות מיוחדות לכל ימות השבוע לפי הספירה ששולט ביום ההוא, ויש להעיר הרי בימי ספירת העומר אנו אומרים שד' הספירות מתחלקים לפי ימי הספירה ובשנה שיום ב' דפסח ביום ד' אז כל יום ד' בשבוע הוא מדת החסד, והרי לפי ימות השבוע הוא ספירת נצח, אבל כבר יסד הרש"ש דיש שתי בחינות דיש פרצוף הימים ויש פרצוף הזמנים, ומיישב בזה הרבה ענינים בכתבי אריז"ל, ובאמרי יוסף [ספינקא] ריש ספר דברים יישוב קושיא זו דמערכת הטבע נעשה כפוף למערכת התורה, וספירת ימי השבוע דמעשה בראשית כפופים לימי הספירה שתלוי במתן תורה, ויתכן דלכן ע"פ אריז"ל אין שום כוונות בימי הספירה רק לספירת העומר להורות דהכל כפוף למערכת התורה - מו"ר הגרמ"י רייזמן שליט"א.

והטהרה בתוך ההסתר, וזה בנפש וגם בזמן, א"כ עד כאן הי' הנושא פגם בנפש, ומכאן מיירי בענין פגם בזמן, דגם בקרבן צריך להיות מותאם עם הזמן כדי שהקדושה יוכל להתגלות, ובפרט לנתב' בזה"ק דטעם שצריך לחכות עד יום השמיני שע"י קדושת השבת שעובר על הבהמה ראוי להיות כלי לקדושה א"כ בוודאי הוא התחלת קדושת הזמנים שאז מתגלה קדושת הזמן.

חשיבותו של כל יום

עי"ל דענין אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד מורה לנו חשיבותו של יום שאם כבר לא נמצא באותו יום זה כבר מצב אחר לגמרי, וא"כ על האדם לנצל הזדמנויות של כל יום בנפרד ולא לדחות שום דבר ליום אחר דכל יום הוא מתנה מיוחדת מהקב"ה, ולזה יביא קרבן תודה שנאכל רק ליומו להורות שעליו להודות להקב"ה על נסיון שבכל יום ויום בנפרד, וכדכ' ההפלאה בפנים יפות ר"פ קדושים [י"ט ה'] ששייך לקרא כאן, דמש"כ בקרבן תודה לרצונכם מרמז על ההודאה להקב"ה על עצם הקיום, וא"כ י"ל דמתפרש על ההודאה של החיות והקיום של כל יום ויום בנפרד, שניתן לו לחיות ולהתקיים ולנצלו לרוחניות, ועד"ז ונקדשתי היינו לנצל כל ויום גם של ימות החול, ולגלות הקדושה בעבודה שבכל יום ויום, ועד"ז פי' הגה"צ רבי אבגדור מילר זצ"ל ענין ספירת העומר דזה ספירת עצם הימים שאנו זוכים לחיות ולהתקיים בעולם, וכל ערב אנו סופרים היום ואנו מודים להקב"ה שזכינו לחיות עוד יום אחד בעולם, וא"כ כ"ז הקדמה לקדושת הזמנים שלפני שאנו מכינים עצמינו לנצל הימים המקודשים עלינו לדעת שכל יום הוא מתנה והזדמנות מיוחדת להתעלות.

כל יום יש לו השפעה מיוחדת

שו"מ דברים מפורשים בזה"ק הקדוש צב. לענין אותו ואת בנו, דשאל ר' יהודה מר' יוסי בטעם איסור אותו ואת בנו "דאי משום צער הבהמה ישחוט כל בהמה בבית אחר או בזה אח"ז שלא יראו זא"ז, והרי ביום אחד אסור גם זה שלא בפני זה, והשיבו ע"פ מה דאיתא בתענית יב. דעיקר תועלת תענית חלום הוא דוקא באותו יום, והטעם דאין לך יום למטה שלא היא שולט עליו יום אחר למעלה שהן הספירות העליונות ניום א' ספירת החסד יום ב' ספירת הגבורה וכן הלאה וכל ד' ימים וכל יום ויום הוא תהוות מחודשת מכח אותה ספירה ששולטת באותה יום - רמ"ק וכשהאדם שרוי בתענית לא יעבור אותו יום עד שיתבטל הגזירה שנגזרה עליו, אבל אי דוחה התענית ליום אחר הרי כבר נכנס לזמן השליטה של ספירה אחרת ואין יום אחד יכול לפעול ביום אחר של חבירו" וביאר הרמ"ק דכיון דאותו יום עליון חידש עליו דין כפי שראה בחלומו יש להתענות באותו יום דוקא ולשוב מעוונותיו

"שור אשר מאז עלי עפר וכו' שור זעם יחומי ארם נהרים" [מעשה עגל הביא כעס ה' על בני אברהם אשר בא מארם נהרים] וכו' "שור ימן מעשה שור בו להציל כווננו במילואים פסוחים בו להציל" [זימן הקב"ה להקריב שור במילואים כדי להציל ישראל מעוון העגל ולהציל ישראל שפסח ה' עליהם] וכו'.

וצ"ע טובא על מה ולמה האריך כ"כ בענין השור ובענין חטא העגל ומילואים, ונראה כ"שכח" עיקר ענין היום שהוא יציאת מצרים, ובפשטות הטעם כפי שהתחיל עה"פ שור או כשב או עז וגו' שזהו קריאת היום, אולם זה צ"ב דלכאורה חלק זה של הקריאה הוא רק הקדמה ולא קשור לפ' המועדים כלל, ועוד הרי גם בסוכות קוראים קריאה זו ולא עשה ר"א הקליר יוצרות ע"ז, ועוד ק' לפמ"ש התוס' בחגיגה יג. ד"ה ורגלי דר"א הקליר הי' תנא דהוא הי' ר"א ברבי שמעון ובימיו היו מקדשין ע"פ הראי"ה, ומעולם לא יסד רק קרובץ מיום ראשון, א"כ הקליר בעצם לא יסדו רק על יום ראשון שאז הקריאה הוא משכו וקחו לכם וא"כ ל"ש לקריאה כלל. [ראה עוד בשבלי הלקט סי' כ"ח ועי' תוס' מגילה כה. [תוד"ה מפני] "על מה שסיד הקליר בקדושת שאנו אומרים ביום ב' של פסח" וציין שם רעק"א לתוס' חגיגה הנ"ל, לכ' בא לעורר דבעצם לא יסדו על יום שני רק שאנו אומרים אותו, ויתכן דבא לפרש דזה גופא כוונת התוס' "שאנו אומרים" היינו שכך אנו אומרים אף שלא יסד כן, אולם האריז"ל גילה דהי' רק ניצוץ מנשמת ראבר"ש]

והי' אפשר"ל דהרי מבואר במשנה מגילה ל: דמעיקר הדין קריאת יום א' דפסח הוא פרשת מועדות רק דאביי שם לא. אמר ד"האידינא נהיג עלמא למקרי משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא", נמצא דמעיקר הדין שייכת קריאת המועדים ביום ראשון, וא"כ בזמן התנא דראבר"ש עדיין היו נוהגים בקריאת המועדים ביום הראשון, אולם עדיין צ"ב דקרא דשור או כשב הוא חלק טפל לעיקר פ' המועדים ולמה לו להאריך ע"ז בפיוט.

חטא העגל לא פגם ביציאת מצרים

והבאנו שם ביאור נפלא מהג"ר ישראל דוד שלעזינגר שליט"א, דהנה בעצם כל עיקר חטא העגל מהווה סתירה מוחלטת ליציאת מצרים, דעיקר ענין יצ"מ הי' הפקעה מחטא ע"ז וזה הי' ע"י ק"פ, שנאמר משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה, וזמן לא רב אחרי היציאה שוב נכשלו בע"ז, וזה מהווה חסרון וגריעותא לכאורה בעיקר היציאה, והנה מבואר במדרש שמות [פרשה ג' ב'] שהקב"ה כבר ראה שיחטאו בחטא העגל ואעפ"כ גאלם, והטעם כיון דכל עיקר חטא העגל הי' רק ע"י הערב רב כפי שרבי אלעזר הקליר בעצמו אומר בתחלה אחרי ימלוך ה' לעולם וכו' בפיוט "ערב אשר עלה את עם

הרי שכתוב בזוה"ק יסוד גדול בעבודת ה' דכל יום ויום הוא מציאות בפנ"ע עם ספירה מיוחדת ושר ומלאך מיוחד, ואם עושה מצוה ומעורר מדה מסויימת אז זה נקבע בעצם היום, והיום בעצמו ממליץ עליו, וכן להיפך, ואריז"ל [בעץ חיים שער מ"ד ובשער הכוונות בדרוש תיקון התפלות ד"ה מכאן מתחיל סדר שבת] הסביר מה שיש ק"ש ותפלה כל יום דתכלית מצות התפלות הוא לברר הבריורין של ז' מלכי אדום שמתו ובכל יום ויום ובכל תפלה ותפלה מתבררין ניצוצות שלא נתבררו מעולם עד העת ההיא עי"ש.¹⁵

וא"ש דצריך לקרות כל פרשה זו לפני התחלת פ' המועדים דכל זה הוא הקדמה לשבתות וימים טובים שכולו בנוי על הקדושה הנובע מעצם הימים, וגם מובן היטב מש"כ כאן בהמשך כל ענין ספירת העומר דזה ע"י שאנו מקדשים עצם הימים ע"י הספירה שלנו, וכל יום ויום יש לו ספירה מיוחדת, וכדי שיוכל בחג השבועות לקבל כל ההשפעות של היו"ט בהכרח שצריך להביא איתו כוחם של עצם ימי הספירה, וכדכ' בזוה"ק לקמן צו: דמה שספירת העומר הוא הכנה לחג השבועות דכדי לזכות לטהרה צריך לספור שבעה שבועות בבחינת שבעה נקיים כמ"ש אצל זבה וספרה לה שבעת ימים לטהרתה, ו"מאן דמטי טהור להאי יומא וחושבנא לא איתאביד מיני" שלא הפסיד אף יום אחד מימי הספירה, אז כשמגיע לליל שבועות ויעסוק בתורה יזכה אח"כ לטהרה עי"ש.

פיוטי פסח בענין חטא העגל

עוד מהלך למה אנו פותחין בפ' שור או כשב, כבר ביארנו בפ' שמיני בהקדם הא דבפיוטי רבי אלעזר הקליר ביום שני דפסח האריך מאוד בענין השור, ובענין חטא העגל, והעלה ג"כ גדלותו של השור "אז על כל חיתו יער נשאת שור" ואח"כ "ובכן שור או כשב או עז כי יולד"

¹⁵ הנה במשנה כריתות כז: מבואר דא"א להביא חטאת שהפריש על חלב שאכל אמש על חלב שאכל היום, ולא נתפרש מה הדין בשתי זיתי חלב שאכל בשתי העלמות ביום אחד ובפשוטו אין נפק"מ וצ"ע דא"כ למה נקט רק אמש והיום וגם ברמב"ם פ"ג משגות ה"ג נקט רק לשון זה, ולא מצאתי מי שיעיר בזה חוץ מספר כתר ישועה עמ"ס כריתות שם [נדפס לפני יותר ממאה שנה] וכ' דאין סברא ששינוי הימים יגרום שינוי יותר, והנה למתבונן בגמ' שם יראה דלא הביאו פסוקים רק לכן שאינו יוצא בקרבן אביו וכן מחטא על חטא אחר כמו מחלב לדם אבל מחלב לחלב לא כתוב בגמ' מקור ע"ז ולא הובא בגמ' כלל דין זה וזה סמך לשי' הרמב"ם שם דבכה"ג בדיעבד כיפר עי' מהר"י קורקוס שם ובחי' הגר"ח סטנסייל סי' ש"ע, וי"ל דבאמת זה רק דין דרבנן והפסוק שכ' במשנה קאי רק מחטא על חטא אחר או בן מאב, ולפ"ז י"ל דרך דרוש דזה רק מיום אל יום אחר דזה כבר ספירה ובחינה אחרת, אבל באותו יום כיון דשני החטאים פגמו באותו בחינה ובאותו ספירה לכן אפשר גם לכתחלה להעביר מחטא על חטא. ולזה נקט הלשון "אמש" דבלי הפסוק הכוונה בערב כמ"ש "הן שכבתי אמש את אבי" [בראשית יט לד] "ואלקי אביכם אמש אמר אלי" [שם לא כט] דרך לפני שהלך לישון עשה חשבון הנפש כדי שלא יעבור היום בלי התיקון ואז נתברר לו שחטא.

מצות קידוש ה' מתקיים ע"י ההחלטה

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בניי:
[שם ל"ב] ¹⁶

כאן כ' שתי מצוות, המצוה לא לחלל את ה' ומצות קידוש ה'. ושפ"א תרמ"א כ' דהוא הבטחה דעד כמה שנשמר מחילול ה' זוכה שיתקדש ה' על ידו.

וגדר מצוות אלו כ' הרמב"ם פ"ה מיסודי התורה דאם יעמוד גוי ויאנוס את ישראל לעבור א' מג' עבירות חמורות או יהרגנו יהרג ואל יעבור, וכן בשאר המצוות בשעת הגזירה לבטל דתם הדין הוא דיהרג ולא יעבור, וכל מי שנא' בו יהרג ולא יעבור ולא נהרג ה"ז מחלל את ה' ואם ה' בפני עשרה מישראל חילל את ה' ברבים. [וכ"ז בקידוש ה' ע"י מיתה אבל בסוף פ"ה ברמב"ם שם מבואר דיש מושג של לחיות על קידוש ה' כמו יוסף, שעושה מצוה שלא לשום סבה אחרת רק מפני רצון ה', וכן כשגורם שכולם יהללו ויקלסו איך שנהר' עובד ה' ע"ש לשונו].

ולפ"ז המצוה הוא באופן שניתן לו הבחירה לעבור על המצוה והוא מסר נפשו ליהרג ולא לעבור, אז בהחלטה זו קיים מצות קידוש ה'. ויש לדון דגם לפני שמת כבר קיים המצוה דכבר מסר נפשו, ולפ"ז יל"ע במה שכ' השלה"ק ומוכא בפת"ת יו"ד סי' קנ"ז בשם ריקאנטי לברך על קידוש ה', דיש לו לברך לפני שאמר לגוי שמחליט לא לעבור, דאחר דכבר אמר לגוי וכבר הגוי מוכן להורגו כבר אין לו בחירה, ושוב ל"ה עובר לעשייתו. אם לא דבוודאי נקרא המשך המצוה דעדיין אפשר לברך, ומזה יש פיקפוק על הסיפור הידוע על המדקדק שמסר נפשו למות והגוי השתהה מלהורגו וחשש להפסק, או לפי הנוסח שהחליט לא להורגו וחשש היהודי לברכה לבטלה, דליכא הפסק כלל ולא חשש ברכה לבטלה, דכבר קיים המצוה.

אם קדושי השואה קיימו מצות קידוש ה'

אלא דלפ"ז העירו רבים על מה ששגור בפי העולם באותן שש מליון קדושים שמתו בשואה, שמסרו נפשם על קידוש ה', דלכ' הגם דפשוט דאין כל ברי' יכול לעמוד במחיצתם כיון שמתו בעבור ששם ישראל

הסבבת" [ע"ש באריכות הבאנו את זה בפ' שמיני] הרי דכאן גילה לנו הקליר דעיקר חטא העגל לא ה' מחמת ישראל רק מחמת הערב רב, וע"י תשובה על השייכות שלהם במה שלא מחו, ממילא נתגלה שאין להם כלל קשר לחטא העגל, עד כדי שהקב"ה העמיד השור לראש הקרבנות להורות שאין להם שייכות לחטא.

וכל דבריו לקוחים מדברי המדרש אצלינו [פרשה כ"ז ח'] עה"פ שור או כשב או עז דלמה עשה השור ראש לקרבנות, "משל למטרונה שיצא עלי' שם רע עם א' מגדולי המלכות, ובדק המלך ולא מצא בהם ממש, עשה סעודה והושיבו בראש הסעודה בראש המסובין, להודיע שלא מצא בהם ממש, כן הגוים מונין לישראל שעשו את העגל ובדק הקב"ה וראה שאין בו ממש, לכן העמיד השור ראש לכל הקרבנות, ובהמשך שם דניצלן מאותו חטא שנא' אלה אלהיך ישראל ולא כ' אלה אלהינו אלא הגרים שעלו ממצרים עשאוהו והם אמרו אלה אלהיך חישאל וכו'.

ולפ"ז א"ש דקריאת המועדים מתחלת דוקא עם הפסוק שור או כשב או עז להורות דאין שום פגם במועדים שהם זכר ליצ"מ, וממילא א"ש למה ר"א הקליר בחר להאריך בזה, גם אם הקריאה הוא משכו וקחו לכם, כיון דהקריאה קאי על משכו ידיכם מע"ז, ומחטא העגל ה' נראה חסרון בעיקר המשכו, לזה בא לגלות ענין וגדלות קרבן השור, להורות שאין להם שייכות לחטא העגל.

וע"ש בפ' שמיני שביארנו לפ"ז הא דהאידנא נוהגין לקרוא "משכו תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא" וכבר העיר הלבוש סי' ת"צ דוודאי יש רמז במילות אלו, והוא ביאר דזה תוכחה על חטא העגל דע"י העגל שעשו במדבר ומשכו את השור לעגל ע"י הכסף נשלחו הבכורות מלהיות בהם העבודה, ואחרים לא ניח"ל בפי' זה, ולהנ"ל י"ל משכו תורא היינו דהתורא הוא גילוי דה"משכו" נשאר בתוקפו ולא נפגם וע"י הכסף פדיון הבכורות יש תיקון למה שעשו "פסל במדברא" ועל מה שנשלחו הבכורות, ולכן בקריאה האחרונה ד"כל הבכור" קוראים וזבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר להורות שאין חסרון בבקר.

וע"ע בתרגום יונתן כאן דפי' כל פסוק זה בזמן שאין לנו ביהמ"ק דשור נבחר לנו בזכות אברהם וכשב בזכות יצחק ועז בזכות יעקב ע"ש באריכות וא"כ א"ש להקדים חלק זה לפני שאנו קוראים סדר הקרבנות בזמנינו רוצים להזכיר זכות אבות.

¹⁶ ביאור ההמשך למש"כ דין מחוס"ז וקרבת תודה, כ' משך חכמה ע"י ד' אבן עזרא דפסוקים אלו מדברים לכהנים מדעדיין לא כ' דבר אל בניי רק בפ' המועדים, א"כ י"ל דלא תחללו את שם קדשי קאי על הבאת בעלי מומין ונכלל בזה כל תוכחת מלאכי לכהנים המקריבים בעלי מומין [הפסרת פ' תולדות] ולכ"כ יצ"מ עפ"י ב"מ סא: דיצ"מ מרמז על שהקב"ה מבחין בדבר שאינו ניכר ה"נ מחוסר זמן אינו ניכר בכלל לו חדשיו וכן אותו ואת בנו, ובתורה שנאכלת חוץ לעזרה יכול לומר דזה שלמים, ובאזנים לתורה פ' דונקדשתי קאי על הודאה להקב"ה ברוב עם בקרבן תודה ומטעם זה לא תותירו כדי שיתרבו המזומנים, ולזה כ' המוציא אתכם מארץ מצרים דגם אז גזרתי לספר ביצ"מ בשעת אכילת הפסח הנאכל ברוב עם, וכבר הארכנו בהגש"פ ובפ' צו דענין ק"פ הוא כקרבן תודה.

כמי שמוסר את נפשו וע"כ דעתם לברך ע"ז והיא גופא מה שמברך להקב"ה כשממיתים אותו זה עצמו קי' ה' רבים.

הרי לן לפ"ז הבנה חדשה במצוות קי' השם שאינו מתרעם על הקב"ה, וגדר זה של קידוש ה' שייך לכאור"א בכל מצבי החיים, באינו מבין למה הקב"ה מביא עליו קושיים, ואעפ"כ נשאר באמונתו בשמחה ומקבל הכל באהבה בזה הוא מקדש את ה' בחיים.

וזה גם הבנה למה אלו מ"ה יהודים שנהרגו במירון בשנת תשפ"א נקראים **קדושי מירון**, ותמהו אז רבים הרי לא נרצחו על קי' השם, אולם כבר הסביר אז מו"ר הגרמ"י רייזמן שליט"א דהרי היו מאלו שהעידו עליהם אח"כ שברגעים האחרונים קיבלו את הדין באהבה וגם אמרו שמוחלים במחילה גמורה לאלו הדורסים עליהם, וכן גרמו שיתקדש ש"ש על ידם שהמשפחות שלהם קיבלו את הדין באהבה והי' בזה קי' השם עצום. ויש להוסיף דה"ה באלו שנרצחו ע"י בני עוולה בפתאום שלא הי' שייך אצלם קבלת דין באהבה, מ"מ המשפחה שלהם שהראו גבורה עצומה לקבל דין שמים באהבה עשו בזה קידוש ה' גדול וקיימו בזה מ"ע דונקדשתי.

ענין הזכרת שלום בקדיש

ונקדשתי בתוך בני ישראל [שם]

הנה כל פעם באמירת הקדיש אנו מבטאים ההשתוקקות שיתגדל ויתקדש שמי' רבא. ושמעתי מפי דודי הגה"צ ר' בנציון סניידערס שליט"א אב"ד באזעל להעיר על מה שמסיימים הקדיש בענין שלום יהא שלמא רבא וכו' עושה שלום וכו' וצ"ב דבשלמא בסוף שמו"ע אנו מסיימים בשלום כיון שזהו כלי מחזיק ברכה וכיון שבקשנו כ"כ הרבה בקשות והעיקר המחזיק כ"ז הוא השלום, ולכן מסיימים בזה ברכת כהנים, וכן הש"ס, אבל כ"ז כשיש הרבה בקשות או הרבה ענינים, אבל בקדיש הי' רק בקשה אחת שיתקדש שם שמים וא"כ למה מסיימים בענין שלום.

ותי' דהנה כל ענין המח' והפירוד בכל העולם, וכן בינינו בא מחמת שכל אחד חושב על עצמו ועל כבוד שלו וגם רוצה שהוא יהי' משובח ומפואר ומרומם ולכן מקפיד על אחרים הפוגעים בו או לא מכבדים אותו כראוי, ולכן יש הרבה מלחמות בין המדינות בעולם, וכן יש מח' בין אדם לחבירו, אבל אילו הי' עיקר מחשבתו של כאור"א רק על כבוד שמים הי' מתבטל ממילא כל ענין המח'. ולכן בשעה שהש"ץ מכריז יתגדל ויתקדש שמי' רבא וכל הציבור עונים אמן ומסכימים לזה, וכן כולם מסכימים שישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא שמי'

עליהם, אולם לא ניתן להם הבחירה כלל, דהרי הרגו גם כל חילוני וכל פוקר, אם רק יש לו דם יהודי, וא"כ אין כאן מצות קידוש ה' כלל, [אלא שנקרא שמת על קדושת ה' כיון שנהרג בשביל שהוא יהודי ובוודאי שכרו עצום מאד שאין לנו השגה ומ"מ לכ' אינו קיום מ"ע דאורייתא דונקדשתי שיש לו גדרים] ורק מי שהי' לו לדוגמא בחירה לומר שהוא גוי ועי"ז להנצל ומ"מ אמר שהוא יהודי ¹⁷ הוא קיים המצוה, וגם אם נשאר בחיים קיים המצוה.

ובאמת כבר עמד על מדוכה זו הגרא"א דסלר זצ"ל במכתב מאלהיו [ח"ג ע' 348] ונעתיק לשונו:

"רבים תמהו מה בצע במיתות הללו? [אותם שמתו בשואה] אילו מתוך גזירת שמד מתו, ומסרו נפשם על קדושת שמו, הלא דבר הוא, אבל הרוצחים הללו לא לאמונה דרשו, אלא להשמיד ולהרוג ולאבד כמאמין כמומר, ולהמית את כולם על שנולדו יהודים, וכי מה ענין יש בזה? הן גם האפשרות לקדש את שמו לא ניתן להרוגים! וא"כ על מה ולמה? תמיהה רבתי... אבל אנשי אמת ידעו פשר דבר. לא נסיון של שמד הי' המכוון. ולא לקדש שם שמים לעיני העמים, אלא דבר הקשה ממנו דבר הקשה מכל, עבודה כבירה שאין דוגמתה. הנסיון הי' לברר מי הוא זה אשר אמיתי הוא בלב, מי הוא אשר יקדש את ה' בתוך לבב עצמו, ויהפוך את לבבו כולו אליו ית', מבלי השאר כלום, ואשר ישמח באמת ביסורי מות האיומים, שמחה שלימה של אושר הדבקות, הן זוהי תכלית היותר עליונה, זוהי עבודת חבלי משיח, גם תנאים ואמוראים קדושי עליון פחד לבבם אולי לא יצאו יד"ח בעבודת חבלי משיח וע"כ התפללו ייתי ולא יחמיני' [כן מפרש מהר"ל] ובדורינו החלש גדולינו ואנשי אמת השיגו אמת זו, ויעמדו בנסיון הנורא אשר ניסם ה' בו, וכה דבקו בשכינה בטהרה ובאמת, שעת בירור הוא חבלי משיח אשר יברר ה' לו א' בעיר ושנים במשפחה אשר לו המה באמת אשר עבורם העולם נברא ואשר להם ינחיל חיי אמת, ואושר נצחים חלקם" עכ"ד.

ובשו"ת תשובות והנהגות [ח"ה בסוף הספר] הביא הפתחי תשובה הנ"ל בענין ברכת על קידוש ה' ושבוש"ת ממעמקים ח"ב סי' ד' הביא שהגה"ק רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל הי"ד לפני שנלקחו להריגה הורה לבנו לברך על קידוש ה' וא"ל כן בשם רבינו הח"ח, והק' דהרי ל"ש קי' השם דהרי לא ניתן להם בחירה והרי הרגו כל יהודי בין מאמינים בין כופרים, וא"כ איזה מצוה קיימו בזה, ותי' דכנר' דעת רבותינו כשממיתים יהודי על לא עוול בכפו, רק מפני עצם היותו יהודי ואינו מתרעם על כך אלא מקבל מיתתו באהבה, בזה גופא שמו מתרומם ומתקדש

¹⁷ כן הי' אצל הגר"ח קרייזוויט זצ"ל.

דקודשא בריך הוא ולא מישהו אחר, ממילא השעה מסוגלת שיה' שלום אמיתי בעולם.

עוד אפשר ל"ע"פ דברי שפ"א תרנ"ה בשם חי' הרי"ם במש"כ ונקדשתי בתוך בניי ואחז"ל ברכות כא: מגילה כג: דמכאן דאין דבר שבקדושה פחות מעשרה, וביאר החי' הרי"ם דכיון דנלמד מתוך בניי היינו כשעשרה מישראל מתייחדין בלב אחד אז אפשר להמשיך עליהם הקדושה, וא"כ דוקא כשאומרים קדיש ורוצים להמשיך קדושה צריך להתחזק במדת השלום ולכן מבקשים על שלום.

קיום מקרא קודש ע"י כל התאספות בשבת

דבר אל בניי וגו' מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש [כ"ג ב']

כבר העיר הרמב"ן דאין לפ' זו עסק בכהנים כלל, דגם לא מיירי בענין הקרבת קרבנות המוספין רק דשייך לבניי דקאי לכולם ומה דכתיב כאן בפ' הכהנים דסו"ס הם ימי הקרבנות. ובספורנו פ' דכיון דעיקר הקרבנות ומקריביהם הוא להשרות שכינה בישראל דיבר במועדים דגם הם הכוונה לשבות ממלאכת הדיוט כדי להביא להשראת השכינה.

ושפ"א תרמ"ז פ' דלכן פרשה זו הוא המשך לקרא דונקדשתי כי בכח בניי לקרא הקדושה בזמנים מיוחדים מאחר שהם בעצם קודש כדאיתא בתענית יא: דלעולם יר' אדם כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו, כי בכל נפש ישראל נמצא הקדושה רק ע"י שנתלבש בגוף צריך לתקן הגוף כדי להרגיש הקדושה, ובג"ע חמורות הוסר הקדושה מן האדם לגמרי, וע"י שכל ישראל צריך לשמור על הקדושה שלו לכן צריך למסור"נ על ג' עבירות אלו, וכן יש מצוות גדולות אשר מאירין חשכות הגוף וכן בג' רגלים נזדככו הגופים מאד ונתגלה הפנימיות שנא' מה יפו פעמך בנעלים כי הגוף הוא מנעל ומלבוש לנשמה, וברגלים נתקנו הגופות ובזמנינו שאין לנו ביהמ"ק נתקיים רק ההארה בפנימיות ע"י התפללות במקום קרבנות. וכ"ז מתאים עם משנ"ת בריש הפרשה דזהו כל ענינו של פ' אמור לגלות הקדושה המוסתרת בחושך ע"ש.

ביאור ענין מקראי קודש

והנה בביאור ענין אשר תקראו אותם מקראי קודש, פי' רשב"ם דהכוונה אשר תזמנו אותם זמני קודש כל לשון קריאה אצל מועדים לשון קביעת זמן הוא, כמו קרא עלי מועד וכו' ולפ"ז אחרי שכבר קבענו זמן המועד אין לנו שום קיום דמקראי קודש. אולם רמב"ן וספורנו פירשו שיהיו ביום הזה כולם קוראים ונאספים לקדש אותו כי

מצוה על כל איש ישראל להקבץ בבית אלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לקל בכסות נקי', ולעשות אותו יום משתה כמו שנא' בקבלה לכו אוכלו משמנים וגו' ומקרא קודש מלשון קרואי העדה, וכן על כל מכוון הר ציון ועל מקראי [ישע"י ד' ה'] המקומות שנקראים שם שיתקבצו שם כל העדה, ובספורנו מסיק דאם יהיו מקראי חול ועסק בחיי שעה ותענוגות בני אדם לבד לא היו מועדיי אבל יהיו מועדיכם שנאה נפשי.¹⁸

נמצא לפ"ז דכל פעם שהולכים לבית המדרש בשבת ויו"ט להתפלל או לומר הלל וכן כל חלק בתפלה גם לא שמו"ע דוקא וכמו לכה דודי, יש בזה קיום דאורייתא דמקראי קודש, והג"ר אליהו דיסקין שליט"א רצה לחדש דה"ה כל אסיפת עם בשבת ויו"ט שהוא לכבוד שמים כמו שלום זכר או קידוש וכן "פאטע" וטיש של אדמו"ר בכל אלו יש קיום דאורייתא של מקראי קודש.

ונפק"מ בכ"ז אמר הרב הנ"ל במי שהוא חולה ויש לו אפשרות ללכת או לתפלת מנחה ע"ש או לקבלת שבת יעדיף ללכת לקבלת שבת דשמו"ע בציבור בימות החול הוא לכל היותר חובת השתדלות דרבנן, אבל קבלת שבת יש בזה קיום דאורייתא דמקראי קודש.

ע"י האסיפה נקבע בלבינו קדושת שבת

והטעם למצוה זו מובן היטב כיון דרק ע"י נקבע בלבינו ונפשותינו קדושת שבת, דאיזה טעם הי' לשבת אם לא הי' לנו האסיפה ביחד בש"ק ויו"ט וכל אחד היו יושב בביתו לבד גם אם הי' מקפיד על כל ל"ט מלאכות והי' עושה קידוש וסעודה לא הי' לזה טעם, הלא כל עיקר השבת ויו"ט שלנו מסתובב סביב ההליכה לביהמ"ד [כולנו זוכרים בעת הקורונה איזה טעם הי' לשבת ויו"ט בלי אפשרות הליכה לביהמ"ד והתאמצנו שיהי' לפחות איזה בחינה מועט של אסיפת עם כ"א ממקומו הפרטי] ועד"ז מה שקבעו חז"ל קידוש על היין דוקא ושיהי' במקום סעודה ושיהי' איסור לאכול לפני קידוש, דכ"ז עושה ההרגש הנכון לקדושת שבת, דאיזה טעם הי' לקידוש אם הי' מספיק לומר אחר התפלה זכור את יום השבת לקדשו זכר ליצ"מ, רק עכשיו כיון שאסור לאכול כלום לפני זה וזה במקום הסעודה ועל היין זה גופא קובע הרגש השבת בלבנו.

כל שינוי לכו"ש הוא קיום מקרא קודש

עוד כתב הרמב"ן בשם ספרי דהכוונה "ארעם במאכל ובמשתה וכסות נקי' כלומר שלא יהא חוקם אצלך כחק

¹⁸ והחי' הרי"ם פי' דלכן נקראים מקראי קודש יען שקוראים האדם אל הקדושה.

מאירים כסנפרינן את עצמכם עכ"ד [וכן בדרשות חת"ס כ' כמ"פ דספירה לשון זיכור]

וע"ע שפ"א תרמ"ב ד"הא דנזכרין ימי הספירה בתוך המועדות, שהמה ימים טובים שהוא כמו חוה"מ שיש קדושה לפנייהם ולאחריהם מיצ"מ ועד קבה"ת, [וכד' הרמב"ן כאן] והרי נקראו ימים אלו שבע שבתות, מכלל שכל הימים יש בהם בחי' שבתות בצד מה, והימים האלה מסייעין לטהרה ואחר יצ"מ שיצאנו מסט"א יש לנו לבקש טהרה, לכן הכין לנו השי"ת אלו הימים דכתיב וספרתם לכם שהוא לטובתנו שנוכל לבוא לטהרה, וכל השנה תלוי באלו הימים, כמו גידול התבואה תלוי באלו הימים, כן חיות האדם מתגלה בימים אלו כי הכל רמז אל ההנהגה הפנימית."

ספירה הוא כמו הקדשת היום

נמצא לפ"ז דעבודת הספירה הוא חלק בלתי נפרד מקדושת המועדים שרק עי"ז יוכל קדושת המועדים להתגלות, ועצם מעשה הספירה כבר מסייע לטהרה כמבואר בלשון אור החיים הק', ויש להסבירו כמו בהקדשת בהמה דבדיבור בעלמא "הרי זה עולה" נתהפך הבהמה למציאות אחרת לגמרי ויש בו כוחות רוחניים עצומים להיות ריח ניחוח לה', ה"נ ימי הספירה ברגע שכן ישראל סופר היום, הוא מכניס קדושת עצומה ונפלאה לעצם היום ובזה יכול בקלות לטהר ולזכך עצמו. [ולכן כדאי מאד להקדים הספירה] ועי' לעיל שהרחבנו במעלת כל יום בכלליות גם בכל ימות השנה מצד עצם היום וא"כ כש"כ ימי הספירה שעיקר מעלתו מצד ספירת עצם הימים.

יסוד ענין שתי הלחם בשבועות

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שנים וגו' [שם י"ז]

כאן כתוב מצות הבאת שתי הלחם, ומשמע דזהו עיקר חובת היום, דאח"כ כתוב דוהקרבנתם "על הלחם" שבעת כבשים וגו' ולכן שי' רע"ק במנחות מה. דכבשים גלל לחם ואין לחם גלל כבשים, והכבשים אין מעכבין את הלחם. ובטעם הבאת הלחם כ' הספורנו וברמב"ן בפי' הראשון שהוא להודות להקב"ה על התבואה שקיבלנו שהי' בסכנה והוא כקרבן תודה שבא עם חמץ, אולם להנתיב' אינו ממש כתודה, דבתודה העיקר הוא הקרבן רק שאתו מביאים גם לחם, אבל בכבשי עצרת העיקר הוא הלחם רק שאתו מביאים הכבשים ושאר הקרבנות.

עוד פי' הרמב"ן דאיסור חמץ הוא דמרמז על דין, וקרבנות בעלמא הוא לריצוי, ולכן לא מביא אותו חמץ, אבל בשבועות שהוא יום מתן תורה יביא הקרבן בדין

שאר הימים אבל תעשה להם מקרא קודש לשנותם במאכל ובמלבוש מחול לקודש". נמצא דכל שינוי והיכר שעושה האדם לכבוד שבת יש בזה קיום דאור' כגון מאכלים מיוחדות לשבת, וסכו"ם מיוחדים או שמכסה שלחנותיו במפות לבנות, או שינוי בבגדיו, כ"ז כבוד שבת, וכן בנעליים גם אם לא חייב מעיקר הדין, מ"מ כל שעושה כן קיים מקרא קודש, וכן במשנה מקום מאכלו ממטבח לסלון, וכ"ז פועל שינוי בנפש, ובזה יש לחסידים מעלה, שבגדיהם שונים לגמרי בש"ק שטריימל ובעקיטשע אבל אצל שאר כלל ישראל זה רק בגד וכובע יותר חדש, [חזון מעניבה] ולכן להם קל יותר להרגיש קדושת שבת, ויש סמך לחסידים מתוס' ב"ק לז. ד"ה הרי הוא בשם ירושלמי דהשור רואה אותם במלבושים נאים אחרים וחשובים בעינו נכרים ואינו מכירם, ואצל אחרים איך הי' רואה השור שינוי האם בשביל העניבה? והנה בשבת חזון פעם היו נשאים בבגדי חול, אולם הגר"א סבר דזה אבילות בפרהסיא, וכ' ערוך השלחן [ס' תקנ"א סי"א] דאי"ז מח' דד' הפוסקים הי' במקומות שלא הי' שינוי ניכר וכמו הליטאים היום, אבל הגר"א הי' בוילנא שהי' המנהג ללבוש שטריימל או ספאדיק לכן אם נשאר בכובע הו"ל אבילות בפרהסיא, ולפ"ז החסידים בשבת חזון לא ישנו אבל הליטאים -באלה שלא ניכר כ"כ הבדל - יכולין להשאר בבגדי חול. ע"כ מדברי הגר"א אליהו דיסקין שליט"א.

הספירה הוא הכנה להתגלות הקדושה

וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' [שם ט"ו]

וצ"ע, הרי עיקר פ' זו הוא פ' המועדות וימי הספירה אינם מועד רק היכי תמצוי להגיע לחג השבועות, וכן מבואר ברמב"ן דעיקר הספירה הוא כדי שיוכל לקדש יום חמישים, נמצא דבעצם ימי הספירה הם ימי חול בעלמא, רק כדי שיוכל לקדש יום חמישים, בהכרח צריך לספור ז' שבועות.

אולם לנתיב' בתחלת הפרשה בשם שפ"א דעיקר יסוד הפרשה הוא התגלות הקדושה בתוך הזמן, א"כ בכלל הפרשה הוא הצורה איך לעשות שיתגלה הקדושה בתוך הזמן ובתוכנו, וזהו עיקר ענינו של ספירת העומר, וכדכתב באור החיים הק' דעיקר ענין הספירה הוא "לצד שהיו בטומאת מצרים, ורצה ה' להזדווג לאומה זו, דן בה כמשפט הנדה שדינה לספור ז' נקיים, וצוה שיספרו שבעה שבועות דאז יהיו מוכשרים להכניסם לחופה וכו', ובדרך רמז באומרו וספרתם כי נשמות עם בני"ה הם בבחי' הלוחות, ובאמצעות תחלואי הנפש יתלכלכו ויחשיך אורם ואמרו רז"ל כי הלוחות של סנפרינן היו, לזה אמר וספרתם לכם פי' באמצעות מנין זה אתם

התודה, כי הוא יום העצרת והמשכיל יבין, וזה סוד מה שאמרו רבותינו כי כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל כי בו מצה וחמץ, כענין העולם הבא.

[והא דהודאה מחייבת חמץ דוקא שמעתי מידידי הרב אלעזר חיים ליבערמן שליט"א דחמץ מרמז על תפיחה והוספה מעבר לעצם הדבר, ומי שבא להודות על טובה שקיבל יש לו להוסיף ולהרבות בשבח הדבר עם ריבוי התפעלות, כיון דהודאה בא מן הרגש ולא כפי השכל]

והנה לפי הפשטות הרמב"ן וספורנו, ענין שתי הלחם הוא להודות על התבואה וכ"כ בספורנו לעיל, דזהו כל ענין הרגלים וכן הספירה דמעת התחלת הקציר, וחג השבועות שהם מענין החג הנקרא חג הקציר וחג השבועות, שבו ניתן הודאה לקל ית' על שבועות חקות קציר ששמר לנו, כי אמנם מכוונת הרגלים הם התפלה וההודאה, כמו במועד חדש האביב התפילה לקל על האביב, וההודאה על החירות. ובהיות כי הצלחת הקציר תהי' כפי מזג הזמן מתחלת האביב עד הקציר, הי' העומר הודאה על האביב כמקריב ביכורי השדה לבעלים, והי' הקרבן עמו לתפלה על העתיד, והיתה הספירה זכרון לתפלה יום יום, והי' חג הקציר הודאה על טוב הקציר וחג האסיף על טוב האסיף עכ"ל.

נמצא לפ"ז דעיקר הספירה וחג השבועות הוא תפלה והודאה על הקציר. ולכן כל ענינו של ספירת העומר מתחיל עם קרבן מנחת העומר שהוא מתבואה והכבש באה חובה לו, ובסוף הספירה עיקר החג עבור שתי הלחם שבא מן הקציר רק שאתו מביאים איזה קרבנות שהם חובה לו. וכן הפרשה מסיימת "ובקצרכם את קציר ארצכם וגו'" הרי דכל ענינו של עומר וספירה ושבועות הוא בעבור הקציר.

מה שלא נזכר בתורה השייכות בין

שבועות למתן תורה

והנה אצלינו כל ענין הספירה הוא להכנה למתן תורה וכמ"ש בס' החינוך מצוה ש"ו, וכן עיקר חג השבועות אצלינו הוא בענין קבלת התורה, וצ"ע דאיך יתכן דלא יהי' מוזכר כלל ענין מתן תורה בפסוקים אלה, ועיקר האריכות הוא על חובת הבאת שתי הלחם ושאר הקרבנות, ואצלינו כבר לא נוהג, וא"כ לא נשאר לנו כלום משבועות הנאמר בתורה, וצריכין אנו לדברי דרוש ולמה לא נתפרש כלל בתורה. עי' בזה בספר עקדה שער ס"ז ב' תירוצים. [ובס' מעין בית השואבה להג"ר שמעון שוואב זצ"ל ר"ל דבאמת יש בשבועות שתי ענינים נפרדים דל"ש זל"ז וכאן מיירי בענין הקציר ובס"פ ראה נרמז ענין מתן תורה עי"ש]

והג"ר אבגדור מילר זצ"ל הי' מפרש דספירה הוא ימים של הודאה על הלחם שהקב"ה זן אותנו תמיד, וזה גופא מכשיר אותנו לקב"ה שנהי' בעלי הכרת הטוב על החסד, ולא מובן היטב הקשר בין הכרת הטוב לקב"ה, ועפ"י דרכו הי' אפש"ל קצת בנוס"א דעיקר מה שמקרב את האדם להקב"ה הוא הצורך לפרנסה ומזון, דכשמרגיש חוסר בדברים גשמיים הרי הוא פונה להקב"ה מעומק הלב, כיון דהגוף מרגיש החסר, וכשמרגיש שהקב"ה הוא המאכילו ומפרנסו הרי נעשה לו הקב"ה כאבא שפונה אליו בכל עת, ואז ממילא זוכה לתורה, דל"ש לזכות לתורה אמיתית, רק כשמרגיש תלות מוחלטת בהקב"ה, וזה י"ל בהא דאחז"ל לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן [מכילתא בשלח טז ד] היינו אלו שכל חיותם בצורה כאוכלי המן שהיו תלויים לגמרי בהקב"ה ולא יכלו להשאיר מיום אחד לחבירו, וזה מה דאומרים בברכת אהבה רבה, בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים כן תחננו ותלמדינו, אבינו אב הרחמן וכו' היינו שאבותינו היו כ"כ מושרשים במדת הבטחון ע"י המן, ולכן הי' להם ההרגשה להקב"ה כמו אבא רחמן לילדים שלו ולכן זכו לתורה, וא"ש לפ"ז למה פרשת המן הי' צריך להיות בין יצ"מ וקב"ה, דבלי הנסיונות של המן שקירב אותם להיות תלוי לגמרי בהקב"ה לא היו זוכין לתורה, וממילא א"ש דכל העסק בימי הספירה הוא סביב הלחם דהוא הפרנסה דזהו עיקר ההכנה לתורה, ולכן בזמנינו דאנו לא עובדים בשדה עלינו עכ"פ להתבונן במה שהקב"ה מפרנס אותנו כל יום וכל עת וכל שעה ולכוונת יותר בברכת המזון, ואז ממילא נזכה לתורה. וא"ש דהרבה בני תורה יש להם קושי בפרנסה [עי' אוה"ק פ' כי תצא בפ' מוצש"ר] כיון שהקב"ה רוצה לזכותם בתורה ולא יתכן אא"כ מרגיש תלות מוחלטת בהקב"ה.

ובזה הי' א"ש דסיים הפרשה ובקצרכם את קציר ארצכם וגו' כיון דכל הענין הוא סובב סביב ענין הלחם והפרנסה, ולכן אנו מצווים בשעת הקציר לדאוג לעניים כדי להשריש בלבינו שכל התבואה שלנו מהקב"ה ואין אנו מרגישים כבעלים.

[ועד"ז האריך בספר באר יוסף בענין הבאת עומר דלכן נקרא עומר ע"ש המן כדי להזכירם שיחיו כמו המצב שהיו במדבר.]

ובעיקר השאלה למה לא הוזכר ענין קב"ה, שאלתי זה מפי מו"ר הגרא"י ברזל זצ"ל והשיב ע"פ פשט, דתמיד בתורה שבכתב לא כתוב רק דבר המוטל על האדם למעשה ולא כתוב עניני רגש, והדבר היחיד המוטל על האדם הלכה למעשה, הוא הבאת שתי הלחם וקרבנותיו, אבל ענין מתן תורה והרגשותיו זה כבר שייך לתורה שבע"פ.

ולא למדו את זה, גם לא מתוך הלוחות, ורק עשרת הדברות השיגו אז, א"כ יק' מה קרה בעצם בשעת מתן תורה לענין נתינת תורה, האם רק הודעה בעלמא שבעתיד הקרוב יגלה להם עוד תורה.

וי"א דמה שהי' במ"ת שנעשו מצווים במצוות, אבל א"כ זה לא נקרא מתן תורה רק שנתן מצוות והרי הקב"ה נתן להם "תורה ומצוות" כבנסחאות התפלה, וגם איך יתכן שנצטוו בכל המצוות כשעדיין לא ידעו מזה עד שמושה לימדם [וזה הערה על מש"כ משנ"ב סי' תצ"ד סק"ב בביאור מנהג אכילת חלב בשבועות, דאחר מ"ת לא יכלו לאכול בשר, והרי לא ידעו וי"א דהרי קיבלו ההנהגות של תורה מן האבות שקיימו כה"ת כולה ואחרי מ"ת שנעשו מצווים ממילא כבר ידעו מה לקיים וכמו שצייד הרמב"ן לענין אכילתם ביו"כ לענין ויהי ממחרת] והי' אפשר"ל דע"י הדיבור דאנכי נעשו מצווים דמעתה יצטרכו לקיים כל מה שיצטוו אבל עדיין אין זה נתינה.

מעמד הר סיני הי' הדביקות להקב"ה

והרמח"ל בדעת תבונות [סי' קנ"ח ע' קע] עמד בזה, והסבירו היטב בשפתי חיים [מועדים ח"ג ע' סז] וביאר דבשעת מתן תורה ניתן להם הכח הסגולי שעל ידי מעשיהם, יעשו תיקונים בכל הבריאה ועולמות עליונים, דכח זה ניתן רק למי שמצווה ועושה, וניתן להם כח זה גם כלפי המצוות שעדיין לא נצטוו עי"ש באריכות, אלא דעדיין לא נתבאר היטב למה זה נקרא נתינת תורה.

ולהנ"ל א"ש, דהעיקר מה שהי' הוא זה שהתגלה להם הקב"ה בעצמו והשמיע להם מדברותיו, ועי"ז גופא נחקקו דברי תורה בלבם, וחיי עולם נטע בתוכם, עד שנעשו קב"ה ואורייתא וישראל חד, וגם אם לא השיגו עדיין שום דבר משאר חלקי התורה בשכלם, מ"מ הי' נטוע בלבם, וכל אחד קיבל אז חלקו בתורה, וכן הנביאים קיבלו חלקם כמבואר בחז"ל, ומעכשיו רק יצטרכו להוציאם ע"י עמל ויגיעה וע"י שמיעת ד"ת ממש רבינו. ועיקר מה שנעשה במ"ת הי' שנעשו יודעי שמך ונעשו דבקים בהקב"ה ע"י התורה שהוא כולו שמותיו של הקב"ה, וגדר יודעי שמך היינו דעת מלשון התקשרות והתחברות לקדושת התורה, וע"י החיבור והדביקות להקב"ה שנעשה אז, בזה ניתן להם ממילא הכח הרוחני לפעול במעשיהם בכל הבריאה וכנ"ל בשם הרמח"ל, ואפשר להמשיך זה לחיבור אלקטרי, שע"י החיבור אפשר אח"כ להפעיל הרבה דברים גם מרחוק, והחיבור הזה נעשה בשעה שהקב"ה דיבר אליהם מתוך האש. [ועד"ז הסביר ידידי הרב ישראל וורשנר שליט"א מה שנעשה לילד כשנעשה בר מצוה]

נמצא דעיקר מעמד הר סיני הי' ענין הדביקות והחיבור להקב"ה באמצעות התורה, וזה נעשה כל פעם שלומדים

ובכלי יקר כבר עמד ע"ז, ותי' דעל מתן תורה לא רצה התורה להגביל זמן ידוע לפי שצריך האדם שיהי' דומה לו בכל יום ויום כאילו קבלה היום מהר סיני, דהרי התורה נמשלה לדד שכ"ז שהתינוק ממשמש בה מוצא בה טעם חדש, כך התורה כל ההוגה בה מוצא בה כל יום טעם חדש, וא"כ כל יום הוא מתן תורה להוגה בה ע"כ אין ראוי להגביל יום מיוחד לנתינתה ולכן לא נתפרש בתורה.

עבודת שתי הלחם הוא גופא קבלת התורה

והנראה בעז"ה לשלב כל הדברים ביחד, דעבודת שתי הלחם הוא גופא עבודת קבלת התורה ונקדים מה שכבר הארכנו בפי' יתרו בעיקר גדר לימוד התורה שהי' במעמד הר סיני האם מדובר בלימוד תורה רגיל או לא.

דהנה בתוס' ברכות כ: מבואר דע"י שומע כעונה במעמד הר סיני הי' נחשב כאילו לומדים בפה, אולם בפשטות לא הי' גדר לימוד תורה כפשוטה, דהעיקר הי' המעמד בעצמו שהוא גילוי הקב"ה בכבודו ובעצמו ונבקעו עליונים ותחתונים וראו שהוא יחידי, ואתה הראת לדעת כי הי' הוא האלקים וגו' ומעמד יראת שמים כמבואר לעיל, רק דבאותה מעמד נטע דברי תורה בלבם ונחקקו בעצמותם, עד שכל נשמה מישראל לדורות קיבל חלקו בתורה, כמ"ש האלשיך על "ותן חלקינו בתורתך", ועשרת הדברות נשמעו בגלוי, אבל כה"ת כולה נחקקו בעצמותם ונעשו אז אחד עם הקב"ה ותורתו, וממילא לא שייכא כלל לדרך הלימוד הרגיל שאנו לומדים ומתעמקים בתורה שבע"פ שכל טירדא מפריע.

ובזה יתיישב דלשון הגמ' תמיד דאז ניתנה תורה לישראל, והרי לא ניתנה רק עשרת הדברות אבל עדיין לא למד הקב"ה עם משה כלום, רק במשך המ' יום, ואח"כ ירד משה עם הלוחות והתחיל ללמדם תורה, ורוב מצוות התורה לא ניתנה בסיני רק אח"כ באהל מועד וערבות מואב עי' חגיגה ו, אבל במעמד הר סיני לא נתן להם כלום מכה"ת חוץ מי' דברות,¹⁹ א"כ מהו ייחודו של מעמד הר סיני לענין נתינת התורה, והי' אפשר"ל דנתייחד בזה דקיבלו עליהם עול מלכות שמים שמעתה יעשו ככל שיצטוו, וכמדרש הובא ברמב"ן דרק כשתקבלו מלכותי אגזור עליכם גזירות, אבל זה רק מצד מקבלי התורה אבל מה יחוד יש בו מצד נותן התורה והלא נתינת תורה היתה מרובה יותר אחר מעמד הר סיני.

וי"א ע"פ רס"ג הובא ברש"י סוף משפטים, דעשרת הדברות כולל כה"ת, אבל זה רק ברמז, אבל לא השיגו

¹⁹ וכבר העיר בענין זה הרמב"ן בפי' יתרו לענין ויהי ממחרת אי היו חייבים לצום ביו"כ כיון דעדיין לא שמעו מזה.

מבואר כאן דהקריבו בשביל הלחם, ז' כבשים ופר אחד ושני אלים לעולה, ושעיר לחטאת ושני כבשים לשלמים. ומ"מ שאני שני כבשים משאר הקרבנות דהוזקקו בתנופה עם הלחם, משא"כ שאר הקרבנות אף שבאו בשביל הלחם לא הוזקקו לתנופה ביחד. ועיקר קדושת הלחם נעשה רק ע"י שחיטת כבשי עצרת כמבואר **במנחות מו:** הטעם, כיון דבעי' דוקא כח של קרבן שלמים לקדש לחם כמבואר בקרבן תודה וקרבן נזיר, דרך האיל נזיר שהוא שלמים בכוחו לקדש את הלחם.

אולם נחלקו תנאי **שם מה:** האם הכבשים הם העיקר ואין הלחם מעכבן או הלחם הוא העיקר ואין הכבשים מעכבם, דדעת **רע"ק** דהלחם הוא העיקר ואין הכבשים מעכבים את הלחם אבל דעת **ר"ש בן ננס** דהכבשים הוא העיקר, ואין הלחם מעכבם. וטעמא דבן ננס כיון שמצינו דישאל במדבר עשו הכבשים בלי הלחם [ראה להלן הטעם] א"כ מוכח דאין הלחם לעיכובא, וקאמר ע"ז **רבי שמעון [רשב"י]** דהלכה כבן ננס ²⁰ ולא מטעמי, דבאמת כל מה שכ' בפ' אמור לא נקרב כלל במדבר גם לא הכבשים וא"כ אין רא' כלל, אלא הטעם דהלכה כדבריו, כיון דהכבשים מתירים את עצמן גם בלי הלחם דיש בו עבודות, אבל הלחם אם לא הי' כבשים מי יתירם הרי אין בו שום עבודה.

בטעם שלא הקריבו שתי הלחם במדבר

והנה בהא דאמר בן ננס דבמדבר לא הקריבו שתי הלחם פ' **רש"י** כיון שאינו בא אלא מן הארץ [שם פג:]: **ותוס'** הביאו מרש"י הטעם כיון שלא הי' להם אלא המן, **ונכ"כ רגמ"ה ובפיה"מ** והק' ממה דאיתא **ביומא עה:** דאומות העולם היו מביאין להם מיני מאכל, ומוכח לקמן **צה.** דהי' להם לחם הפנים במדבר, ^{21 22} ות' בג' אופנים א:

²⁰ הקשו תוס' דהלכתא למשיחא, והעיר **שפ"א** דנפק"מ בהזכרה במוספין בזמנא דמה שלא מזכירין כבשי עצרת כיון שבאים חובה לחם ואנו מזכירין רק חובות היום, אבל אי אין לחם מעכב את הכבשים משמע דאינם חובה לחם רק חובת היום וא"כ יש להזכירו בתפלה, אלא שכ' דכ"ז הי' נכון בד' ר"ש בן ננס דקרבן הכבשים במדבר אבל לרשב"י בעצמו שלא קרבו כלום עד שהגיעו לארץ בהכרח שאינו חובת היום.

²¹ העירו האחרונים דעצם מה שהי' להם במדבר תבואה כבר מוכח ממה שערך משה את לחה"פ בחנוכת המשכן, [שמות מ' כ"ג] וכן מנחות קרבו בימי המילואים וע"י הנשיאים, אלא שי"ל דזה הי' רק בתחלת שהותם במדבר שהיו סמוכים ליישוב, ולכן הוכיחו התוס' דגם בשאר המסעות הי' להם לחה"פ ממה דבעי אי לחה"פ נפסל במסעות. ו**שפ"א** כ' דבמה שהי' מ' שנים במדבר הא וודאי אירע שלא הי' להם מן התגרים, אלא שהק' דכשם שסיפק להם הקב"ה מן כן אילו הי' דין שיהי' להם לחה"פ הי' הקב"ה מספק להם.

²² תוס' הוסיף דגם עומר הי' להם, וצ"ע מנ"ל הא דאפי' למ"ד פד. דבא מחו"ל הרי וודאי לא נתחייבו עד שהגיעו לארץ, ועי' **ר"ש חלה פ"ב מ"א** דמבואר מדבריו דלא נצטוו על עומר וגם לא נאסרו בחדש רק כשהגיעו לארץ, וה**שפ"א** הק' על תוס' איך הקריבו עומר במדבר הרי בעי' ראשית קצירכם וכ' דצ"ל דמעט הי' מקום לזרוע אפי' במדבר וצ"ע הא כתיב לכתך אחרי במדבר **בארץ לא זרעה** וגם אמרו **לא מקום זרע.** ועו"ק דא"כ ל"ה מא"י ואי נימא דלא בעי' קדושת א"י וסגי שרק בא

תורה הק' וכמ"ש **בנפש החיים ש"ג** עה"פ "טוב לי תורת פ"ך" דשמח לבי בהעלותי על לבי שהוא תורת פ"ך, שכל תיבה שאני לומד יוצא עכשיו מפומא דקב"ה, ולכן יש לאדם להכין עצמו לפני לימוד תורה, כדי שיוכל להתקשר בעת עסקו בתורה בדיבורו וברצונו ית', והאריך בעבודת התשובה והיראה לפני לימוד תורה, ואיתא **בזוה"ק** דמאן דאשתדל באו' כאילו קאי כל יום אטורא דסיני, ולכן אנו מבקשים כל יום **שנהי' כולנו יודעי שמך** כי כל יום מתחדשת בזה דרגה נוספת ודבקות גדולה יותר **בנותן התורה.** ובזה גופא מקבלים חלק התורה.

שתי הלחם הוא המשכת הארת התורה על כל

הבריאה

והנה בזה גופא שנעשינו דבקים להקב"ה ע"י התורה, רצה הקב"ה שבזה **נשפיע על כל הבריאה** דעי"ז כל הבריאה כולה יתעלה דהיינו דע"י שנתלבש התורה והמצוות בכל הציורים הגשמיים, ממילא יש לכל הגשמיות התעלות, וכמו שהארכנו בתחלת פ' יתרו בשם השפ"א, וע"ע **שפת אמת שבועות תרמ"ה** ד"נתינתה התורה לבנ"י להמשיך הארת התורה לכל הבריאה גם **בעוה"ז**, ולא לחנם אמרה תורה **להניף שתי הלחם** רק שיש בכח בנ"י להעלות ולהרים כל העולם להדביקם בעץ החיים שזה התורה וע"י התנופה מעלין הכל לשורש"ו וכו'.

ענין שתה"ל שקדושת התורה יחול על עוה"ז

ולפ"ז י"ל דעיקר הבאת שתי הלחם הכוונה שעלינו להביא **ממושבותיכם** היינו ממקום הכי גשמי, נביא עיקר עבודת הידים שהוא הלחם, שנעשה ע"י מעשה ידינו וזה ביטוי לכל עניני עוה"ז, ונביא את זה להקב"ה, ונעשה תנופה כדי שקדושת התורה יחול עליו, ויהי' חיבור בין גשמי ורוחני דזהו עיקר ענין קבלת התורה דהוא הדביקות והחיבור, וא"כ עבודת שתי הלחם הוא הוא עיקרו של יום והקרבנות טפלים אליו.

וזה כוונת הפסוק **ממושבותיכם** ממקום שאתם מתיישבים בעניני עוה"ז **תביאו אלי לחם** שהוא תוצאה מן הגשמיות לעשות תנופה ועי"ז יהי' עליי' לכל עניני הגשמיים בעוה"ז ועליהם יחול עיקר קדושת התורה ויתקיים תכלית הבריאה.

דעת רבי שמעון אי הי' שתי הלחם במדבר

והקרבתם על הלחם שבעת כבשים וגו' ועשיתם שעיר עיזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים והניף הכהן אותם וגו' [שם י"ח כ']

דכתיב בתחלת הפרשה כי **תבואו** ור"ש כר"ש דביאה הוא לאחר ישיבה דוקא, ²³אלא דק' דא"כ לאו דוקא לחם אלא ה"ה הכבשים, ב: דשתי הלחם אקרי ביכורים שהוא רק בארץ. ג: דרש'י ממושבותיכם למעוטי חו"ל. והנה כ"ז הוא בדעת בן ננס דחילק בין הלחם והכבשים, אולם דעת ר' שמעון דגם הכבשים לא הקריבו ומנ"ל זה.

אלא דבברייתא בגמ' איתא בשם ר' טרפון דילפי' ממש"כ והקרבנות על הלחם שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם, דהיינו כ"ז שהיו במדבר, וה"נ י"ל דזהו טעמא דר"ש, וכן מבואר ברש"י על המשנה. והק' הגר"ז לתי' ג' בתוס' לעיל דרש'י ממושבותיכם הוא רק חסרון היכי תמצ' דא"א להביא לחם, ולא מחמת חסרון חיוב וא"כ ל"ש זה בקרבנות, ותי' בנו הגר"ז דצ"ל דמושבותיכם כתוב הגבלה בזמן החיוב ולא רק דבעי' מתבואת הארץ דוקא. אבל עדיין ק' לרש"י שהביאו התוס' דהטעם הי' בשביל שהי' להם רק מן, א"כ אין כאן פסוק כלל רק שלא הי' להם כלל ממה להביא וא"כ בוודאי ל"ש ללמוד לקרבנות.

[ובאמת בתו"כ כאן מפורש בדברי ר"ש שאמר הטעם דלא נהוג אלא בארץ כיון דנא' כי תבואו וזה כפי' א' בתוס' לעיל, וכקו' התוס', וזה גופא הי' טענת ר"ש, אולם לגי' הגר"א בתו"כ יוצא דר"ש קאי רק על הלחם דרק הלחם לא הי' במדבר וכבן ננס גם בזה, אלא דיסוד המח' בינו לבין ננס דלבן ננס בעצם הי' חיוב במדבר רק שלא יכלו, ואם אעפ"כ קרבו הכבשים מוכח דאין הלחם מעכב את הכבשים, אולם ד' ר"ש דאין הוכחה מזה דזה שלא הי' לחם כיון דעדיין לא נתחייבו בה, אבל משבאו לארץ ונתחייבו יתכן דמעכבין זה את זה.]

דעת ר"ש דכל ענין שתה"ל ל"ש במדבר

וליישב דעת רש"י ועומק שי' רבי שמעון, נראה בעז"ה ע"פ דרוש דהא דפירש"י דלא הי' להם אלא המן אין הכוונה דפשוט לא הי' ממה לקחת, דהרי היו יכולין לקחת מתגרי אומות העולם, אלא דירידת המן מורה שמהלך החיים במדבר היה שונה לחלוטין מהחיים בארץ ישראל, דהרי המן הוא לחם שמלאכי השרת ניזונים בו, וכדהאריך הרמב"ן בפ' בשלח ע"פ הפסוק לחם אבירים אכל איש, ולנתב' לעיל עיקר מטרת שתי הלחם הוא להביא הגשמיים ולחברו לעליונים שיחול עליו הארת התורה, ועיקר עבודה זו לא התחיל רק כשהגיעו והתיישבו בא"י דאז התחילו להתעסק

מא"י ונימא שהתגרים הביאוהו מא"י א"כ ק' מש"כ תוס' בסו"ד דשתה"ל לא הי' במדבר כיון דל"ה ממושבותיכם הא יכלו להביא מא"י. וכ"ז נפק"מ אי ספרו ספיה"ע במדבר לשי' הר"ן סוף פסחים דבזמנה"ז ספיה"ע מדרבנן כיון דליכא עומר א"כ ה"ה במדבר עי' בתורת רפאל סי' ע"ו ובמנחת אברהם מנחות עמ' שי"ט.

²³ ולרע"ק כי תבואו לאו דוקא, וא"כ לתוס' לשי' רע"ק הי' שתה"ל במדבר, אולם כבר הקשו דמפורש לקמן פד. דלרע"ק שתה"ל אינו בא אלא מן הארץ שנא' ממושבותיכם. עי' רש"י וקרא"א ועולת שלמה.

בגשמיים, ואז הי' העבודה להמשיך הארת התורה על הגשמיים, אבל כ"ז שהיו במדבר וניזונו ממן לא הי' שייך עבודה זו כלל, וכל משך היותם במדבר הי' המשך קבלת התורה והכנה להגעה לא"י ובעצם היו צריכים להגיע לא"י מיד, אבל מחמת החטא נשארו שם מ' שנה, וזה הי' להרגילים שע"י קדושת התורה יעלו את אכילתם הגשמית להיות בדרגת מן דלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, היינו שהתורה ישפיע עליהם שכל הגשמיים יתעלה לדרגת מן, ובזה מיושב שי' ר"ש דס"ל דאם ל"ש שתי הלחם גם כל הקרבנות שהיו מקריבים על הלחם ל"ש כלל דכל ענין זה ל"ש רק בא"י.

וכ"ז א"ש גם לפי המהלך הראשון שכתבנו שם, דענין שתי הלחם ועומר הוא להשריש בליבנו התלות המוחלטת בהקב"ה ורק כך מתקריבים להקב"ה כמו אב לילדים, ובמדבר שהי' להם המן לא היו נצרכים לעבודה זו דדוקא כשבאים לא"י ויש להם השדה והקציר שלהם, יש חשש שיתלו בכוחי ועוצם ידי וישכחו שהקב"ה הוא זה שזן אותם ולכן הוצרכו לעבודת עומר ושתי הלחם, אבל במדבר שלא הי' להם שדה וכל מזונם בא מהקב"ה יום יום, הי' זה במקום עומר ושתי הלחם. וכך באמת הי' הגדרת שהותם במדבר כמ"ש בקרא לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, דזה גופא שאינו מקום זרע גורם הליכה מוחלטת אחרי הקב"ה. ואדרבה כל עיקר דין שתה"ל ועומר הי' להזכירם מצב חיותם במדבר.

המטרה בסעודת פרידה

שבעת ימים תקריבו אשה לה' ביום השמיני וגו' עצרת הוא: [שם ל"ו]

וברש"י עצרתי אתכם אצלי כמלך שזימן את בניו וכו' בבקשה מכם עיכבו עמי עוד יום אחד קשה עלי פרידתכם וכו' וצ"ע איזה מין עצה זה הרי סו"ס יפרדו זה מזה ומה יתוסף בעוד יום, וזה דומה לבחור הנוסע לישיבה בתום בין הזמנים ואמור לנסוע בשעה מסויימת ואמו מבקשת שיסע ברכבת המאוחרת.

וביאר בזה דו"ז הג"ר בצלאל צ"ל ²⁴ דענין ז' ימי סוכות הי' עבודה כללית לכל העולם, שוב מבקש הקב"ה שיהי' עבודה המיוחדת רק עבור ישראל, ובהתקשרות זו המיוחדת תקל הפרידה, והענין כי כל קושי הפרידה, מונח בזה שיש כאן פרידה, אבל אם מתקשרים בקשר הדוק פנימי, ריחוק מקום כבר לא יפריד ביניהם, וידע כל אחד שיש לו חבר בצד שני בעולם שיוכל לסמוך עליו.

ובזה ביאר ענין סעודת פרידה, שזה לחזק הקשר, ע"י שמגלה כ"א קשרי הידידות אשר בלבם, כי בלי זה

²⁴ בספר בצל הקודש ע' קפ"ד.

האם בן א"י עולה לתורה ביו"ט שני שחל בשבת

ואמר בזה נ"מ להלכה ביו"ט שני חל בשבת, האם בן א"י יוכל לעלות לתורה בחו"ל כיון שהוא יש לו רק קריאת שבת ולבן חו"ל הוא גם מדין שואלין ודורשין וא"כ חו"ל כתרי דרבנן די"א דאינו מוציא חד דרבנן נוכח רמז לשאלה זו בשע"ת או"ח תצ"ן דבשור"ת שבות יעקב סי' מ' הביא מהלכות קטנות דנקט דאינו עולה וכמו מי שאינו מתענה אינו עולה, אולם השבות יעקב בעצמו חולק ע"פ תוס' ר"ה לג. דהא דקטן ואשה עולים למנין שבעה הגם דפטורים כיון דקריה"ת דרבנן, ובדרבנן גם רשות מוציא.

והעיר מו"ז דבתוס' יבמות יד. הביא מירושלמי דבן כרך אינו מוציא בן עיר הגם דמגילה דרבנן, ובהכרח יש לחלק דמגילה אם זה שלא בזמנו ל"ה חפצא דמגילה כלל, והוי קריאת כתובים בעלמא ולכן אינו מוציא, אבל בקריה"ת סו"ס הוי חפצא דתלמוד תורה, הגם דפטורים. ואי נימא דזהו החילוק א"כ כשבאנו לדון האם בן א"י דפטור מקריאת יו"ט יכול להוציא בן חו"ל או לפחות לעלות לתורה, והרי ביארנו דגדר קריה"ת דיו"ט הוא דרישה וחקירה, וא"כ יל"ע אי שלא בזמן יו"ט יש עליו תורת דרישה וחקירה או דל"ש כלל גדר דרישה וחקירה שלא בזמן יו"ט והוי כלימוד תורה בעלמא וא"כ אינו מוציא.

האם עצם הזמן מחייב שואלין ודורשין

ותלה שאלה זו האם מה דשואלין ודורשין בזמן יו"ט או בל' יום קודם, האם זה סתם דכיון דסמוך לחג והרי בעי' לדעת הלכות החג לכן יש ללמדו אז, או דחז"ל הרחיבו בעצם זמנו של חג לימים הסמוכים לחג ונשתנה הזמן בעצם, והזמן הוא שגורם לחיוב הלימוד והקריאה א"כ שאני הלימוד והקריאה בהל' יו"ט בזמן יו"ט או בסמוך לה משאר ימות השנה ולפ"ז לא יוכל בן א"י להוציא.

ופשט שאלה זו מפסחים ו. דלרבא כבר משלשים יום חלה עליו חובת ביעור, מבואר דכבר חלה עליו חיובי פסח מחמת חובת לימוד ההלכות מ' דחז"ל כבר הקדימו זמן החג ושייכא אחד בעצם, וכן משמע בבכורות נ"ח לענין גרנות דמעשר בהמה ולפ"ז הדר דינא דאין בן א"י מוציא בן חו"ל דדמי למגילה שלא בזמנו.

קריה"ת חובת ציבור

אלא דלפמ"ש בהג' פעולת שכיר על מעשה רב הל' יו"ט בשם הגר"א בהא דל"ג שמא יעבירונו על קריאת המגילות בשבת כיון דזה חובת ציבור דנוגע רק כשיש ס"ת או מגילה וציבור ל"ש החשש, ומבואר דכל ענין קריה"ת הוא חובת ציבור, א"כ ל"ש כלל הא דבעי' בר

יכולים לחיות ביחד ובשכנות למשך הרבה שנים, ורק מפני שלא הזדמן להם לגלות רחשי לבם, שוב לא יוכלו לאחר פרידתם זה מזה לסמוך עליהם, אבל ע"י הסעודת פרידה מתברר לו שהם ידידים לו באמת בלב ונפש.

נימוסי כבוד סותרים לאהבה אמיתית

ובמה שביקש הקב"ה דוקא סעודה קטנה פי' דו"ז²⁵, דדרך העולם כשמגיע אורח מן הדרך מכבדים אותו בנימוסי כבוד ודרך ארץ בהרבה אופנים, אבל בן החזור אצל הוריו אין מתנהגין אתו כאורח אלא כבן בית ואין טורחין כ"כ בשביל, והאורח אחרי שנסע שוכחים ממנו, אבל כשהבן נוסע ונפרד מהוריו, תמיד נשאר חקוק בזכרונם, נמצא דנימוסי כבוד מנוגדים לקירבה אמיתית פנימית, ולכן רצה הקב"ה דוקא סעודה קטנה, כי היא אות על אהבה אמיתית שאינה מתבטאת בנימוסי כבוד, רק נפרדים בסעודה קטנה שמראה על אהבת אב לבניו.

יסוד קריאת התורה דמועדות

וידבר משה את מועדי ה' אל בני"י [שם מ"ד]

ובמגילה ל"א. ילפי' מכאן שיהא קורין כ"א בזמנו, ופירש"י דקאי על המשנה שם ללמוד מכאן שמצוה לקרות ביום המועד מעניני המועדות, ובסוף המס' איתא דילפי' מכאן דשואלין ודורשין מענינו של יום דמשה הי' מדבר עמהם הלכות כל מועד ומועד בזמנו, וכ"ה בתו"כ כאן דהי' משה אומר לישראל הל' פסח בפסח הל' עצרת בעצרת וכו'. מאידך הקריאת התורה דכל שבת ושני וחמישי ילפי' בב"ק פב. ממש"כ וילכו שלשת ימים ולא מצאו מים, דכיון שעמדו ג"י בלי תורה עמדו נביאים שביניהם ותיקנו שיהו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני וחמישי כדי שלא ישהו ג"י בלי תורה.

ודקדק בזה מו"ז הגר"ר בנציון זצ"ל [בילקוט שיעורים מועדים ח"ב סי' כ"ח] דמבואר דיסוד תקנת קריה"ת דיו"ט שאני משאר קריה"ת, דקריה"ת בעלמא הוא מדין שמיעת תורה וכלשון הרמב"ם [פי"ב מתפלה ה"א] שלא ישהו ג"י בלי שמיעת תורה, אולם תקנת קריה"ת דמועדים הוא מדין שואלין ודורשין בענינו של יום, וכד' הרמב"ם [פי"ג שם ה"ח] דמפסיקין למועדות כדי לשאול ולדרוש מענינו של יום, ומש"כ בפ"ב ה"ב כולה בחדא מחתא כיון דוודאי גם יוצא בזה שמיעת תורה אולם יש בזה גם קיום לשואלים ודורשים. [ומש"כ הרי"ף במגילה שם בשם ירושלמי שם פ"ד ה"א דמפסוק זה לומדים גם שבת ור"ח כבר כ' בשור"ת אגרו"מ או"ח ח"ב דלא יתכן דקאי על שבת דנלמד בב"ק פב. ולא ר"ח דלא כ' כאן]

²⁵ שם עמוד ר"ח בשם הגר"ר יהודה לייביש פראנד שליט"א ששמע מפיו בלמודו בגייטסהעד.

חיובא להוציא, ורק במגילה דזה חובת יחיד צריך בר חיובא ומיושב הסתירא בין תוס' ר"ה ותוס' יבמות.

ולהלכה למעשה בחל יו"ט שני בשבת הנה בשו"ת בצל החכמה ח"א סי' ג' ס"ל דאפשר לו לעלות לתורה, כיון דלבני חו"ל הוא גם בשביל חובת שבת, אולם דעת הגרשז"א [ביו"ט שני כהלכתו פ"ט הערה י"ח] דאינו עולה.

האם יש קביעות לפרשיות השבוע

ובכ"ז יש לדון גם להיפך האם הבן א"י שחייב בקריאה דשבת מדין שמיעת תורה יכול לצאת ע"י פרשה שאינו שלו, וכ' מו"ז דזה תלוי אי יש קביעות מסויים לפרשיות שיהיו בכל שבת ושבת. וד"ז מבואר באו"ז הל' שבת סי' מ"ה במעשה דקולוניא שא' עיכב את קריאת התורה דפ' "אמור אל הכהנים" ובשבוע הבא שהי' פרשת "בהר סיני" הי' הנדון אם ישלימו פ' אמור ופסק דאין לדלג פ' אחת מה"ת, לפי שמימות משה רבנו תיקן לקרות בתורה בפרשיותי' ולהשלימה בכל שנה ושנה, כדי להשמיע לעם מצות וחוקים, ואין לומר דכיון דנדחה משבוע זה נדחה כי אין קבע בפרשיות ואפי' תימא יש קבע בפרשיות, מ"מ אין לנו לבטל ולדחות אותה הפרשה וכו' עי"ש והובא ברמ"א סי' קל"ה ס"ב הרי דמסתפק אי יש קבע לפרשיות, וא"כ אי אין קבע בוודאי הבן א"י יוצא ואי יש קבע יתכן שאינו יוצא.²⁶

קריאת המועדות ע"י משה מעורר קדושת הזמן

והנה בפנימיות הדברים הרי ידענו מספרי קודש דקריאה מעורר קדושת הזמן [עי' שלה"ק מס' פסחים נר מצוה אות ח'] ועיקר קדושת היו"ט בא ע"י קריאת הפרשה, ומתאים עם מה דנאמר לעיל דהקריאה בא מחמת עצם הזמן, ולא רק לפי שצריך לדעת ההלכות, ובלא"ה יש להוכיח כן דבזמנינו מי זה שידע הלכות החג מקריאת התורה הרי מש"כ בפרשה כבר ידע מקטנותו ומה שהוא לא יודע לא ימצא בתורה, א"ו דעיקר הקריאה הוא להשפיע קדושת הזמן, ופי' השפ"א [שבועות תרל"ד וע"ע כמ"פ בליקוטי יהודה כאן] במש"כ כאן וידבר משה את מועדי ה' אל בני

²⁶ ובעיקר חלוקת הסדרות כ' ברמזי רבינו יואל דיש רמז בפסוק לקמן כ"ד ח' "ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד מאת בני ישראל ברית עולם" נ"ג אותיות וי"ג תיבות להורות דבשנה מעוברת שיש י"ג חדשים ואין הסדרות מחוברות יש נ"ג סדרות וע"ז סמכו לחלק הפרשיות לג"ן סדרים, ועי' שפ"א תרמ"ח דשורש הלחם מן השמים שנשפע בש"ק הוא בכח התורה וכמו שיש ג"ן סדרים דאו' ובכל שבת סדר פ' אחת כדאיתא בזה"ק ויקהל ח"ב ר"ו ע"ב היינו שהתורה שמותיו של הקב"ה אבל הסדר משתנה בכל פרשה ובכל סדרה בצירופים שונים, כמו כן הרמז בלחה"פ ביום השבת יערכנו וכפי הסידור י"ב חלות שסידור בני' ביום השבת כך נמשך השפע מן השמים עי"ש באריכות. ואי נימא דעצם קריאת הפרשה מעורר השפעת השבת א"ש ד' הירושלמי פ"ד דמגילה ה"א שכלל קריה"ת דשבת בהא דידבר משה את מועדי ה' שיהי' קוראים כ"א בזמנם דזהו זמנו של פרשה זו וכמו קריאת המועדים.

וידבר ל' הנהגה שמשה הוא זה שהנהיג והשפיע קדושת המועדות אל בני' ע"י דיבורו, ולפ"ז אין לנו דרך להגיע לקדושת המועדים אלא ע"י משה רבינו והקריאה בפרשה שאמר לנו משה רבינו, וא"כ י"ל דפסוק זה אינו בגדר סימן וסיפור בעלמא למה שעשה משה ושכן עלינו לעשות אלא דמכח פסוק זה גופא יש לנו קדושת המועדות.

מה דבקידושא רבא ביו"ט אומרים פסוק זה

ולפ"ז א"ש מה דבקידושא רבא דיו"ט אומרים רק פסוק זה, ולכאורה זה כמו לומר "וידבר ה' אל משה לאמר" דאין בזה שום משמעות, אלא דלהנ"ל א"ש דפסוק זה הוא שורש ההשפעה של המועדות אלינו. דע"י דיבורו של משה הגיע לנו השפעת היו"ט.

האם לחם הפנים נקרא מנחה

ונתת על המערכת לבנה זכה והיתה לחם לאזכרה אשה לה': ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד מאת בני ישראל ברית עולם: והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדוש כי קדש קדשים הוא לו מאשה ה' חק עולם: [כ"ד ז-ט]

בג' פסוקים אלו כ' ג' הלכות א: דבנוסף למערכת הלחם הי' שני בזיכי לבונה שהיו מקטירין כשהיו מסלקים הלחם כל שבת וע"י הקטרת הלבונה הלחם נזכר למעלה דהלחם בעצמו אינו להקטרה. ב: דזמן עריכת הלחם החדש הוא בכל שבת ושבת. ג: אחרי שמסלקים הלחם יהי' מיועד לאכילה לאהרן ולבניו במקום קדוש כיון שזה קדש קדשים מאשה ה'.

והנה יש לחקור האם לחם הפנים נקרא מנחה, דמצד אחד אין הלחם בעצמו נקמץ כמו שאר מנחה, וגם לא נזכר בתוך שאר מנחות בויקרא וכמו מנחת העומר שנזכר שם, מאידך יש כאן הקטרת לבונה דומיא דהקטרת קומץ, וכן יל"ע בדין אכילת לחם הפנים שכ' כאן האם דינו כשאר מנחה שנאכל ליום ולילה כקדשי קדשים, וגם לחם הפנים מנחה היא, או דנימא דלחם הפנים אינו מנחה כלל ויש לו גדר אכילה לעצמו שצריכים לדון בו.

והנה בש"ס משמע דיש לו שם מנחה ע"י מנחות ח. מנחה ממנחה יליף לענין סילוק בזיכין ושבריר קומץ דידה ומבואר דלחה"פ נקרא מנחה, ושם מו: דכהנים שואלים איך עומר ושתי הלחם ולחה"פ נאכלים אם יש להם חלק בו דהרי כתיב וכל מנחת כהן כליל תהי' לא תאכל, ומוכיח דמייירי בשתי הלחם הבאים עם הזבח ופריך מ"ש מתודה ולחמה דנאכל ע"י כהנים ומשני "לחמי תודה לא איקרו מנחה, שתי הלחם איקרו מנחה,

לה' בשבועותיכם וכו'. והמנחה השלישית לחם הפנים שהכהנים אוכלים אותו בכל יום שבת וכו' הרי שנקט דלחה"פ מנחה היא ומ"מ לשתי הלחם הוצרך להביא פסוק ובלחה"פ כתבו גם בלי פסוק וא"ש לד' שפ"א הנ"ל.

זמן אכילת לחם הפנים

והנה אחרי שהחלטנו דלחה"פ נקרא מנחה יל"ע לענין דין אכילה שבו דלכ' אם דינו כמנחה יהי' דינו לאכול ליום ולילה שבת ומוצ"ש עד חצות אולם לכ' מצינו בזה ג' שיטות בראשונים. דהנה בפ"א דמנחות מ"ט איתא לחם הפנים נאכל אין פחות מט' ולא יתר על אחד עשר כיצד נאפה בערב שבת ונאכל בשבת לתשעה חל יום טוב להיות ערב שבת נאכל לעשרה שני ימים טובים של ראש השנה נאכל לאחד עשר, אבל שם יל"פ דנאכל מאחרי ט' או אחרי י"א ולא כתוב עד איזה זמן. אבל שם במשנה ז' כתוב דלאחר הקטרת הביזיכין החלות מתחלקות לכהנים, ואם חל יום הכפורים להיות בשבת החלות מתחלקות לערב מבואר להדיא דנאכל עכ"פ במוצ"ש ג"כ.

דעת הרמב"ם דנאכל רק בשבת

והנה בפיה"מ להרמב"ם לעיל פ"ב מ"ב כתב ד"הלחם נאכל כפי שקבע והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדש וזה לחם הפנים אינו נאכל אלא ביום השבת בלבד, כלומר כל יום שבת כמו שבאר הכתוב ביום השבת ביום השבת יערכנו" מבואר דס"ל לרמב"ם דגדר אכילתו נלמד ממש"כ לענין עריכה שיהי' ביום השבת והה"ד האכילה יהי' רק ביום השבת, וכן נקט הרע"ב ושלפ"ז כשחושב שלא בזמנו א"צ לחשוב למחר רק גם במוצ"ש ולמחר לאו דוקא, וכבר הק' עליו בתוס' יו"ט שם דהרי הפסוק קאי על הסידור ואל על האכילה, ולכן נראה לו דילפינן דין אכילתו ממש"כ אח"כ ואכלוהו במקום קדוש כי קודש קדשים הוא לו ומדקרי' קדש קדשים יש ללמוד דזמן אכילתו נמי כאכילת קדש קדשים שהוא ליום ולילה וא"כ אצ"ל דלמחר לאו דוקא ועוד דבהדיא תנן פ"א משנה ז' שנאכלין לערב.

דעת רבינו יונה דנאכל לשבוע שלם

והנה בפ"ה דאבות מ"ה כ' דא' מעשרה ניסים הי' שלא נמצא פסול בעומר ושתי הלחם ולה"פ, ולא נתבאר איזה פסול, וכ' רבינו יונה שם דהכוונה לפסול יוצא ולינה ולענין לחה"פ כתב "כי ביום השבת יערכנו והיה חם בשעת הסרתו מעל השלחן כיום אשר ישימו אותו שמה כמ"ש לשום לחם חם ביום הלקחו. ולא נמצא בו פסול לא ביוצא ולא בלינה שהיו צריכין אותו לאכול בשבוע שאחר השבת שהסירוהו ואם נשאר לשבוע אחרת הוא

שנא': בהקריבכם מנחה חדשה לה' ולפ"ז כל מה שנמנה שם גם לחה"פ אקרי מנחה עוד מבואר שהי' צריך פסוק דשתי הלחם נקרא מנחה וא"כ בלחם הפנים דליכא קרא צ"ע מנ"ל דנקרא מנחה.

וברש"י כאן הדברים מפורשים, דרש"י כאן פי' מש"כ בפסוק ט' והיתה לאהרן ולבניו "והיתה המנחה הזאת שכל דבר הבא מן התבואה בכלל מנחה היא" ס"ל דנקרא מנחה והגם דלא נתפרש בקרא אבל כך הוא הכלל דכ"ד הבא מן התבואה נקרא מנחה, ועד"ז כ' לפני זה דהקטרת הלבונה הוי אזכרה ללחם הוא דומיא דקומץ שהיא אזכרה למנחה. אבל רמב"ן כתב דיתכן כי "והיתה" על כל אחת מן המערכות. ולא מוכח בדבריו דס"ל דלחם הפנים ל"ה מנחה רק דכ' דאין הכרח לפרש כן מלת והיתה אבל עדיין י"ל דמסכים לרש"י דנקרא מנחה.

והנה במשנה מנחות ריש פרק ה [נב:] מתחיל כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם, ותוס' שם העיר דשתי הלחם נחא דכילל בהדי שאר מנחות דאקרי מנחה כמבואר שם מו: והבאנו לעיל, אבל לחמי תודה לא אשכחן. אח"כ במשנה ג' [נט.] מונה כל המנחות איזה טעונה שמן ולבונה ואיזה לא טעון, ומיירי ג"כ בלחם הפנים, והק' התוס' יו"ט דאי אכללא דכל המנחות קאי קשה דלא אשכחן דאקרי מנחה בהדיא בשום כתוב. והביא שכבר דקדקו כן התוס' על לחמי תודה דבריש פירקין, וכ' דמכאן מוכח כשי' רש"י בפ' אמור דפי' ולקחת סולת היינו והיתה המנחה הזאת דלא כהרמב"ן שהשיגו שיתכן לומר והיתה כל אחת מהמערכת עכ"ד נקט התוס' יו"ט דמהאי טעמא השיגו רמב"ן לומר דאולי אינו מנחה ולדברינו יתכן דאין כאן מח' בזה.

וכ' השפ"א שם דבמשנה כאן לק"מ דלא נזכר מנחה רק יש טעונות כו' אבל בגמ' מו: מוכח דלחה"פ אקרי מנחה כדהבאנו לעיל וצ"ע מ"ש דלחמי תודה לא נקרא מנחה כיון דליכא קרא ובשתי הלחם לא אקרי מנחה רק מצד הפסוק ולחה"פ א"צ קרא לזה ותי' דלעולם כל דבר הבא מן הסולת נקרא מנחה והא דלחמי תודה לא איקרי מנחה הפי' דהקרבת לא נקרא מנחה דעיקר היא התודה ונקרא גם הלחם בכלל קרבן תודה ולא בכלל קרבן מנחה ובשתי הלחם נמי הוי לן למימר הכי אך הכתוב קראו בפ"י מנחה חדשה אבל לחם הפנים דאין עמו זבח נקרא מנחה. וע"ע רש"י וקרבן אורה.

והנה הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ מנחות כ' דיש וג' מנחות מנחות צבור, האחת עומר התנופה, והמנחה השניה שתי הלחם, אמר ה' בהם ממושבותיכם תביאו לחם תנופה, וקראם מנחה אמר בהקריבכם מנחה חדשה

אוכלים אותו אבל בשבת שחל בו יוהכ"פ דאוכלים רק בערב אז הי' שכיח להוציא ובזה הי' צריך הנס וזה מה שקורא רבינו יונה שבוע אחר השבת היינו במוצ"ש.

ביאור זמר כי אשמרה שבת

והנה בזמר "כי אשמרה שבת" ליום השבת להאבן עזרא כתוב רשם בדת [-כתב ס"ת] האל, חוק [ומצוה] אל סגניו [-כהני ה' כן] בו [-ביום השבת יש] לערוך [את] לחם [ה]פנים בפניו, על כן להתענות בו [-בשבת] על פי נבניו [-חכמים] אסור, לבד מיום כיפור עוני [-הוא יו"כ שבו יש לצום אפי' אם חל בשבת] ובמשנת חיים ויקרא סי' קי"א הבי' הכוונה דחז"ל אסרו לכהנים לצום בשבת כיון דיש מצות אכילת לחה"פ בשבת, חוץ מיו"כ דכ' בתורה לצום, ולכ"כ דלכ' דבריו כד' הרמב"ם דא"א לאכול רק בשבת דאם אפשר לאכול במוצ"ש למה א"א להתענות בשבת ולזה תי' ע"פ שו"ת חכם צבי סי' קנ"א דגם בקדשים שאכילתן ליום ולילה עיקר מצות אכילתן הוא ביום ולא בלילה ולכן אין לכהנים להתענות בשבת כדי שיוכלו לקיים מצות האכילה ביום, עוד תי' דמלבד מצות אכילה כשאר קרבנות יש דין אכילה ביום כמו הסידור שנעשה בשבת ורצו שיקיים אכילתו עם עריכתו, וצ"ע דמ' מאבן עזרא דלכן נאסר גם לישראל לצום ומה שייכא ישראל לכהנים, ועוד וכי רק בשביל זה אסרו חז"ל לצום הלא בלא"ה אסור להתענות בשבת בשביל ביטול עונג שבת, עוד צ"ע דלמה תלאו אבן עזרא במה שצווה הקב"ה לערוך לחה"פ בשבת ולא הזכיר האכילה כלל, הרי עיקר איסור התענית כדי שיוכלו לאכול מלחה"פ הישן שמסלקים מן השלחן ולא מן הלחם החדש שעורכים בשבת.

השפעת לחה"פ בשבת הוא בצירוף אכילת

כהנים וג' סעודות בשבת של כל יהודי

ולכן נראה בעז"ה, דלא הי' כוונת אבן עזרא על הכהנים גרידא, אלא דכבר נתבאר בזה"ק ח"ב קנ"ג: דעיקר השפעת הפרנסה הי' בא ע"י לחה"פ וכ"ז שהי' נמצא לחה"פ לא הי' חסר פרנסה לכלל ישראל, וי"ל דלא סגי בעריכת הלחם גרידא, רק בצירוף אכילת הלחם ע"י הכהנים שהי' עדיין חס בזה גופא נמשך ההשפעה לכלל ישראל ולכן עדיף שיאכלו אותו בשבת דעיקר ההשפעה יורדת בשבת ולהכי הדגיש הפסוק ביום השבת ביום השבת יערכנו, והנה כל שלחן שבת של כל יהודי שאוכלים עליו ג' סעודות שבת עם פת יש לו בחינת שלחן עם לחה"פ וכענין י"ב חלות [ובס' ליקוטי מהרי"ח כ' הטעם לעשות חלות קלועות ובכל חלה שש קלועות שיהי' בשניהם יחד י"ב כנגד לחה"פ, ואופים בערב שבת דוקא דומיא דלחם הפנים, ויש מניחים אותו על השלחן מיד אחרי האפי' דומיא דלחה"פ ששמו על איזה שלחן כמבואר בתוספתא פ"א דמנחות ה"ז ולאריז"ל מסדרים י"ב חלות לכל סעודה, ולד' הגר"א

נפסל. ולא אירע להם תקלה מעולם" הרי דס"ל לרבינו יונה דהי' נאכל לשבוע שלם אחר הסרתו.

אולם בשו"ת אגרות משה קדשים סי' י"א [נדפס בסוף או"ח ח"א] מיאן לעשות מחלוקת בענין זה ופשיטא לי' דדין לחה"פ ככל קדשים הנאכלים ליום אחד דנאכל ליום ולילה מדאורי' ומדרבנן עד חצות, ומש"כ הרמב"ם ביום השבת וודאי כוונתו גם למוצ"ש דהרי בקדשים הלילה הולך אחר היום, וכמ"ש הרמב"ם שם בעצמו בהמשך לענין שתי הלחם דנאכל בעצרת ואעפ"כ כ' דאין מניחין ממנו למחר לפי שהוא מנחה רגילה, וא"כ גם בלחה"פ שכ' שנאכל ביום השבת הכוונה רק לאפוקי למחר, ול"ש לומר כדמ' מרע"ב דלמחר לאו דוקא וכדהק' עליו תוס' יו"ט, וברור שזה טעות, וא"כ דברי רבינו יונה לא מובנים כלל דמ' דביום השבת לא היו אוכלים רק בשבוע הבא, ואדרבה עיקר האכילה הוא בשבת דוקא כדהביא הרמב"ם מקרא, ואף דבפסוק זה כ' רק סידור ולא אכילה אבל כיון דלא הוזכר בקרא רק יום השבת ומיד אח"כ כ' הדין אכילה מ' דג"ז נעשה ביום השבת וא"כ איך יתכן שאכילתו יהי' בשבוע שאח"כ.

ולכן פי' בד' רבינו יונה בהקדם מה שהעיר דבאמת יל"ע באיזה פסול מיירי שם שהי' נס שלא הי', עוד יל"ע מה החשיבות בנס שלא נפסלו ג' אלו עומר ושתה"ל ולחה"פ ועמד בזה רש"י ביומא כא. ד"ה ולא נמצא וכ' דבג' אלו אם יארע בהם פסול א"א להביא אחר תחתיהם, דבעומר שהוא נקצר בליל מוצאי יום טוב, ואין מרבין לקצור אלא כפי השיעור של עשרון מנופה בשלש עשרה נפה, וכן שתי הלחם נאפין מערב יום טוב ואין אפייתן דוחה יום טוב, ואם יפסל - לא יאפו אחרת ביום טוב, וכן לחם הפנים שנאפה מערב שבת, ואם יפסל - אין חילוף, והשלחן עומד ריקם עד שבת הבאה עכ"ד רש"י וכ"ז שייך רק לפני הקטרת הבזיכין דאילו הי' נפסל ל"ש להקטירו שוב, אבל אם הי' נפסל לאחר ההקטרה דנעשית מצותן ונשאר רק מצות אכילה לא שאני משאר קדשים, ולפ"ז מסתבר דמיירי דלא מיירי בפסול יוצא דלא מצוי כלל שיצאו הבזיכין או הלחם לפני הקטרה, ובהכרח דמיירי בפסול טומאה שזה מצוי שאיזה כהן נטמא בעזרה ואח"כ נגע או בבזיכין, אבל רבינו יונה כ' להדיא דמיירי בפסול יוצא דס"ל דאין לחוש לטומאה דהותרה בציבור, ושאני נס חנוכה שהי' נס מיוחד להראות הנצחון, ולפ"ז בהכרח דמיירי אחרי ההקטרה וכבר נסתלק הלחם לאכילה והי' שייך שיפסל ביוצא ולינה ונעשה נס מחמת חביבות מצות אכילה בעומר כיון שהי' מנחה חדשה ובלחה"פ דבלא"ה נעשה בו נס שהי' חס כביום הלקחו לכן נעשה בו גם נס זה למנוע מצות האכילה והנה בכל שבתות השנה אין כ"כ חידוש שלא יפסל ביוצא דמיד שמסירים מן השלחן

כמים הפנים לפנים, וכאשר באים לראות בקרירות בלי אמונה רואים אותה צוננת אך כשבאים לראות עם חמימות ולהט של יהדות ועם אמונה רואים אותה חם וזהה ה' גם עצם הרמז של חמימות לחה"פ להראות חיבתן של ישראל שיש לבני"ה הדיבוק לשכינה ולאש שלמעלה, והמגדף הביט על לחה"פ בעיניים של מגדף, בקרירות בלי אמונה, ולכן ראה הלחם כפת צוננת.

ובזה ביאר דאין מח' בין ר' לוי ור' ברכי' דכשלגלג מלחה"פ אכן יצא מעולמו, ובוזה גם יצא מפרשה למעלה היינו שיצא מהשבת של הקב"ה מביום השבת יערכנו לפני ה' מהחיבות לפני המקום, עוד הוסיף דלחה"פ הוא מתרומת ציבור ולכל ישראל ה' חלק ולכן זה שמעולמו יצא שיצא לתרבות רעה אכן ה' חלקו קר. עכ"ד דברי האמרי אמת.

וכע"ז פי' דו"ז הג"ר בצלאל זצ"ל²⁸ דהטענה על המגדף ה' שהי' לו להסתכל במבט של אמונה שיש חיבה לפני המקום להעלות הפת למעלה מדרך הטבע. ומש"כ מעולמו יצא היינו שלא הוכנס עצמו בכלל ישראל דאז ה' רואה הניסים שנעשו לכלל ישראל.

שו"מ לשון הזוה"ק פרשת אמור קה: וז"ל "ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי וגו', ויצא רבי יהודה אמר נפק מכלל דחולקא דישאל, דנפק מכלל דכלא, נפק מכלל דמהימנותא" [שיצא מכלל חלקם של ישראל, שיצא מכלל כל, יצא מכלל האמונה]. היינו דזוה"ק ביאר דויצא כולל זה שיצא מחלקו של כלל ישראל ויצא מכל היהדות ויצא מכל האמונה.

עולם הרוחני ועולם הגשמי

ולפ"ז מבואר הלשון מעולמו יצא ומפרשה שלמעלה יצא, וכן יתבאר היטב מה ענינה של פרשה זו לכל פרשת אמור, דהנה כבר הקדמנו בשם שפ"א דעיקר ענינו של הפרשה הוא לגלות הקדושה הפנימית המוסתר בחושך, ובכל איש יהודי נמצא הקדושה, וכל ענינם של קדושת הזמנים הוא לגלות הקדושה הפנימי שנמצאת אצל כל ישראל, ומצות ונקדשתי הכתוב בפ' זו הוא שישמור על הקדושה שנמצא בו וע"י ג' עבירות חמורות פוקע עצם הקדושה, והכהנים הם הכלים שעל ידם מגיע הקדושה לכל איש ישראל ולכן יש לכבדם, וא"כ סיום הפרשה בא להורות דכ"ז הוא רק ע"י שמאמין בזה שנמצא בו הקדושה ומאמין בקדושת הזמנים וע"י מחמם עצמו ומשתדל להתלהב ולגלות הקדושה ואז ממילא יראה וירגיש את זה, אבל אם מזלזל ואינו מאמין בכ"ז אכן לא ירגיש כלום, וזה לימוד גדול דפעמים רואים עובדי ה'

בזה שבוצע כל חלה לשנים מתקיים ענין י"ב חלות] וכא"א הוא בחינת כהן גדול בשבת, וע"י אכילת ישראל בשבת ג' סעודות על שלחנו הוא מצטרף להשפעה שיורד דרך השלחן ולחם הפנים, וגם בזמן שאין ביהמ"ק נשאר איזה בחינה של לחה"פ לכל יהודי, ולכן אסרו חכמים להתענות כיון דע"י התענית לא יוכל לקבל ההשפעה החדשה היורדת, ולכן עיקר ההדגשה בדברי האבן עזרא הוא עריכת השלחן דעריכת השלחן זה העיקר שדרך השלחן שיש עליו לחה"פ יורד ההשפעה רק שצריך גם לאכול כדי להמשיך את זה, וזה מצטרף למה שאסרו חז"ל להתענות משום ביטול עונג שבת דעונג שבת הוא ג"כ דרך איך לכבד את השבת ולקבל השפעתו, ולזה אמר לבד מיו"כ וי"ל דאין הכוונה דמדוחק נדחה אכילת לחה"פ, אלא שביו"כ הרים אותנו הקב"ה כ"כ גבוה כמדרגת מלאכים עד שאין נצרך האכילה ושתי' כלל כדי לקבל ההשפעה של קדושת שבת ורק אז נאמר במשנה שכהנים אוכלים במוצאי שבת דאז אוכלים רק מדין אכילת קדשים בעלמא, וא"ש ד' הרמב"ם והרע"ב פ"ב דמנחות דעיקר זמן אכילת לחה"פ הוא ביום השבת דוקא דאז הוא עיקר זמנו מצד השפעת לחה"פ ויו"כ שאני.

החמימות של לחם הפנים כפי מצב האדם

ויצא בן אשה ישראלית וגו' [כ"ד י']

וברש"י מהיכן יצא ר' לוי אמר מעולמו יצא ר' ברכי' אומר מפרשה שלמעלה יצא, לגלג ואמר ביום השבת יערכנו דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת צוננת של ט' ימים. וצ"ב לשי' ר' לוי למה זה שייך לפ' אמור שכולו קדושת כהנים וקרבת וימים טובים, וגם לר' ברכי' צ"ב הלשון שיצא מפרשה למעלה למה נקרא שיצא מן הפרשה, הרי עיקר הנקודה שצחק מלחה"פ.

והנראה בהקדם מה שהק' אמרי אמת [הובא בליקוטי יהודה] הלא איתא בסוף חגיגה דנס גדול ה' בלחה"פ דסילוקו כסידורו שנא' לשום לחם חם ביום הלקחו, שמגביהין אותו לעולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום, ופי' ריטב"א שבעת שימה וקיצה ה' הלחם חם הרבה עד שהי' ההבל יוצא ממנו כלחם היוצא מן התנור וזה ה' מראין לעולי רגלים, ²⁷ וא"כ כיצד ה' יכול ללגלג לומר שהפת צוננת, עו"ק שלא מצינו שחטא המגדף באמירת שקר, ותי' האמרי אמת דלכן נקרא לחם הפנים שיש לו פנים לכאן ולכאן הכל כפי שמסתכלין בו

²⁷ עי' בן יהודה יומא כא. ד"ה נס גדול שבנוסף שהי' חם, ה' גם רך ולח שלא התקשה והתייבש, ולריטב"א גם ההבל ה' יוצא, הרי ג' ניסים, וא"כ יש לרמז במלת לחם לח וחם דחי"ת מתחבר עם ל' לחוד או מ' לחוד, ומה שבפ' אמור נקרא גם חלה לרמז ג' ניסים דחל"ה ר"ת חם לח הבל.

²⁸ בצל הקודש עמוד קפ"ה.

מנחה חדשה לה' [שם כ"ג ט"ז] וכדהוכיח כן במנחות מו: ולענין לחה"פ הארכנו לעיל לברר דג"כ נקרא מנחה.

אולם יש להוכיח דיש קשר מיוחד ביניהם דמבואר בכמה מקומות בש"ס שמזכירין ג' אלו ביחד עי' **משנה מסכת שקלים פ"א מ"ד** [והובא במנחות כא: ומנחות מו: ערכין ד.] "העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן (ויקרא ו') כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו האיך נאכלים". אלא דהתם עיקר טענת הכהנים הוא רק על מנחת ציבור ורק ג' אלו הם מנחות ציבור.

אבל במשנה באבות פ"ה מ"ה שהזכרנו לעיל דא' מעשרה ניסים בבית המקדש הי' שלא נמצא פסול בעומר ושתי הלחם ולחם הפנים, ופירש"י **ביומא כא.** [וכ"כ בפי' מחזור ויטרי על אבות] דהנס באלו הי' שאם יפסל א"א להביא אחרים תחתיהם, ³¹ ולכ' דבר זה שייך גם בשאר קרבן ציבור הקבוע להם זמן ואעפ"כ מנה רק ג' אלו ביחד ועי' עוד גמ' ורש"י **יומא כא.** דג' פסולים אלו נחשבים כחד במנין הניסים הרי דשייכא אהדדי.

על איזה פסול הי' הנס

ובאמת מקודם יש לדון באיזה פסול יש כ"כ חשש שבעבור זה נצטרך נס מיוחד, וכבר הבאנו לעיל **משו"ת אגרות משה** דנחלקו הראשונים באיזה פסול מדובר, דלד' רש"י הי' זה פסול טומאה, ולד' רבינו יונה הי' זה פסול יוצא עי"ש באריכות, דלרש"י היינו שנטמא לפני ההקטרה ולכן זה הי' פוסל הקרבן וזה שכיח שהתורה יהי' טמא, אבל ד' רבינו יונה דמצד טומאה הרי הותרה בציבור ולכ"פ מצד פסול לינה ויוצא וד"ז לא שכיח כלל לפני ההקטרה דלמה יוציאו חוץ לעזרה ובהכרח דקאי אחרי ההקטרה וזה פסול רק באכילה עי"ש ולפ"ז צ"ע לד' רש"י איך נפסל הלא טומאה הותרה בציבור ולד' רבינו יונה ק' דאם עצם הקרבן לא חיישינן שיפסל מה איכפ"ל באכילתה יותר משאר אכילת קדשים, וכעת יש להוסיף דהרשב"א בשו"ת ח"א סי' נ"ב נשאל על עומר איזה פסול הי' שייך ואיזה נס והשיב שהי' צריך בדיוק ג' סאין ויש פסולים בקמיצה ע"י כהן פסול או שעלה דבר אחר עם הקמיצה דאפי' קורט א' של לבונה שנכנס פוסל ויש אחרים רבים לבד מאלו וא"כ היש לך נס גדול

שמתלהבים באש קודש כשבא ש"ק או יו"ט, פסח, אפיית המצות, ספיה"ע שבועות, ר"ה יו"כ, סוכות, חנוכה שובבי"ם ופורים, וד' פרשיות, ויש החושבים לעצמם הנה אלה עושים הצגה טובה אבל באמת אין כאן הרגשה מיוחדת, ובפרט בדור שלנו א"א להרגיש כלום באמת, רק העיקר לקיים המצוות בכל פרטי ודקדוקי - אכן מי שחושב כן יהי' אצלו הכל קר, ולא יוכל לקבל עוצם ההשפעות הנשפעים בימים אלו, אכן אם יהי' הגישה שלו לשבתות וימים טובים מתוך חמימות ולהט אש קודש של אמונה שבוודאי יש כאן השפעות עצומות לכל אחד מישראל באיזה מצב שהוא, אכן יזכה לראות ההבל היוצא מתוך הימים הקדושים האלה. והקב"ה יעזור שנזכה לזה. [ועד"ז יש שמרגישים הכל חס יוצא מהסידור שלהם ויש שרואים רק תיבות יבישות]

וא"ש לפ"ז הלשון **מעולמו יצא** דהנה יש בעולמינו שתי עולמות. יש עולם חיצוני שעסוקים בהבלי עוה"ז והחדשות המשתנות בעולם בכל עת, אולם יש עולם פנימי רוחני ששם חיים כל הזמן ברוחניות, ובלהט ואש קודש, שוקדים בתורה ועבודה, וחיים עם קדושת הזמנים, למשל שעכשיו הוא עבודת ימי הספירה ועוד מעט מגיע היום"ט הקדוש של שבועות, וכן לפני כל יו"ט כל העסק והשיח הוא שעכשיו מגיע יום קדוש זה ומכינים עצמם בהלכה ובעבודה, ובעולם זה אכן מרגישים הימים המקודשים, וכן מרגישים הקדושה שיש בת"ח ועובדי ה' וצדיקים, ועל עולם זה כתבו המפרשים **"מקשים העולם"** שכל ההתעניינות הוא רק בתורה ועבודה.²⁹

השייכות בין עומר ושתי הלחם ולחם הפנים³⁰

הנה בפרשה שלנו מוזכר ג' קרבנות אלו, עומר שהביאו בשני דפסח, ושתי הלחם בעצרת, ולחם הפנים בכל שבת. ושלשתם שייכים לבחינת שבת דעומר נקרב ממחרת השבת, ושתי הלחם ממחרת השבת השביעית ולחה"פ עורכים בכל שבת ושבת. ועי' לעיל בענין הקרבת שתה"ל במדבר ובהערות שם שהרחבנו אם ג' אלו נתקיימו במדבר או רק בא"י. ואם באנו לדון בצד השווה בין ג' קרבנות אלו יש מתחלה להקדים דלנתבאר לעיל באריכות כולם היו בגדר מנחה, העומר הרי כתוב בפ' ויקרא בפ' מנחות ואם תקריב מנחת ביכורים לה' [ויקרא ב' י"ד], שתי הלחם אקרי מנחה שנא' והקרבתם

²⁹ וי"ל בדרך צחות דהנה בפ' אמור כלולים כל מועדי קודש, אבל יש להבדיל מועדים חדשים שעושים הרחוקים מתורה ומצוות כמו ה' אייר לרגל קום המדינה, וי"ל דזה נרמז בפ' זו דיוצא בן אשה ישראלית [ולא יהודי], שיוצא מכלל הדת והאמונה, ורוצה לבנות בנה לעצמו שאין לו שום קשר למועדי קודש ומחרף ומגדף נגד הקב"ה ונגד משה רבינו וההולכים בדרכו.

³⁰ חלק ממש"כ במאמר זו שמעתי מפי הג"ר ישראל דוד שלזינגר שליט"א.

³¹ וכ' בתוספות ישנים שם דאע"ג דאמרינן גבי עומר לעיל ז. אומר ומביאין אחרת תחתיה מ"מ לא שכיח למצוא אחרת ובשו"ת תשב"ץ חלק ג סימן קלה הק' לד' הרמב"ם ז"ל (פ"ז מה' תר"מ ה"ז) דס"ל שאם העומר לא נקצר בלילה נקצר ביום א"כ שפיר יש להשלימו גם בנפסל ותי' ע"פ המבואר ביומא כא. שאין לא נמצא פסול ממנין הנסים דכלהו בחדא פסולי מנינן לה.

מזה שלא יארע אחד מכל אלו לעולם ושלא יהא הקומץ יתר מעט או חסר מעט ושלא יהא שום גרגיר מעורב בו לעולם אין פלא ואין נס גדול מזה וצ"ע דנס זה ל"ש בשתי הלחם שאין בו קמיצה וכן לחה"פ דהקומץ הוא הבזיכין. עכ"פ קשה דלמה לא נקט שאר קרבנות ציבור הקבוע להם זמן שאם יפסל ל"ש תשלומין ומשמע שיש משהו מיוחד בג' אלו דוקא.

ועמד בזה מהר"ל בדרך חיים שם וכתב דלא מנו שם ניסים רק מה שנוגע לכל השנה, וכן העומר ושתי הלחם אף על גב שלא היו רק פעם אחת בשנה מכל מקום כיון שהעומר בא להתיר תבואה של כל השנה הרי נחשב שהוא דבר שייך לכל השנה, וכן שתי הלחם להתיר מנחה מן החדש למקדש כל השנה ולפיכך דבר שהוא שייך לכל השנה נעשו בו נס, וכן לחם הפנים שנאמר בו תמיד שאין השלחן בלא לחם אף לשעה אחת שהיו אלו מושכין ואלו מניחין. וצ"ע קצת לענין לחה"פ דבשלמא לענין עומר ושתה"ל אם הי' נפסל הי' פוגע בהיתר חדש דכל השנה אבל בלחה"פ גם בנפסל שבוע זו עדיין יש לעשות בשבוע הבא, וביאר ידידי הרב אהרן הכהן ארנטריו שליט"א דכיון דיש דין תמיד אז אם נחסר פעם אחת כבר נחסר לעולם חלות שם תמיד.

ויש להביא מוסר השכל גדול שכתב במדרש שמואל כאן, שעמד במש"כ י' ניסים נעשו לאבותינו ולא כתוב שנעשו במקדש, ותי' דכל הי' ניסים הי' ללמד מוסר השכל עי"ש שביאר כל דבר ולענין ג' ניסים אלו ביאר דכמו שהקב"ה עשה נס שלא יהי' פסול בג' דברים אלו דאם יהי' פסול לא יהי' שייך השלמה כן אתה האיש תזהר בדבר שאין לו תמורה כגון בבא לפניך מצוה עוברת עשה אותו ולא יעבור הזמן דעבר יומו בטל קרבנו וכן הזהר באבידת הזמן בדבר בטלה שאין לו תמורה דגם אם תעסוק בתורה למחר הוא חיוב בפנ"ע ול"ש להשלים מה שבטלת דאין אבידה כאבידת זמן.

וברוח חיים כ' דהצד השווה בג' אלו שעל ידיהם בא השפעת הפרנסה דעומר מביא ברכה בתבואה ושתה"ל באילנות ולחה"פ מבואר בזה"ק ח"ב קנג: דהי' מביא השפעת פרנסה לישראל וכל ההשפעות הי' באות קודם על השלחן הטהור ולכן לא נמצא בה פסול לבד יחסר לחמם. וכ"כ בספר בגדי שש והוסיף רמז נאה דשתי הלחם, לחם הפנים, עומר, ר"ת שפ"ע להורות שעל ידיהם בא השפע.

טעם הקדמת עומר ושתי הלחם ללחה"פ

אבל עדיין צ"ע דלמה בכל מקום שנמנו ג' קרבנות אלו ביחד לא הקדים לחם הפנים שהוא תדיר בכל שבת ושכיח יותר הרבה מעומר ושתי הלחם. וכתב הגר"ר

ישעי' פיק זצ"ל [בתוספות ראשון לציון אבות שם] דנשאל שאלה זו, והשיב דאם היה דבר הנמצא שפיר קאמרת דהוה ליה לאקדומיה אמנם במה דתנן ולא נמצא פסול הרי ברור לכל משכיל דמה דלא נמצא בדבר שאינו תדיר ושכיחא, יותר שכיח ורגיל ממה דלא נמצא בשכיח ותדיר, ולפיכך בדין אקדמוה לעומר ושתי הלחם, והוי לא זו אף זו דלא מיבעיא עומר ושתי לחם שהם פ"א בשנה ודאי לא נמצא אלא אף לה"פ שהם בכל ע"ש ג"כ לא נמצא. [החלק הראשון שכ' צ"ע דהרי עד כמה שלא נמצא כלל פסול בוודאי לחה"פ יותר ³² אבל מש"כ בסוף א"ש דזה בגדר לא זו אף זו] אולם מרן הגריש"א בהערות על מעילה ט. העיר דגם התם במשנה הקדים שתי הלחם ללחם הפנים, ותי' דשמא י"ל דאגב כן נקט בכ"מ האי סדר. אבל י"ל דבמשנה מעילה הקדים שתי הלחם משום דהדם מתירו והוא דומיא דכל השנויים במשנה, ואח"כ כ' דין לחם הפנים דהבזיכים מתירין אותן דאינם דומין כ"כ. ואכתי צ"ע ממשנה דשקלים שהבאנו בריש דברינו דכהנים אומרים הואיל ו"עומר ושתי הלחם ולחם הפנים" שלנו הן וכו' הרי דבכ"מ נקטינן לחה"פ בסוף. ושפ"א על אבות תי' דשאני עומר ושתה"ל דמתירים הם, וחיד"א כ' שם ספר בנין יהושע דעמר ושתה"ל קדושתם יתירה דבאין מן הארץ דוקא, והעיר חיד"א דהא קי"ל תדיר ומקודש תדיר קודם [יש להוסיף גמ' סוכה נ"ו. בעצרת שחל בשבת ויש חילוק שתה"ל ולחה"פ דמקדימים הילך מצה להילך חמץ דתדיר קודם וע"ע צל"ח שם שדן למה לא מיירי ביום ב' דפסח שחל בשבת דיש לדון עמר ולחה"פ דשניהם מצה איזה להקדים אולי חיטים לפני שעורים] וחיד"א בעצמו תי' דהקדים עומר ושתה"ל דיש עמהם קרבן.

בפרשת אמור כתובים ג' קרבנות אלו

אולם באמת אחרי שאנו לומדים פרשת אמור א"ש דבפרשה שלנו נאמרו כל ג' קרבנות אלו לפי הסדר דעמר בפסח ושתה"ל בשבועות ולחה"פ רק בסוף, ³³ וכ"כ בס' בית דוד על משניות, אלא דצ"ע דלמה ננקוט הסדר כפי פרשה שלנו דוקא, והרי דין לחה"פ כבר נתבאר כמ"פ בספר שמות, וידידי הרב אהרן הכהן ארנטריו שליט"א למשנ"ת באריכות בפ' תרומה דיש שתי דינים בלחה"פ אחד מצד עצם השלחן וכלי המקדש, ועוד דין מצד קרבן לחה"פ דנתחדש בזה בזיכי לבונה, וחלק שני זה נתחדש רק בפרשה שלנו, א"כ א"ש

³² וכעין תי' זה מפורסם בשם ר' חיים בן הגרי"ז במש"כ לא חודש ולא שבת היום [מלכים ב' ד' כ"ג] הקדים לא חודש ללא שבת דימים שהם לא חודש הם יותר מימים שהם לא שבת אבל כאן ל"ש.

³³ כך שמעתי גם לתרץ מפי הגר"ר ישראל דוד שלינגר שליט"א ותמה שלא מצא לא' מן המפרשים שיתרצו כן רק בילקוט מעם לועז שאינו יודע מי חיברו, אבל אמת כ"כ בבית דוד, ומה שלא תירצו אחרים כן י"ל כמו שהקשינו על תי' זה בפנים.

הגענו לשלימות השראת השכינה בתוכינו וממילא השבת כבר מקבל טעם אחר והלחם הפנים שעל השלחן משפיע לאכילתו של כלל ישראל.

עומר ושתה"ל ולחה"פ הם ג' מדרגות זה ע"ג זה

והדברים יתבארו ביתר שאת בדברי בעל העקידה [עקידת יצחק ב'פ' אמור שער סז] שג"כ עמד במה דנקט במס' אבות דוקא ג' קרבנות אלו ולא שאר קרבנות ציבור, ומתחלה ביאר ההבדל בין עומר לשתי הלחם כי בתחלת יציאתם ממצרים הביאו קרבן של שעורים להודיע שאם כבר יצאו ישראל מכלל כל האומות שנחשבו לתבן או קש או לקוצים כסוחים ובאו לכלל תבואה הנה עדיין היו במדרגת השעורים שהוא מאכל משותף לאדם ולסוסים ולרכש. אמנם עדיין לא באו לכלל שלימותם המיוחד ולרכש. הנמשל לחטים שהוא מאכל האדם בייחוד. ולזה לא שייכא ברכת שהחינו בהבאתו כי זה דרך אל שלמות לא שלמות. ולפי שכל ההתחלות קשות היה ג"כ זר מעשהו וקשה עבודתו כמ"ש במדרש [ויק"ר כ"ח] א"ר אבין בא וראה כמה ישראל מצטערין על מצות העומר וכו' עי"ש במדרש שמפרט גודל הטירחה שהי' בהכנת העומר וכן עד שיצאו כלל ישראל אחרי כל הדורות שהכעיסו להקב"ה הי' הרבה טירחה.

והנה כששלמו על העשרה דורות מספר הג' הרי הונפו ביי"ג נפה ועדין היו בערך השעורים. אמנם לפי שכבר היתה ההתחלה יותר מחצי הכל בשכבר נפרדו בה מכלל שאר האומות היה בה כדאי שיהיו מושגחים על ידה במדרגה הדורכת מהלך השלמות. אמרו במדרש [ויק"ר שם] ר' יוחנן אמר אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שעל ידה זכה אברהם ליירש את ארץ כנען וגו' וזה עמד להם בימי גדעון וחזקי' עי"ש הרי שאין לבזות אותה ואין להקל בערכה מפני היותה ענין התחלה אל השלמות שהרי בה זכה אברהם אשר הוא ע"ה היה מתחילה בזה השלמות אשר בו התחיל לזכור זאת הארץ, וכן בה זכו בכל הדורות אשר לא עמדו על תכלית שלמותם שהיו דומים לשעורים.

והנה עכ"פ לרמוז אל השלמות הא' ההוא בא הקרבן הזה מעומר שעורים להניף אותם לרצון לפני ה' כי הרצון השלם בתחלה סימן יפה לסוף וצוה שיספרו משם עת התחלתם עד סוף המספר הנזכר אמנה בסופו אמר והקרבתם מנחה חדשה לה' וגו'. וענין החדוש הוא קרבן שתי הלחם הבא מן החטים שעליהם נאמר סולת תהיינה לפי שכבר באו עם הסיוע האלהי הנזכר לכלל שלמותם המיוחד אל החטים המיוחדים אל מאכל האדם וכמ"ש [ב"מ קיד.] אדם אתם אתם קרויים אדם וכו'. שעלינו נאמר בקבלה בטנך ערמת חטים [שיר השירים ז ג] ואז זכו לקבל התורה הוא הלחם אשר נתן ה' לאכלה אשר בה היו

דתמיד כשאנו דנים על ג' אלו יחד אנו דנים מצד חלק הקרבן שבו וזה רק ב'פ' שלנו ולהכי נקט סדר זה.

אולם באמת עדיין צ"ע למה באמת בפרשה שלנו כ' דין לחה"פ בסוף, הרי לחה"פ שייכא ליום השבת שהוקדם בתחלת פרשת המועדים וא"כ שם הול"ל דין לחה"פ, ואח"כ שאר המועדים ומשמע דל"ש לדון לחה"פ רק אחרי סדר עומר ושתי הלחם.

ודברים נפלאים כתב מהר"ל [גבורות ה' פרק עא] דמתחלה ביאר המעלה במה שלא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם כי אלו שתיים הם התחלת וראשית קציר התבואה, כי העומר ראשית קציר שעורים ושתי הלחם ראשית קציר חטים וכדכתיב (דברים ט"ז) מהחל חרמש בקמה ולכך אחר שהזכיר אש של מערכה הוא האש העליונה אמר ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם נגד ראשית והתחלת העולם. וזה לפי גרסת ספרים שלנו, אבל לפי מה שמוכיח בפרק קמא דיומא (כ"א ע"א) לא גרסינן לא נצחה הרוח ולא כבו גשמים רק גרסינן ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, והם ג' דברים העומר חלה אחת ושתי הלחם שתיים ולחם הפנים שנים עשר ואלו דברים ידועים למי שהעמיק בחכמה. וידוע כי אברהם לא העמיד רק בן גבירה אחת ויצחק שנים ויעקב שנים עשר, ולפיכך היה י"ב חלות שש המערכה האחת ולמי שמבין את זה אין ספק אליו בדברים אלו הרי דעומר מתייחס לאברהם ושתה"ל ליצחק ולחה"פ ליעקב, וא"ש סדר זה דוקא, וא"ש ג"כ דזה לפי סדר הימים טובים דעומר בפסח שהוא נגד אברהם, ושתי הלחם בשבועות שהוא נגד יצחק, ולחה"פ ששייך ליעקב שייך לשבת שזהו נחלת יעקב. ובא רק אחרי אברהם ויצחק ולהכי כ' רק בסוף הסדרה.

ונראה בעז"ה למשנ"ת דלחה"פ מבטא ההתלהבות והחמימות והקשר הפנימי שיהודי מרגיש לעבודת ה' וכמשנ"ת לעיל באריכות וזה מראה על הקשר הפנימי שיש ליהודי עם הקב"ה בגדר פנים בפנים, דזה הלחם שהוא אוכל עם הקב"ה ועריכת הלחם הוא בתוך ההיכל בפנים ולא כעומר ושתה"ל שזה בחוץ, ולכן זה מראה על עומק השייכות בין יהודי לבוראו שנמצא בתוך הקודש ממש ואכילתו שייכא לפנים ממש ושם מקום השראת השכינה, וזה הי' רק אצל יעקב שהי' מטתו שלימה, ולכן דוקא בלחם הפנים התבטא חביבותם של ישראל שהראו לכלל ישראל את הלחם החם ואמרו להם ראו חבתכם לפני המקום, ולכן עיקר לחה"פ בא רק אחרי שעברנו סדר פסח ושבועות אז מגיע סוכות שזה השראת השכינה במשכן וזה מתבטא בלחם הפנים בפנים, שאנו אוכלים משלחנו של הקב"ה. וא"ש דהגם דכבר כ' שבת בתחלת פ' המועדים אבל אחרי שעברנו סדר המועדים

סגלה מכל העמים. ובמדרש [שוח"ט תהלים ב'] בטנך ערמת חטים שבלת של חטים מתמרת ועולה והקנה שלה ארוך וקניה רחבים וארוכים והשבולת בראש הקנה. והקנה שלה מתגאה ואומר בשבילי נזרע השדה. והעלים מתגאין ואומרים כן. ואומרת להם השבולת הרי הגורן בא והכל יודעין בשביל מי נזרע השדה. לא עשה זמן מרובה עד שבא הגורן הקש מכניסין אותו באש המוץ זורה אותו לרוח. ומקיימין את החטים בגורן. וכל מי שרואה אותו נושקו הה"ד [תהלים ב יב] נשקו בר. כך אומות העולם אומרים בשבילנו נברא העולם וישראל אומרים להם והלא כך כתוב [ישעיה לג יב] והיה עמים משרפות סיד ולעתיד לבא משתיירין ישראל לבד הה"ד [דברים לב יב] בדר ינחנו. והנה זה המשל לא לגאווה וסכלות ממנו הוא נאמר רק למה שנתאמת שהתכלית המיוחדת לאדם לא נודמנה השגתו לשום איש מהמין כי אם ע"י התורה הזאת האלהית כמו שנתבאר במקומות רבים שהגוים הן בערך אל התכלית במדרגת הקש והתבן כמו שזכרנו ראשונה. אמנם המתחילים מהאומה היו במדרגת לחם השעורים המנופה ב"ג נפות כנזכר. והשלמים בהם כלחם הנעשה מסלת החטים שעליה נאמר בטנך ערמת חטים ואז הגיע זמן לברך שהחיינו בלי ספק. וזה ענין נכבד מאד להכרת שלימות זה העסק ותוארו אצל שאר האנשים אשר אמרנו ראשונה.

אמנם באו שתי הלחם לרמוז אל הכנתם אל שתי תורות תורה שבכתב ותורה שבע"פ כמו שבאת בקבלה עליו [שהש"ר ד ין שני שדיך כשני עפרים וגו' ונאמר [משלי ה יט] דדיה ירווך בכל עת ואמר ב' שתי הלחם [מנחות צד]. שתי הלחם נילושות א' א' ונאפת א' א' כלומר שיתנו לב על כל אחד מהם בפני עצמה בהשגחה עצמית ומיוחדת.

א"כ נמצא דהיו שתי הקרבנות הללו רצוני קרבן העומר וקרבן שתי הלחם אצלם כעין מדרגות זו למעלה מזו להגיע אל הלחם העליון מהם והוא לחם הפנים אשר על השלחן הטהור הרומז אל מעלת התורה האלהית עם מערכות לחמיה לחמו פנים נוראים על הדרך אשר יצוה עליו אחרי כן בפרשה בפני עצמה כמו שפי' ענינו אצל המשכן וכליו שער מ"ח.

ואולם להיות הלחם ההוא סימן תכלית השלמות מה שהיתה השגתו קשה ופליאה היה ג"כ מעשהו זר ונפלא מאד דת"ר בית גרמו היו בקיאים במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד. שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריאה של מצרים והיו יודעין לאפות כמותן ולא היו יודעין לרדות כמותן שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבפנים ואין פתן מתעפשת. והללו מסיקין מבפנים ואופין מבחוץ ופתן מתעפשת. וכששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו

שנאמר [ישעיה מג ז] כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'. וחזרו בית גרמו למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרם ובאו בכל יום היו נוטלין י"ב מנה והיום כ"ד מנה דברי ר"מ. ר' יהודה אומר בכל יום כ"ד והיום מ"ח א"ל מה ראיתם שלא ללמד. א"ל יודעין היו בית אבא שב"ה עתיד ליחרב שמא ילמוד אדם שאינו הגון וילך ויעבוד ע"א בכך. ועל דבר זה מזכירין אותם לשבח שמעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם שלא יאמרו מלחם הפנים נזונים לקיים מה שנאמר [במדבר לב כב] והייתם נקיים מה' ומישראל [וימא לת]. וכזה וכזה סופר שם מבית אבטינס שהיו בקיאים במעשה הקטרת. וכל מה שיורה על זרות המלאכות ורוב האמון הנמצא בהם בכל זה הוא עדות להיות הענינים ההם דוגמת הדבר התכליתי המושג בטורח גדול והתחכמות עצומה. ונתברר מטוב כוונתן שהבקיאים במעשה אלו המלאכות מובטח בהם שלא יעבדו בהם ע"א אמנם האנשים הבלתי מהוגנים המטפלי' בהם הם חשודים בכך. והנה בזה כבר היו שתי קצות ההשגה הזאת שותפין בזכות המלאכה וקשיה במשפט הקצוות בזה הענין אלא שהתכלית יותר קשה וזר.

והנה להיות שלשה קרבנות אלו נמשכין אחד לאחד במהלך התכלית והשלמות עד שכבר היה ענינם אחד אמרו בעשרה נסים שנעשו לאבותנו במקדש שמעולם לא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים [אבות ה ה] והנס היה לבשורה טובה על שלמותם שלא ימצא פסול באלו השלשה קרבנות הרומזים אל תחלתם ואמצעיתם ותכליתם על דרך שהיה סימן טוב להם כל השנים שהיה עולה גורל של שם בימין [וימא לט]. או שהיה לשון של זהורית מלבין [שם]. והנה המפרשים ז"ל [רש"י שם] פירשו שהיה הנס בשלשה קרבנות הללו לפי שהפסול דוחה אותם לגמרי ולא יעשו עד זמן אחר ועם שהדברים אלו דברים של טעם הם יראה שאם כדבריהם לבד כבר חוייב שיעשה כנס הזה בכל קרבן צבור כשיקרה שלא יהא לו תשלומין והיה לו לומר מעולם לא נמצא פסול בקרבן שאין לו תשלומין ולמה יזכיר ג' אלה. ולזה אני אומר שנתלוה להם הטעם שכתבתי ולכך חשבו לאחד במספר הנסים כי היה ראוי לחשבם ג' כמספרם. עכ"ד בעל העקידה.

הרי לנו דעומר ושתי הלחם ולה"פ הם כמו מדרגות זה ע"ג זה דמתחלה הי' כלל ישראל בדרגת שעורים רק לזה שהי' בגדר תבואה לעומת קש שרק נתפרדו מן הגוים, אבל עדיין מאכלתם משותף לבהמות, ורק אחרי ימי הספירה כשקיבלו התורה נעשו במדרגה מיוחדת של אדם שמאכלו חטה, שבעבורו נברא העולם, אבל עיקר המדרגה הוא מדרגת לחם הפנים והנה לא נתבאר לי היטב ד' העקדה בביאור לחם הפנים שצווה לעיין בשער

הפגם בספירה פוסל העומר ושתה"ל

ונסיים עם דבריו הנפלאים של עבודת ישראל אבות שם שכנר' הי' ק' ליה ג"כ ענין המיוחד בפסול ג' קרבנות אלו ולזה כתב "כי העומר נקרב בתחילת הספירה, ושתי הלחם בסוף הספירה. והם הבדיקות שצריך לבדוק עצמו ולפשפש במעשיו ולתקן בימי הספירה. ואם תקנו הספירה כראוי, אז יצאו שלימים ולא נפסל העומר והשתי לחם. ואם חס ושלום היה איזה פגם בספירה, שלא תקנו כראוי לה, אז נפסל העומר ושתי הלחם, רצה לומר נפסל, נפסק, כמו פסל לך [שמות לד א]. ולזה היו מניפין השולחן לעולי רגלים [יומא כא:], בכדי שבהנפה זו יתפשט השפעה על עולי רגלים. ולזה היה חס ביום הלקחו, להורות בזה שתמיד השגחת הבורא יתברך שמו על כנסת ישראל להשפיע להם כל טוב, והיינו חמימות האהבה על כנסת ישראל ולא יצטנן לעולם. ועל ענין זה היו הכרובים מעורים זה בזה כנודע [שם נד.] גם לדרכו עומר ושתי הלחם הם מדרגות זו למעלה מזו, והלחם"פ הוא הסימן שהגענו לשלימות ויתפשט האהבה והחמימות מהקב"ה אלינו.

מ"ח בפ' תרומה עי"ש באריכות גדול, אולם למשנ"ת לעיל י"ל דנקודת המדרגה הוא כיו"ט סוכות לעומת שבועות, דשבועות הוא על עצם קבלת התורה וסוכות מבטא ענין ההשראת השכינה בכלל ישראל כמו שהי' במשכן, וא"כ י"ל דלחם הפנים מבטא השייכות של פנים בפנים עם הקב"ה ושאונו אוכלים משלחנו של המלך ע"י שהשפעת הפרנסה שלנו מגיע דרך השלחן שנמצא בפנים וכ"ז נעשה בעיקר בשבת קודש. דג' סעודות הם סעודתא דמהימנותא אצל הקב"ה. וא"ש גודל הנס דלא נמצא פסול בעומר ושתה"ל ולחם"פ ושאלנו דהפסולים בזה לא שכיחא כ"כ ולענין טומאה הרי הותרה בציבור, ולהנ"ל י"ל דאה"נ אולי הי' כשר אבל כל משהו פגם יחסר בשלימות המדרגות הנרמזות בג' קרבנות אלו, וכן כיון שהשטן יודע גודל הענין בג' אלו להעמיד כלל ישראל על מדרגתם העליונה יהי' יותר עלול שיקרה איזה פסול ולזה הי' נס מיוחד לחביבותם של ישראל שלא יהי' שם שום פסול וחסרון.

עניני ל"ג בעומר ורשב"י

שמחת ל"ג בעומר ע"פ הפוסקים

הנה בבואינו לבאר מהו ענין שמחת ל"ג בעומר יש להקדים ד' הפוסקים. דבטור סי' תצ"ג הביא מנהג כל המקומות שלא לישא אשה בין פסח לעצרת לפי שאז מתו תלמידי רע"ק, והביא שיש שלא מסתפרין ג"כ, ויש שמסתפרין מל"ג בעומר ואילך לפי שאומרים שאז פסקו מלמות, וכ' בב"י דזה מיוסד על מדרש שפסקו למות ט"ו יום לפני עצרת וא"כ לאו דוקא תספורת מותר מל"ג בעומר ואילך דה"ה נישואין, ולפ"ז הי' זה בל"ד בעומר ובבוקר מותר מצד מקצת היום ככולו, וכ"פ בשו"ע ס"ב, ולכ' לפ"ז אין שום דבר מיוחד בל"ג בעומר. אולם כ' הפמ"ג דמה שאומרים שפסקו בל"ג בעומר י"ל דרובם הפסיקו למות בל"ג בעומר ורק מועטים מתו בל"ד בעומר. [ברור דבית יוסף ידע על קיומו של מנהג לעלות לקבר רשב"י בל"ג בעומר וי"א שפעם רצה למנוע זה מחמת מכשולות ונתגלה לו רשב"י בחלום, אולם כ"ז אינו נוגע להלכה וכמו שלא יביא בשו"ע דבר ששמע ממגיד שלון]

אבל הדרכי משה ורמ"א ע"פ מהרי"ל כ' דבמדינתנו אין נוהגין כן אלא דבעצם יום ל"ג בעומר כבר מסתפרין ונוהגין בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון, וכ' שיש לעיין במנהגי מהרי"ל לראות הטעם בזה, וכשנעיין שם נראה בדיני הימים שבין פסח לעצרת באות ג' הביא מהרי"ל המנהג שלא ישא אשה בין פסח לעצרת לפי שמתו אז תלמידי רע"ק ולכן אין להרבות בו בשמחה, ובאות ז' שם כתב דבשחרית ל"ג בעומר אין אומרים תחנון [אבל במגנצא וכוורמיישא אומרים] ואמר מהרי"ל "דאע"ג דאיתא בגמרא דתלמידי ר"ע מתו מן פסח עד עצרת, מכל מקום עושין ביום ל"ג בעומר יום שמחה, משום דמתו רק הימים שאומרים בהן תחינה בשבעה שבועות העומר, וכל יום שא"א תחנה לא מתו, והשתא דל מן המ"ט יום של הספירה, ז' ימי החג, וג' ימים דחל בהן ר"ח, שנים לאייר ואחד לסיון, וז' שבתות, פשו להו ל"ב, נמצא דלא מתו רק ל"ב ימים, לכן כשכלו אותן ל"ב ימים שמתו עושין למחרתן שמחה לזכר" נמצא לפ"ז דלא פסקו למות בל"ג בעומר דבאמת גם בל"ג בעומר מתו, רק דכיון דע"פ חשבון מתו רק ל"ב ימים עושים יום ל"ג קצת שמחה לזכרון דבר זה. וע"ע אריכות בט"ז ובפמ"ג בענין זה.

עוד כ' שם באות ח' "מהר"י סג"ל [זה המהרי"ל] הנהיג לבחוריו איסור גילוח מפסח עד ל"ג ויש נוהגין בהחבא היתר קודם ר"ח אייר וכן ראיתי נוהג מהר"ז שט"ן

שישב באופנהיים ג' פרסאות מק"ק דמגנצא והיה מגלח זקנו קודם ר"ח אייר טרם הלך למתיבתא דמהר"י סג"ל למגנצא, ואמר לא ירגיש בי אמ"ן הרב מתי גלחתי. אמנם מהר"י סג"ל הוא נהג בעצמו שלא גלח זקנו עד ערב רגל השבועות. וגם אם חל ל"ג בעומר ביום א' לא התיר לגלח בערב שבת דלפניו, דוגמת אבל שאם חל שלשים שלו בשבת מגלח בערב שבת ואם כלו הל' באחד בשבת אסור לגלח בערב שבת. הכי נמי לא שנה, ושניהם שוים דשניהם רק מנהגא. [אולם מהרי"ו ס"ל דאם ל"ג בעומר חל ביום ראשון כמו שנה זו מותר להסתפר בע"ש וכ"פ הרמ"א ס"ב] ³⁴ הרי דלמהרי"ל א"ש החילוק בין נישואין לתספורת דעיקר המנהג הי' על נישואין ותספורת הי' הנהגה שהנהיג לשיבתו, וכיון של"ג בעומר הי' קצת שמחה מצד זכר למה שמתו רק ל"ב יום ביחד כבר הקיל גם בענין תספורת לגמרי.

נמצא עכ"פ דשמחת ל"ג בעומר יש לו שייכות להא דפסקו תלמידי רע"ק למות. ובאמת שהק' פר"ח שם דשמחה זו למה, ואי משום שפסקו מלמות, מה בכך, הרי לא נשארו אחד מהם וכולם מתו ומה טיבה של שמחה זו, ותי' דאפשר שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף אח"כ רבי עקיבא שלא מתו כאלו. עכ"פ עדיין אין לנו בזה שום רמז לרשב"י במיוחד. ולפ"ז מה שאין אומרים תחנון ומרבים בו קצת שמחה ל"ש לרשב"י.

הגדול שנענש באמירת נחם בל"ג בעומר

אלא דמג"א ס"ק ג במש"כ הרמ"א דמרבים בו קצת שמחה כתב וז"ל "וכתוב בכוונות שגדול אחד היה רגיל לומר נחם בכל יום ואמרו גם בל"ג ונענש עי"ש" וכיון שצווה מג"א לעיין שם עלינו לשמוע דברי חכמים ולעיין שם. וכוונתו למש"כ בשער הכוונות ענין ל"ג בעומר שמביא מהר"ח המנהג הקדום ללכת ביום ל"ג בעומר על קברי רשב"י ור"א בנו במירון בל"ג בעומר ואוכלים ושותים שם, וכתב שראה לרבו האריז"ל שהלך לשם פ"א בל"ג בעומר והוא וכל אנשי ביתו ג' ימים הראשונים של השבוע הוי"ו, וזה הי' פעם הראשון שבא ממצרים ואינו יודע אם כבר הי' אז בקי בחכמת הקבלה, ומביא שר' יונתן שאגי"ש העיד לו שבשנה לפני שמהר"ח"ו הגיע לאריז"ל הולך אריז"ל

³⁴ ופשטות הנדון אי נחשב זילזול לשבת שמסתפר רק לכבוד ל"ג בעומר, אולם י"ל בדרך צחות דיסוד הנדון דה"ה מהרי"ל דל"ג בעומר הוא לזכר בעלמא דמתו רק ל"ב יום וא"כ השמחה הוא רק בל"ג בעומר ואין כאן זילזול לשבת זה יותר מכל שבתות הספירה, אבל אי נימא כמ"ש אריז"ל דיש כח עצום של המתקה ביום זה, א"כ י"ל דזה כבר מונח בשבת הקודם וכשל"ג בעומר חל במוצ"ש זה גדר "ממחרת השבת" ממש ושפיר יש להסתפר לפני שבת ואם לא יסתפר יראה בזה זילזול בשבת שאינו מכיר דהכל מונח בש"ק.

למנוחה אבל אותנו עזב לאנחה. [מה שנקרא בזה"ק ח"ב ר"ח הילולא רבא דר"ש קאי כשר"ש הי' עדיין בחיים והתגלה אביו דר' יצחק לבנו בחלום ואמר לו שאשרי חלקו שבהילולא רבא דר"ש תהא מתקן פתורי' היינו שכשיגיע זמן הפטירה של ר"ש יזכה להסתלק אתו ביחד כדי לתקן השלחן שלו, וזה באמת הי' כמ"ש באידרא דא"ל ר"ש כמה יפה חלקך, כמה שמחה צריך שיהי' לך ביום זה שתבוא יחד אתי, א"כ מה שנקרא יומא דהילולא דרשב"י קאי בעת שנפטר דאז הי' שמחה גדולה אצל רשב"י לפי שגילה הרבה סודות התורה או כמ"ש רמ"ק באור החמה דלכן נקרא הילולא דע"י אותה הנשמה יש יחוד גדול למעלה ובס' חלקת מחוקק לבעל האלשיך בפ"י לאיוב ל' כ"ג בשם ר"א גלנטי דזה מצד שמתעוררים אז כל מעשיו שעשה בעולם וכל תורתו שעסק בה וכל הייחודים שייחד בתורתו ובמעשיו, ואז הצדיק דורש וכולם שומעים]

ושדי חמד [ח"ו אסיפת דינים מערכת א"י] תי' דרשב"י שאני שגילה בעצמו דרצונו שישמחו ביום פטירתו ובפרי צדיק [ל"ג בעומר וסיום הש"ס אות א'] תי' דמה שנקרא יום פטירת רשב"י יומא דהילולא דכל ישראל שבדורו קבלו ונקבע בלבם הדברי תורה שלו כמ"ש במדרש בזמן שבעליהם נאספין מהם, וזה הי' גילוי תורה שבע"פ ע"י רע"ק ולכן הוא בספירת הוד נגד אהרן שהוא ג"כ שורש תורה שבע"פ וזה נתגלה ע"י רע"ק, ולא יכלו לקבוע בפטירת רע"ק לפי שנהרג לכן קבעו בפטירת רשב"י שנשמתו הי' ג"כ שורש תורה שבע"פ וביום זה אפשר לזכות להשיג ד"ת אלו שיקבעו בלבם. ובני יששכר אייר מאמר ג' אות ג' כ' טעם השמחה משום שבו נגלו נסתרות התורה ע"י רשב"י ובו עלה למרום ונכתב ספרו בזה"ק.

ולפי כ"ז השמחה בל"ג בעומר מיוחד לרשב"י ולא כסתימת הפוסקים בשו"ע דזה שייכא למה שפסקו תלמידי רע"ק למות.

באריז"ל מבואר דעיקר השמחה מצד תלמידי

רע"ק

אבל למתבונן היטב בד' אריז"ל בשער הכוונות יראה דעיקר שמחת ל"ג בעומר הוא מצד תלמידי רע"ק, דהנה בתחלת הפרק שם האריך למה מתו תלמיד רע"ק בין פסח לעצרת לפי שימי הספירה הם ימי קטנות וימי דין, ומצד שורש נשמת רע"ק ותלמידיו חלה עליהם הדין בימים אלו, אלא שביום ל"ג בעומר נתגלה שם מסויים בת חמש אותיות שמכוחה נתגלו יותר רחמים ולכן פסקו מלמות. והנה אחר זמן הקטנות בא זמן הגדלות ולכן סמך אח"כ רע"ק את חמשת תלמידיו הגדולים שהם נגד חמש אותיות של השם הנ"ל שהם רחמים ואלו נתקיימו בעולם והריצו תורה ברכים והם

את בנו הקטן עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה, גם העיד הה"ר אברהם הלוי כי בשנה הנז' הלך שם הוא שם והי' נוהג לומר כל יום ברכת תשכון נחם וכו' וגם בהיותו שם אמר נחם, ובגמר שמו"ע א"ל האריז"ל שראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו וא"ל אמור לאיש הזה אברהם הלוי למה אמר נחם ביום שמחתנו [י"ג שמועתנו וצ"ב] והנה לכן יהי' בנחמה בקרוב ולא יצא חודש ימים עד שמת לו בן אחד וקבל עליו תנחומין וכתבתי כ"ז להורות כי יש שורש במנהג הנזכר וכו'.

הנה הביא מג"א כ"ז להורות דיש לזוהר בשמחת ל"ג בעומר כיון דגדול זה נענש, ונמצא דס"ל למג"א דמה שאמר רשב"י יום שמחתנו יש לו שייכות לאותו ריבוי שמחה המוזכר ברמ"א, ובאמת דברכי יוסף הביא דס' יד אהרן השיג על המג"א דלא נענש רק עבור שמחת רשב"י ותי' ברכ"י דשמחת רשב"י זה גופא שמחת ל"ג בעומר אלא שהעיר דמ' שלא נענש רק במקום קבר רשב"י ולא במקום אחר, אבל עכ"פ חזינן גודל ענין השמחה בל"ג בעומר.

ל"ג בעומר יום פטירת רשב"י

והנה אם נבוא לדון ע"פ הדברים הנ"ל מהו שמחת ל"ג בעומר הי' נראה לפו"ר דשייכא במיוחד לרשב"י, וכן נקטו הרבה מחכמי הדורות דל"ג בעומר הוא יום פטירת רשב"י ונקרא יומא דהילולא דרשב"י ולכן הוא יום שמחה, וכ"כ ביערות דבש ח"ב דרוש כ"א, בברכי יוסף שהבאנו לעיל, והחיד"א במורה באצבע אות רכ"ג, שדי חמד [מערכת הא' פאת השדה אות א' ח"ו אסיפת דינים מערכת א"י] חיי אדם כלל קל"א וערוך השלחן סי' תצ"ג, ובהרבה ספרי חסידות עי' בני יששכר מאמרי חודש אייר מאמר ג' אות ב', פרי צדיק על ל"ג בעומר, סידור בעל התניא שער ל"ג בעומר, עי' טעמי המנהגים קו"א סי' תר"ד, וכך הבין מרן החת"ס [בדרשות דף ש"צ] ולכן הי' לו ויכוח עם מהר"ז מרגליות דהיכן מצינו לעשות מועד ביום סילוק צדיק, הלא איתא בנדרים יב. הרי עלי שלא אוכל בשר ביום שמת בו רבו וז' אדר הוא תענית וכן ר"ח ניסן וי' ניסן וכ"ו ניסן יום מיתת יהושע בן נון ומאי דקרו ל' הילולא הוא רק כיון שהקב"ה לוקח נפשות צדיק ושמח בהם ככלה וכו' וא"כ לא ידע כלל מה מקום להילולא ולעזוב את ירושלים, [נוכן פקפק ע"ז בשו"ת יו"ד סי' רל"ג וכתב שם ביאור אחר ע"פ סוד בטעם שמחת ל"ג בעומר וכן ע"פ דרוש בענין ירידת המן הבאנו דבריו לקמן] וכן הקשה בשו"ת שואל ומשיב מהדורא חמישאה סי' ל"ט דאדרבה במות צדיק יש להתענות ככל מיתת צדיקים וכמו במשה רבינו ואם הזוה"ק קרא הלולא דרשב"י היינו לו דבוודאי שמחה הוא לו שהלך

תלמידי בעש"ט תלמידי המגיד וכן אצל תלמידי הגר"א תי' קר' הפר"ח שהיום שבו סמך רע"ק חמשת תלמידיו הי' ביום ל"ג בעומר] וכן בירר הג"ר יעקב הלל שליט"א בריש ספרו עד הגל הזה. וע"ע בירור מקיף בענין זה בישורון כרך ט"ו עמ' תתנ"ד.³⁷

אולם בקוני הנפלא ל"ג בעומר בהלכה ובאגדה [שממש לקחתי הרבה מראי מקומות בענין ל"ג בעומר] רצה להוכיח מפע"ח שאכן טעם שמחת ל"ג בעומר הוא בשביל שמת בו רשב"י, וכ' שם דבפע"ח דפוס קארעץ מהדורא ב' שנדפס כמה שנים אחרי מהדורא ראשונה נתוסף שם שורה אחת אחרי הסיפור עם ר"א הלוי, שכ' כ"ז להראות שיש שורש ליציאה זו הוסיף "והטעם שמת רשב"י בל"ג בעומר כי הוא מתלמידי רע"ק הנ"ל שמתו בל"ג בעומר" הרי מבואר להדיא דטעם השמחה לפי שמת בו רשב"י. עי"ש עוד. אלא שצ"ע טובא איך כותב שמת בו ביום לפי שהוא מתלמידי רע"ק הרי הוא לא הי' מאלו שמתו, וכי נימא דמה שמת אחרי שנים הרבה הי' מכח תלמידי רע"ק שמתו³⁸ ואם נימא כן למה זה סבה לשמחה אדרבה הרי זה סבה לאבילות שנפטר מכח הגזירה שחלה על תלמידי רע"ק, ועוד איך סותם דמיתת ר"ש הוא סבה לשמחה בלי להוסיף ביאור דכיון דנפטר אז יש השפעה מדברי תורתו וכדו', ולכן נראה ברור דכוונתו ממש כפי מש"כ בשער הכוונות ששם מיד אחרי שסיים המעשה ביאר ענין השמחה לפי

³⁷ ולפ"ז אין להביא שום מקור מל"ג בעומר לאי אמירת תחנון ביום הילולא דצדיק, כיון דיתכן דכלל לא הי' פטירת רשב"י ביום זה וגם אם הי' אז פטירתו אבל השמחה אינו מחמת פטירתו, ובלא"ה המהרי"ל שממש מקורו של הרמ"א שלא לומר תחנון בוודאי לא התכוון לפטירת רשב"י דכ' מפורש דהחשבון הוא לעשות זכר שתלמידי רע"ק מתו רק בל"ב יום, ועיקר הסמך שלא להגיד תחנון ביום פטירת הצדיק הוא כמ"ש במשמרת שלום קוידנוב סי' י"ב ס"ד מרש"י יבמות קכב: שמביא פ"י הגאונים על הנך ריגלא דאמוראי שהוא יום שמת בו אדם גדול ומדי שנה היו מתאספים לכבודו וחזינו דנקרא רגל, ועי' פסקי תשובות סי' קל"א אות כ"ד בהערה 143 שהביא כל המראי מקומות בענין זה, ובמהדורא ראשונה בפסקי תשובות בפנים כשהביא המנהג לא לומר תחנון ביארצייט של צדיק כתב לדמות לו' רמ"א בל"ג בעומר שא"א תחנון מחמת הילולת רשב"י אבל במהדורא חדשה [תשפ"א] תיקן זה וכתב במקום זה דזה כעין יומא דריגלא דיבמות קכב: כנר' תיקן כן מטעם הנ"ל.

³⁸ שו"ר בשפתי צדיק ל"ג בעומר אות ד' בשם גיסו השפת אמת שראה בספר ישן שרשב"י נסתלק ל"ג בעומר לפי שהי' מתלמידי רע"ק וכשם שהם מתו בימי הספירה עד ל"ג בעומר כן הי' הוא ג"כ בכלל הגזירה להסתלק בתקופה זו, ותמה השפתי צדיק הלא כבר נתבטלה הגזירה לפני שלמד ר"ש תורה אצל רע"ק, וכ' בספר מפי ספרים וסופרים מועדים עמ' רי"ז בשם הגרי"ד אלטר שליט"א ליישב דבעצם בכלל הגזירה על תלמידי רע"ק הי' שלא יקבלו ישראל תורה שבע"פ לפי שלא היו ראויים לכך, ואילו לא נתבטלה הגזירה הי' העולם שם עד היום הזה כי לא הי' ביד רע"ק ללמד תורה שבע"פ ורק אחרי שנבטלה הגזירה הצליח להקים תלמידים חדשים וא"כ י"ל שלא נתבטלה כי אם הגזירה שלא יוכל רע"ק ללמד תורה שבע"פ לתלמידים אבל גזירת מיתה לא נתבטלה וכיון שהי' ר"ש מתלמידי רע"ק הי' ג"כ בכלל גזירה זו עכ"ד. והנה אם כוונת השפ"א הי' לשורה זו בשער הכוונות צ"ע טובא שכאן כתוב זה כטעם על שמחת ל"ג בעומר ולהסבר הנ"ל בוודאי אי"ז טעם לשמחה רק טעם למה שנפטר אז.

ר' מאיר ור' יהודה ור"א בן שמוע ור"ש ור' נחמ"י,³⁵ ונשמות שלהם היו התפשטות מנשמת רע"ק עי"ש ע"פ פ"פ סוד, וכ"ז רק בשורש נשמתם בעת לידתם ואחר שגדלו במעשיהם עלו והגדילו יותר כ"א כפי מציאותו ובחינתו. אח"כ הביא הענין הנ"ל דמנהג לעלות על קבר רשב"י והביא הסיפור על רבי אברהם הלוי שהקפיד רשב"י ע"ז וסיים דכתב כ"ז להורות כי יש שורש במנהג הנז' "ובפרט כי רשב"י הוא מחמשת תלמידיו הגדולים של רע"ק ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג בעומר כפי מה שביאר לעיל ביום ל"ג בעומר".

הרי מפורש בכל דבריו דיסוד שמחת ל"ג בעומר לפי שאז התמתקו הדינים³⁶ ויכול הי' רע"ק להעמיד חמש תלמידים גדולים שיהי' להם קיום, ואחד מהם הוא רשב"י וזה גופא הטעם שיש לרשב"י שמחה גדול ביום זה, לפי שמכח יום זה קנה שלמותו, וי"ל דלכן אמר שמחתינו בלשון רבים לכלול חבריו ג"כ ואולי דזה כוונת הגירסא שמועתינו היינו שקנינו אני וחבירי השמועות שלנו בתורה] ולא הזכיר כלל שייכות פטירת רשב"י דאם הי' בזה משהו מיוחד מצד הפטירה שלו הי' צריך להזכירו ומשמע דפשיטא לי' שזה המשך לכל מש"כ לעיל ענין חמש תלמידים דרע"ק ולפ"ז יסוד השמחה כדכ' פר"ח דזה כיון שנשארו תלמידים גדולים לרע"ק להמשיך התורה שבע"פ.

ובאמת בברכ"י בשו"ר ברכה מבואר כדברינו, ומבואר בדבריו דהי' כזה גירסא בפרי עץ חיים שזה יום פטירת רשב"י [וכ"כ בחמדת ימים פ"ב מספיה"ע] אבל כתב ע"ז דמש"כ הוא בעצמו בברכי יוסף דל"ג בעומר הוא יום פטירת רשב"י כ"כ באמת בפרי עץ חיים אך כבר נודע דבנוסחאות כ' אריז"ל הי' עירבוב וט"ס והנוסחא האמיתית הוא מש"כ בשער הכוונות שלא הוזכר שם כלל ענין פטירת רשב"י וא"כ אולי עיקר הכוונה דביום ל"ג בעומר התחיל רע"ק ללמד לרשב"י וחבריו וכ"כ בספר טוב עין סי' י"ח אות פ"ז דמה שעושים שמחה בל"ג בעומר כיון דיום ל"ג בעומר התחיל ללמד לתלמידיו, והביא דבריו הבן איש חי בשו"ת רב פעלים סי' י"א כסמך דאין לסמוך במש"כ בפרע"ח. [ובספר משנת חסידים] [שהי' מגדולי המקובלים וספרו הי' קודש אצל כל

³⁵ והנה חמשת תלמידיו כפי הגירסא שלנו ביבמות סב: הם רבותינו שבדרום, ר"מ, ר' יהודה, ר' יוסי, ר' שמעון ור' אלעזר בן שמוע, אולם רשב"י ב"ב עב. ד"ה ור"ש אליבא, גרס במקום ר' אלעזר ר' נחמ"י וכמ"ש בשער הכוונות כאן ושם רשב"י ב"ב קכד: ד"ה בשאר ספרי כתב "סתם מתני' רבי מאיר סתם ספרא רבי יהודה סתם ספרי רבי שמעון סתם סדר עולם ר' יוסי סתם תוספתא רבי נחמיה וכולן אליבא דר' עקיבא" וזה מסנהדרין פו. אבל לא כ' שם הא דר' יוסי ולרשב"י א"ש דכללם יחד שהם הם חמשת התלמידים דרע"ק.

³⁶ ועיקר ההמתקה נעשה ע"י הספירה ולכן יש להקדים לספור בהקדם האפשרי ובשנה זו שחל במוצ"ש רוב כלל ישראל סופרים ביחד וזוכה בעז"ה להמתקה שלימה.

ולפ"ז יש ענין גם ללכת לקברי שאר התלמידים וכ"כ בס' הילולא רבא להבין איש חי ד"ה"נ יש שמחה גם עבור רע"ק ולתלמידיו ולכן הסמוכים לקבריהם של רע"ק ור"מ בטבר"י וכן הבאים מצפת ופוגשים בציון רבי יהודה בר אלעאי ילכו להשתטח שם ולשמוח שם.⁴⁰

גם על חביריו של רשב"י אפשר לסמוך

בשעת הדחק

וכעת ראיתי דבר נפלא בשער הציון סי' רלג ס"ק כא במש"כ שם במשנ"ב דבשעה"ד אפשר להתפלל מנחה גם אחרי שקיעה עד רבע שעה לפני צאה"כ כתב "דאפילו לדעת הגר"א והגאונים דסברי דתיכף אחר השקיעה הוא בין השמשות מכל מקום נוכל לומר דבשעת הדחק סומכין על דעת ר' יוסי דסבירא לה דאז עדיין יום ודאי הוא עד שנראה שהכסוף העליון והשוה לתחתון ולא גרע ממאי דאמרו בברכות ט' כדאי הוא רבי שמעון בר יוחאי לסמוך עליו בשעת הדחק וכל שכן בענינינו דסוגיא דברכות ב' ע"א אזלא אליבא דר' יוסי דתלי הדבר בצאת הכוכבים וכו' הרי דהשוה המשנ"ב ר' יוסי לרשב"י למימרא זה דכדאי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק.⁴¹ אף אנו נאמר דכדאי הם אלו התנאים

⁴⁰ וי"ל בדרך צחות דלכן בשנים האחרונות פעמים נעשה קושי להגיע למירון ורשב"י איכפ"ל מחבריו שעושים עסק רק ממנו, וא"כ יש גם ענין לשבת על יד הגמ' ולעייין בדבריהם של כל החמש תלמידים. והנה בשנת תשפ"ד זכיתי בסמיכות לל"ג בעומר לעסוק בעירובין לה - לו בנדון אי ספק עירוב כשר, דאיתא במשנה שם ד' ר"מ ור' יהודה להחמיר, וד' ר"ש ור' יוסי להקל, ויש סוגיא שלמה בענין זה ומתחלה הוציא לי שנזכר רק ארבע מחמש תלמידי רע"ק ולא נזכר שם ר' אלעזר בן שמוע או ר' נחמי' לגי' רשב"ם ואריז"ל, שוב האיר ה' את עיני דהרי מבואר בסנהדרין פו. דסתם תוספתא ר' נחמי' ובגמ' עירובין שם לו. הובא תוספתא פ"ב כיצד אמר ר' יוסי ספק עירוב כשר, היינו שר' נחמי' הסביר שר' יוסי, ולמעין בסוגיא שם היטב יראה דברייתא זה הוא מהפכה בהבנת שר' יוסי, וי"ל דכ"ז ממה שהידרו ה' תלמידי רע"ק לנהוג כבוד זה בזה לכן ר' נחמי' בא להסביר שר' חבירו ר' יוסי. עוד יש להעיר בסוגיא שם דהגם דבמשנה הוזכרו כל הארבעה, מ"מ הסוגיא דנה רק בש"י ר"מ ור' יוסי ולא בר' יהודה ור"ש, ומה שלא הוזכר ר' יהודה א"ש כיון דלא נמצא סתירה בדבריו כמו שיש סתירה בדברי ר"מ ור' יוסי, אבל מה שלא הוזכר ר"ש צ"ב דבשלב אחד בגמ' פריך "א"ה בהא לימא ר' יוסי ספק עירוב כשר" וקושיא זה ה"י אפשר להקשות על ר"ש ג"כ, שו"מ בעז"ה ק"י זו בשו"ת אגודת אוזב או"ח סי' י"ד, ובת"י שם הכניס המחלוקת ר' יהודה ור' יוסי בשיעור בין השמשות אי זה כהרף עין, ור"מ ס"ל כר' יוסי, ור"ש יתכן דס"ל כשר' ר' יהודה ולכן קו' הגמ' דוקא לר' יוסי עי"ש באריכות.

⁴¹ המשנ"ב נקט לשון "רשב"י" הגם דבגמ' שם הגירסא ר' שמעון, אבל כ"ה גי' הרי"ף שם ועי"ש מגיד תעלומה לבני יששכר [נדרס בגמ' עוז והדר בילקוט מפרשים על הרי"ף עמ' ו] דשייך למה ששמע דמה דלא קי"ל כר"ש נגד החולקים הוא רק כשכתוב ר"ש ולא כשכתוב רשב"י, [עי' לקמן שהארכונו ביסוד זה] ועפ"י עושה חשבון בסוגיא שם יש דבר שאמר בשם רע"ק דבלא"ה קי"ל כן ויש מה שאמר מדעת עצמו שלא נפסוק כן רק אם זה רשב"י עי"ש.

וידידי הרב משה מרדכי הפנר שליט"א העיר בכליות למה אנו מייחסים מימרא זו דכדאי הוא לסמוך עליו בשעה"ד דוקא לרשב"י הרי בגמ' נאמר זה גם על ר' אליעזר [גדה ו.] ובשו"ת גינת וורדים כלל ב' סי' א' ועוד מקומות דמש"כ כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעה"ד יש ללמוד כלל גדול בהלכה דתמיד סומכין על יחד במקום רבים

שהי' מתלמידי רע"ק שניצלו וכמו שהביא מדברי אריז"ל לפני זה לבאר ענין ל"ג בעומר, וא"כ ה"נ בוודאי צ"ל "וטעם" [ולא והטעם] "שמחת" [ולא "שמח"] רשב"י בל"ג בעומר כי הוא מתלמידי רע"ק שמתו והיינו דלכן גם הוא ה"י עלול למות וניצל והוא ה"י א' מחמשת תלמידי רע"ק החדשים שמכוחם ה"י המשך לתורה שבע"פ. ומהיכי תיתי שיכתוב כאן משהו חדש שלא כתוב בשום מקום אחר [דכל המקורות בספרים דזה יום פטירת רשב"י הוא מאחרי זמן אריז"ל] וזה גופא כוונת החיד"א שא"א לסמוך על מש"כ בפע"ח לפי שנפלו בו שיבושים [דאם לא ראה מהדורא זו למה צ"ל דיש שיבוש הרי במהדורא ראשונה לא כתוב כלל שנפטר ביום זה רק כתבו שזה יום שמחתו ובהכרח שעל מהדורא זו אמר כן] ואף שהביא שם דמהדורא זו הכל יותר מתוקן אבל מנ"ל דשורה זו אין בו טעות.

עכ"פ לפי כ"ז מיושב קו' החת"ס והשואל ומשיב דאה"נ אין אנו עושים שמחה בשביל פטירת וסילוק רשב"י רק אדרבה אנו עושים שמחה לפי שאז נתגלה כוחו של רשב"י כא' מתלמידי רע"ק, ולפ"ז י"ל דאף אי נימא שאכן נפטר רשב"י באותו יום וגילה אז הרבה מסודות התורה ומושפעים מכח זה התגלות תורת רשב"י ביום זה, [נומסתבר כן כיון דהרבה מרבתינו גדולי הדורות בעלי רוח"ק נקטו כן] מ"מ יתכן דעיקר השמחה ביום זה ה"י דיומא דל"ג בעומר קא גרים שיתמתקו הדינים ושיתחיל לקבל כוחו הגדול מרע"ק ועצם היום גרם שיוכל תורתו להתקיים ואז עלה ממדרגה למדרגה עד שנתעלה יותר מכל התלמידים [וכמ"ש בשער הכוונות דכל תלמיד עלה ונתעלה ע"פ בחינתו], וי"ל דלזה גופא נפטר ביום זה די"א דמה שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים וצדיק מת ביום לידתו היינו יום לידתו הרוחנית וא"כ יתכן דעיקר התחלת מעלתו קיבל ביום זה מיד אחר שפסקו שאר התלמידים למות.³⁹

עכ"פ נמצא דל"ג בעומר הוא שמחת כללות תורה שבע"פ שבידינו שמחת תורה שבע"פ בכללות ולא רק תורת הסוד, אלא שביום זה נתגלה ג"כ תורת הסוד מכוחו של רשב"י אליבא דרע"ק שהוא ג"כ כח תורה שבע"פ בהעמקה ובמעלה יתירה ולכן אפשר לעשות ג"כ עסק גדול מתורת הסוד ורשב"י אבל מי שעוסק בתורת הנגלה בתורה בע"פ במשניות וגמ' בתורת ארבע חבריו שהש"ס מלא מדבריהם יש לו ג"כ חלק ביום זה.

³⁹ ושמעתי שהגאון המקובל ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א אמר זאת להגר"ח קרייזוויטש וצ"ל שע"פ אריז"ל עיקר השמחה הוא התגלות והעמדת כח התורה ושמח שמחה גדולה מידעה זו עד שנתן לר' גמליאל מאה דולר.

שנשאר לדורות עולם מתורת הנסתר שלו הוא בבחי' צנצנת אחת משמרת לדורות עולם, א"כ א"ש דל"ג בעומר הוא יום להתגלות תורת הנסתר ע"י שנתן ר"ש רשות לר' אבא לכתוב ספר הזוהר וא"כ הו"ל בבחי' ירידת המן, וע"ע שם באופנים אחרים.

עד"ז ביאר הג"ר ישראל אלי' וויינטרויב זצ"ל⁴² דכיון דהמן הי' תופעה נדירה של צורת החיים דעוה"ב בעוה"ז ע"י לבוש דק, וטעמו כאן החיים השכליים ההם, וכעין זה הוא גילוי תורת הסוד בעולמינו ע"י ששהאריך בדברים עמוקים מאד.

המן מסייע לזיכוכ הגוף

ומפי הגרי"ד שלעזינגר שליט"א שמעתי לבאר בהקדם מאמר הראשון בש"ס מרשב"י ברכות ה. ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא זכו אלא ע"י יסורים תורה ועוה"ב וא"י ע"י"ש, נובס' אוהב שלום בשם הגה"ק ר' שלום מקאמינקא זצ"ל דכאן נרמז יום ל"ג בעומר, ע"פ המבואר באריז"ל דיש לכוון כל יום בספירה סוד אד"ם, לחבר אות א' עם דם לצירוף אדם שהוא שם מ"ה, וכשמגיעים לל"ג בעומר נשלמת הכוונה של ל"ג פעמים אדם, והנה מתנה בגי' י"א פעמים אדם, ולפ"ז ג"פ מתנה בגי' ל"ג פעמים אדם שנשלמים בל"ג בעומר, ולכ"כ ג' מתנות לרמזו על ג"פ מתנה שהם ל"ג פעמים אדם הנשלמים בל"ג בעומר ומאידך עי' מדרש שיר השירים ב' ב' משל של רשב"י שכן מלך נתרפא מחוליו, ורצו שילך מיד לבית ספר ללמוד, אמר המלך דהוא לא חזק מספיק וצריך עדיין להתעדן קצת באוכל ושתי', כן כלל ישראל יצאו ממצרים לא רצה הקב"ה שיקבלו תורה מיד עד שיתעדנו במן ובאר ושליו, ולכ' סותר משנתו דהרי בעי' יסורים דוקא, ואיך כתוב כאן שצריכים להתעדן, אלא וודאי הכוונה להיפך, דכדי שיוכלו לקבל התורה צריכים להזדכך מגודל טומאתם, וזה ע"י אכילת המן והבאר, דקדו' המן הי' בכוחו לזכך ולהסיר כל הטומאות וחלאי הגוף, וכמבואר בספר דברי מנחם להרמ"מ מרימנוב זי"ע סו"פ בשלח, דלכן נקרא מן, דהמן הי' מזכך להם השכל כל יום יותר ויותר, ואם הי' א' מישראל מדבר עם חבירו ורואה את מדרגתו שהוא עומד היום, ואח"כ דיבר עמו ביום מחר, לא הי' מכירו כלל מחמת רוב קדושתו שנתוסף עליו, והוצרך לשאול עליו מן הוא, היינו מי הוא זה האיש, וכמו דאיתא "מאן" תנא וז"ש ויקראו בית ישראל את שמו מן כי לא ידעו איש את רעהו מה הוא, ולכן קראו למאכל זה מן. וא"כ א"ש דהגם דרשב"י מצריך יסורים לזכך, אבל אכילת המן בכוחו לזכך השכל והגוף כמו יסורים.

חביריו של רשב"י שאנו לומדים דבריהם כל יום לסמוך עליהם בשעת הדחק.

ל"ג בעומר וירידת המן

הנה כיון שאנו נמצאים בימי הספירה, ובימים אלו נכנס ל"ג בעומר, א"כ בוודאי עלינו להשקיע בביאור יום זה ולבאר הקשר בין ענין ל"ג בעומר ועבודת ימי הספירה.

ונקדים מש"כ מרן החת"ס בדרשות רע"ט: לרמז בפסוק וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר, עד כאן ל"ג אותיות רמז על ל"ג בעומר שבו התחיל המן לירד" היינו דבירידת המן כ' עמר לגלגלת נמצא כי תיבת עמר רומז על המן, ולכן מתחלת הפסוק וספרתם עד סוף תיבת העמר, ישנן ל"ג אותיות לרמז על ירידת המן ביום ל"ג בעומר.

וחזר החת"ס על יסוד זה בתשובותיו [יו"ד סי' רל"ג ד"ה אמנם] שכ' בביאור ענין השמחה בל"ג בעומר, כי ביום ל"ג בעומר התחיל הקב"ה להוריד המן לישראל, דהביא ממדרש דמיום שכלה החררה שהוציאו ממצרים, הלכו ג"י בלא לחם, ואח"כ ירד המן ביום ל"ג בעומר, וראוי לעשות לזה זכר טוב אך הוא נגד ש"ס פרק רע"ק פו: [היינו דע"פ חשבון הגמ' יוצא דיצ"מ הי' ביום חמישי וא"כ ט"ו אייר הי' בשבת, ומיד למחרתו התחיל המן לרדת דע"ז כתוב דששת ימים ילקטוהו וכן מבואר להדיא ברש"י עה"ת פ' בשלח]

ובחי' עה"ת פ' בשלח עו: כתב דל"ג בעומר הי' ביום ג' והי' ביום השישי היינו יום שישי ולא לירידת המן, ובתורת משה סו"ס דברים הוסיף דהא דלקח ג' ימים עד שירד המן כיון דאין הקב"ה משהה לצדיקים בצרה יותר מג' ימים.

[והנה בעצם דברי המדרש שהביא החת"ס כבר נלא כל הנו"כ של החת"ס למצוא דברי המדרש, וגם איך יתאים עם מש"כ בפרשה ששת ימים ילקטוהו ואכמ"ל [בזה]

תורתו של רשב"י בחי' לחם מן השמים

והדברים צ"ב מה השייכות בין ירידת המן לל"ג בעומר. ובספר הנפלא "כדאי הוא רבי שמעון" [להג"ר פינחס פרידמן שליט"א] ביאר ע"פ מה דמבואר בזוה"ק פ' ויחי כי תורתו של רשב"י הוא בבחי' לחם מן השמים, ומה

בשעת הדחק, ובהפסד מרובה או בשעה"ד סומכין גם על דעת יחיד בדברים שהם מדרבנן לשי' הש"ך בהנהגות אור"ה ביו"ד סוף סי' רמ"ב. ולהב"ח אפילו באיסור דאורייתא סובר כן וכן הוא גם דעת הט"ז יו"ד סי' רצ"ג סק"ד לענין חדש בחוץ לארץ.

⁴² נדפס בישורון כ"א ע' תרס"ה.

הקב"ה מקיים הידור מצוה עד שליש

עוד הקדים אימרה נפלאה מהשר שלום מבעלזא הובא בס' נהרי אש להג"ר שמעון זעליכובער זצ"ל וביתר פירוט בספר דובר שלום מפי עד נאמן, שהי' פעם בל"ג בעומר אצל השר שלום, כאשר הי' שם הדברי חיים מצאנז ורבי שלום מקאמינקא, ובשלחן הטהור דיבר השר שלום מענין קדושת יום ל"ג בעומר, ואמר הרי איתא בבב"ק ט: דהידור מצוה עד שליש, ושנינו בירוש' פ"א דר"ה שהקב"ה מקיים תורתו וא"כ איך מקיים הקב"ה דין זה, אלא דלפי דאיתא דיצרו של אדם מתגבר עליו כל יום, מעתה כאשר האדם מתחיל לקדש ולטהר עצמו בשני שלישים של המצוה, הקב"ה מסייע לו להשלים השליש האחרון, והנה מ"ט ימי הספירה הם הכנה וזיכוכ המדות לקראת קבה"ת, והם מתחלקים לשלשה,⁴³ ונמצא דאחרי ל"ב יום כבר עברו שני שלישי, וביום ל"ג בעומר מתחיל שלישי האחרון, וכיון שהקב"ה מקיים הידור מצוה עד שליש, א"כ אחרי שכבר עשה האדם שני שלישי של הכנות, הקב"ה כבר משלים השאר, וכבר ביום זה מאיר אורו של חג השבועות, ע"כ. ועד"ז כ' מהרש"א מו"ק כ"ד דלכן עושים קצת שמחה בל"ג בעומר, לזכר שכבר עברו רוב ימים שהן ב' חלקים ממ"ט ימי הספירה, וכיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא.

ולפ"ז יבואר היטב ענין ירידת המן בל"ג בעומר, דכיון דביארנו דכל ענין המן הי' לזכך ולקדש את האדם כדי שיוכל לקבל קדו' התורה, א"כ זה הי' השליש האחרון שהקב"ה הוסיף מדילי' ונתן לישראל בתור סיוע שיוכלו לקבל התורה, וכיון שרשב"י הוא זה שמאיר לנו ענין זה שא"א לקבל התורה רק ע"י יסורים וזיכוכ, ומיום זה יורד לנו סיוע מן השמים לענין זה ממילא זה יום שמחה.

וא"ש דכ"ז מתקשר לעבודת הספירה לפי מה שהקדמנו בפרשת אמור בשם אור החיים הק' ושפ"א, דספירה הוא כל כולו ענין זיכוכ וטהרה לקבלת התורה, א"כ ירידת המן הי' סיוע לזה, ושמחת יום ל"ג בעומר הוא ג"כ לפי שמעתה יקל עלינו עבודת ימי הספירה.

עוד בחינה שמעתי מפי הגרמ"י רייזמן שליט"א דכיון דרשב"י הוא זה שמאיר לנו ביומא עו. שהטעם שיריד מן כל יום ולא פעם אחת בשביל הרבה זמן, כיוון שאז מאבד הקשר עם הקב"ה, והוי כנחש שאין הקב"ה רוצה לראותו, וידוע גם הסיפור שרשב"י מילא לתלמידיו בקעה מלא דיגרים ואמר שמי שרוצה יוכל

לקחת אבל אז ירד משכרו, ורצה ללמד בזה שלא כדאי לאדם שיהי' לו כיסים מלאים דאז לא יהי' לו קשר עם הקב"ה, וכדאי לו לאדם שלא יהי' לו יישוב הדעת במילי דעלמא, וא"כ ירידת המן ביום זה מסמל הענין שמעתה יושפע לנו שפע מסוג זה, שלא נאבד הקשר עם ה', ולכן הי' עדיף שלא יהי' כוונתו לנסוע למירון כדי לבקש על ריווח גדול בגשמיות, ולמען יהי' לו מספיק כסף בבנק להשיא גם נכדיו, אלא אדרבה ילך למירון כדי לבקש שיוכל לחיות כפי מה שרשב"י רוצה שנחי', שגם במצב של דחק נוכל לחיות חיי קשר עם הקב"ה, אלא דאנחנו עדיין לא כ"כ במדרגה זו, ולכן יש לבקש על גשמיות אבל צריך עכ"פ לשאוף לזה.

הילולא דרשב"י במשנתו של החת"ס

אם כבר עסקנו בדברי מרן הח"ס, יש להזכיר מה שכבר הבאנו לעיל מש"כ מרן בתשובה יו"ד רל"ג, להתנגד על עצם קיום יום מועד ושמחה ביום של פטירת צדיק, ובפרט על ההדלקה והשמחה במירון גופא, וכבר הביא בליקוטי הערות שם דבהספד שנשא על רעידת אדמה בצפת, אמר דזה הי' מקנאת ירושלים שנשכחה לגמרי, דכולם הלכו לצפת לפי ששם קבר איש⁴⁴ האלקים הרשב"י במירון והאריז"ל בצפת, וכל העולים לא"י לא שמו פניהם לירושלים רק לצפת וטברי', ובמקום שגם בזמנה"ז מצוה לעלות לרגל לא שם איש על לב, אלא לעלות לצפת להילולא דרשב"י אשר כבר הי' לי וויכוח עם מהר"ז מרגליות דהיכן מצינו לעשות יום מועד ביום סילוק צדיק וכו' והביא שם בליקוטי הערות מש"כ ע"ז בתורת חסד ע"פ רש"י יבמות קכ"ב דביום פטירת הצדיק מושיבין ישיבה על קברו ומשו"ת שם ארי' או"ח סי' י"ד דטעם השמחה זה לפי שלא מת רשב"י מיתה משונה כשאר הרוגי מלכות ע"ש באריכות. ובספר ביס דרך להג"ר מיכל זילבר שליט"א הסביר הענין ע"פ מש"כ בספר כנפי יונה להרמ"ע מפאנו ח"ב סי' צ"ב דסוד הילולא דצדיקא הוא שביום פטירתו אין עסק בכל העולמות רק בדברי תורתו, וא"כ כיון שבשמים

⁴⁴ לשון זה איש האלקים, וכן הוא בשיר של הבן איש חי "איש אלקים קדוש הוא", אולי י"ל כיון דנאמר בזה"ק עשרות פעמים דרשב"י הוא בבחי' נשמתו של משה רבינו רע"י מהימנא, וכ"כ בספר עמק המלך שער י"ג פמ"ו דרשב"י הי' ניצוץ משה רבינו, ויש הרבה דמיונות בין רשב"י למשה, דמשה ברח מחרב וקנה שלימותו במדבר ועוד הרבה, וא"כ כמו שמשה נקרא איש האלקים, גם רשב"י נקרא איש האלקים, וכן רגיל בפי כל השיר לכבוד התנא האלקי רבן שמעון בר יוחאי. וכאן המקום לעורר על טעות גדול בשיר זה שאומרים "האלקי" בפתח תחת הקו"ף וצ"ל האלקי בחיריק וכ"ה בכל המקורות, דאל"כ ח"ו משתף ש"ש וד"א והרי רשב"י בעצמו אמר בסוכה מה: כל המשתף ש"ש וד"א נעקר מן העולם. והטעות בא מחמת שיחרו עם רבי שמעון בר יוחאי ע"פ מבטא ספרדי שאין אומרים יוֹחָאי בחיריק תחת האל"ף רק יוֹחָאי בפתח ולא מבטאים האל"ף כלל - הערת ידידי הרב יעקב יוסף לורנר שליט"א. ויש ללמד זכות דדעת רשב"י דדבר שאינו מתכוין מותר, ואף אחד לא מתכוין לכך.

⁴³ עצם התחלקות ימי הספירה לשלשה והרמז לל"ג בעומר בזה כ' ג"כ בחת"ס כמ"פ.

כן יש להביא סמך לענין זה, דהנה בבבלי עירובין מו: אחרי שכלל דר' יהודה ור"ש הלכה כר"י וכן ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי, ור' מאיר נגד ר' יוסי או נגד ר' יהודה אין הלכה כר"מ, וא"כ לעולם לא קי"ל כר"מ ור"ש נגד חביריהם, איבעיא להו ר"מ ור"ש מאי ונשארו בתיקו, נמצא דבבבלי אין הכרעה בשאלה זו, מאידך בירושלמי פ"ח דשביעית ופ"ג דתרומות נקטו בפשיטות דהלכה כר' שמעון נגד ר"מ, עי' בהג' מהר"ץ חיות עירובין שם כל המראי מקומות בענין זה, ולהנ"ל י"ל דבא"י הורגש יותר אורו של רשב"י לכן הכריעו כוותי' נגד ר"מ.

[והשוב לציין ד' ההון עשיר על משניות מסכת מכשירין פ"ו מ"ה דנחלקו שם ר"מ ור"ש והביא שם ספ"ק הבבלי כמאן קי"ל במח' ר"מ ור"ש, וכתב וז"ל "ומכאן מוכח גדולתו דר"ש לאפוקי ממי שמתרחק מחכמת האמת באמור ומנו ר"ש דכמעט בכל מקום אין הלכה כמותו או לאזנים שכן שומעות שבמקום ענותנותו שם אתה מוצא גדולתו, שהרי רבי היה מתפאר עצמו שכל התורה שזכה הוא משום דחזא לר"מ מאחוריה (שם יג ב) ולא פסקו הלכה כמותו על כי לא ירדו חבריו על סוף דעתו (שם) ולכן פסקו כמעט לעולם כבעל מחלוקתו וכשבאו לר"ש לא יכלו להכריע איזה משניהם דעתו עמוק מחבירו כדי לפסוק הלכה כשכנגדו וכשחולק ר"ש עם אחרים לא פסקו כמותו מהטעם עצמו דר"מ וכמדומה לי שכן כתב גם בעל של"ה"]

ובאמת היו הרבה צדיקים שגם בחו"ל עשו יו"ט גדול בל"ג בעומר כמו שידוע,⁴⁵ על הה"ק מראזוועדאוו וצ"ל שקיבל סוד ל"ג בעומר מהדברי חיים מצאנז זי"ע ומאז הי' אצלו ל"ג בעומר נהג יום קדוש זה בהתעוררות גדולה, ונהרו אליו מכל גליציא והרע"ף ישועות לאלפים, והמון עם היו קוראים לל"ג בעומר "דער ראזוועדאווער יו"ט". וסיפר הגר"מ הלברשטם וצ"ל בעל דברי משה מה ששמע מפי הגה"ק ר' יודעלע מדזיקוב זי"ע⁴⁶ כי פעם אחת ישב אורח מא"י בשלחן הטהור של הדברי חיים בל"ג בעומר, ובאמצע השלחן עלו בלבם הירחורי געגועים להשמחה הגדולה וההתעוררות שיש ביום זה במירון, ופתאום פנה אליו הדברי חיים שהיו לפניו על השלחן "מייערן" [היינו גזר באידיש] והושיט לו מהמייערן ואמר לו, אתה רוצה מייערן קח לך מייערן [לשון נופל על לשון מירון] ובאכלו מן המייערן נתלהב מיד האורח מקדושת מירון, ועלה על השלחן ורקד בעוז ובתעצומות בשמחה עצומה בניגוני ארה"ק הנהוג לשורר במירון, וכלשון הבני יששכר [אייר מאמר ג' ג'] אשר השמחה אצל הציון רשב"י ביום זה הוא שלא כטבע שנא' אור צדיקים ישמח.

עוסקים ביום זה בתורת רשב"י, ורשב"י הרי אמר יכול אני לפטור כל העולם כולו מן הדין, אין לך שמחה גדול מזו. וכמו דבעה"ב שמחין בתורתו כן אנחנו בעה"ז אנו מרבין בשמחה, שע"י השמחה אנו ממשיכין גם להנהגת עוה"ז את ההנהגה דיכול אני לפטור את כל העולם מן הדין.

ובספר מעגלי סופר עשה הג"ר נפתלי צבי פלדמן שליט"א חיבור שלם מכל דברי החת"ס על ל"ג בעומר, והביא שם מכתב הגרצ"ה לעהרין וצ"ל אל החת"ס וכתב דלא בשביל רשב"י הלכו לגור בצפת אלא שלא הי' שייך לגור בירושלים, ובענין קביעת יום שמחה, סמכו על רשב"י בעצמו שלפי המקובל מאריז"ל התגלה רשב"י בעצמו על קברו, להזהיר לרבי אברהם הלוי על שאומר שם נחם ביום שמחתו עי"ש באריכות.

והנה בזמירות דברי יואל הביא מה שאמר רבינו יואל מסאטמר זי"ע דאילו הי' מרן הח"ס שם במירון והי' רואה השמחה במו עיניו לא הי' מתנגד כ"כ לזה, וגם אמר שהרבה צדיקים בחו"ל לא התנגדו לעשות ל"ג בעומר כמו יו"ט, לפי שמעולם לא היו במירון, ע"כ לא הרגישו בנפשם גודל השמחה שנשפע ביום זה, ובוודאי שאילו זכו להיות שם לא היו מתנגדים כ"כ.

בא"י מאיר יותר אורו של רשב"י

ויש לפרש, דבא"י מאיר יותר הארת רשב"י, ויש סמך לזה מדברי הגמ' ביצה כז. בענין מח' ר' יהודה ור"ש, בבכור שאין מומו ניכר מבעו"י אי מותר לבודקו ביו"ט, דר"ש אוסר ואיתא שם דר' אמי סבר לעשות כן, "אל ר' זריקא הרי ר' יהודה ור"ש הלכה כר"י, אל רבי אבא מ"ט לא שבקתינהו לרבנן למעבד עובדא כר"ש, אל [ר' זריקא לר' אבא] ואת מה בידך [דשבקת לר"י ובעית למיעבד כר"ש ממי שמעת דהלכה כר"ש בזו] "אל הכי אמר ר' זירא הלכה כר' שמעון, אמר מאן דהוא" [א' מן התלמידים מי שהוא ולא נודע שמו] "אזכי ואיסק להתם ואגמרא לשמענתא מפומי דמרא" [יה"ר שאזכה לעלות לא"י למקום שרבי זירא שם, דהוא מרא דשמעתא דאמרי משמי' דהלכה כר"ש ואגמרה לשמענתא מפומי] וצ"ע וכי אינו מאמין לר' אבא ששמע כן מר' זירא.

והנר' בדרך צחות, דרבי זירא אמר כן רק כשהגיע לא"י, ושם המקום מסוגל יותר להבין דעת רבי שמעון, ואז הכריע כר' שמעון נגד הכלל דר"י ור"ש הלכה כר"ש, ולכן רצה אותו תלמיד לעלות לא"י, ואז יזכה גם הוא להבין עומק דברי ר"ש, וע"ז צריך תפלה ותשוקה לזכות לזה, דלא סגי סתם עליי' לא"י, אלא צריך להיות מוכן להיות דבוק לתורת רשב"י, ואז יזכה להבין דעת קדשו, וכיון שר' זירא זכה לכך רצה ללמוד מפיו.

⁴⁵ מובא בספר חמדה גנוזה ע' קצ"ד.

⁴⁶ גר בלונדון בשנותיו האחרונות, וזכיתי להיות אצלו כמ"פ.

האם יש הבדל בין רבי שמעון לרשב"י

הנה יסוד נפוץ מובא בהרבה ספרים, ומקורו מספר בן יוחאי לרבי משה קוניץ מאובן שהי' בזמן החת"ס⁴⁷ ויסוד הספר הוא לבאר למה יש מאמרים בש"ס שנאמרו בשם רבי שמעון סת"ם ומאמרים שנאמרו בשם רבי שמעון בר יוחאי, ובשער א' כתב שם דהי' לו קושיא זו, וגם הי' ק' לו בראותו גדלות רשב"י בכל הש"ס בפרט אחרי צאתו מהמערות א"כ למה לא קי"ל כוותי', עוד הי' ק' לו בר"ה ד. דר"ש אומר ג' רגלים כסדרן וראי' לזה וכן הי' רשב"י אומר וכו' אמרו על המאמר סתם ר"ש, ועל הברייתא שהובא דבריו אמרו רשב"י, ועד"ז בב"ב צ"א ונדה מ"ז ועוד, ולכן רצה לחדש שם דלא נקרא ר"ש סתם רק עד לכתו למערה אבל אחרי צאתו מן המערה הי' נקרא רשב"י או בן יוחאי. ומביא ע"ז יותר ממאה ראיות חזקות כראי מוצק, וכ' שם ב' טעמים למה נקרא אז בשם אביו. ואח"כ האריך במה דחזינן גדלות רשב"י בעיני החכמים אחרי צאתו מן המערה, אבל לפני זה לא מצאנו בש"ס רק שהי' חריף גדול ובעל פילפול אבל לא שמעו לדבריו להלכה, אבל אחרי צאתו מן המערה האריך שם דוודאי קי"ל כדבריו, וגם יתכן שחזר בו מכמה הלכות שאמר לפני המערה, ולכן בש"ס כשרוצים להוכיח דבריו מוכיחים ממש"א רשב"י, דזה סימן שנשאר בזה גם אחר המערה. ומה שבאמת נשאר בזה עי"ש באריכות.

אולם בס' מגדים חדשים ברכות ה' הביא מס' יחוסי תנאים ואמוראים לרבינו יהודה בר קלונימוס שכ' בהיפך דרשב"י נקרא לפני המערה, ושבאמת אין כלל ברור בזה דבכמה מקומות נקרא רשב"י בין בבחרותו בין בזקנותו, ובמש"כ דמה דאמר אחרי צאתו מן המערה נקטי' הלכתא כוותי' כע"ז כ' באוהב שלום מהרה"ק מקאמינקא וכ"כ לחדש הגה"ק מסאטמאר בדברי יואל פ' וישב, וכ"כ במגיד תעלומה [להבני יששכר] בריש ברכות, דשמע דכ"מ שכ' דבר בשם רשב"י קי"ל כוותי'. והעיר ע"ז ידידי הרב יעקב יוסף לרנר שליט"א מב"מ סח: לענין כמה הוא שכרו בנותן למחצית שכר דרשב"י אומר שכרו משלם, ומפורש שם בהמשך דלא קי"ל כוותי' אלא כרבי יהודה דסגי בטבל

⁴⁷ הוא גם מחבר ספר בית רבי שנדפס חלק ממנו בהקדמה למשניות יכין ובעוז בתולדות רבינו הקדוש, הרבה נכתב עליו ועל ספריו, ועיקר הדין הוא האם הי' משכיל או לא, והמהר"ץ חיות בהקדמה לספרו אמרי בינה משבח, ורע"א בגליון לשו"ע או"ח סי' תכ"ט סק"ב מעתיק ממנו, וראה בקובץ ישורון שנת תשע"ט באריכות שהוכיח דכל ענינו בעסק הזה"ק הוא לצאת נגד היעב"ץ שיצא נגד המשכילים וגם השיג על הזה"ק בס' המטפחות, ואכן אמר רבי שמעון סופר בשם אביו החת"ס "א' מהדברים המהופכין שראיתי בעולם דיותר הי' ראוי דס' המטפחות יצא מידי הר"ם קוניץ וס' בן יוחאי יצא מתחת ידי המקובל יעב"ץ".

עמו בציר. אולם למעיין בהמשך הסוגיא שם ודף סט. בתוס' ד"ה אלא יראה דנחלקו בזה הראשונים שם. עוד יל"ע מיבמות ס': דגירות פחות מבת ג' דכשרה לכהונה דלא קי"ל כוותי'.

בטעם דלא קי"ל כרבי שמעון

ובמה דלא קי"ל כוותי' בכ"מ, כבר כתב בתפארת שלמה פ' שופטים דהק' ג"כ דמי לנו גדול מרשב"י, ומדוע אין הלכה כמותו, אך האמת דלפי גודל מעלת רשב"י גבוה מאד לכן בעוה"ז בעת כזאת אין באפשר שיהי' הנהגת העולם כמותו, ולכן אין הלכה כר"ש, אבל לעתיד כאשר יהי' הארץ מלא דעה את ה', יהי' הלכה כמותו וז"ש הליכות עולם, שההלכה הוא לפי ההליכה של העולם לפי מדרגת ומעלת עוה"ז, לכן עתה אין העולם ראוי להתנהג ולסבול עוצם קדושתו של רשב"י.

רשב"י במדת הדין ואזיל בתר כוונה

וביאור הדבר י"ל כיון דרשב"י אחר שיצא מן המערה הי' כולו ע"פ מדת הדין, וכן הוא בשיר בר יוחאי נאזרת בגבורה וחרב הוצאת מתערה דהוא מיוחד במדת הגבורה, ⁴⁸ וכשורש שמעון בן יעקב שהי' שורשו בגבורה, ועי' מעילה יז: דרשב"י הי' נוח לכעוס ומקפיד על דבר מועט, ולכן פחד רבי יוסי לילך אתו לפעול ברומי עבור הגזירות שגזרו, ובאמת הקפיד עליו בסוף, ויל"פ דלכן נקט הלשון יכול אני לפטור כל העולם מן הדין דייקא, דגם ע"פ מדת הדין יכול לפטור, דהנה בעצם רשב"י מקפיד תמיד שיהי' כוונה כדס"ל בעלמא דדבר שאינו מתכוון מותר, כיוון דבלי כוונה הפנימית חסר בעצם המעשה, וממילא צ"ל להיפך ג"כ דשעושה מעשה טוב בלי כוונה אין לו ערך, ולשיטתי' אזיל בשבת לג: שגינה המעשים של הגוים דאף דסו"ס הפעולות הם טובות אולם הם לא מתכוונים לכך, וכך הי' טענת הקב"ה לגוים לע"ל ע"ז ב: דשוטים הם שכל מה שעשו עשו לעצמם, דלע"ל בוודאי נקטי' כרשב"י דהכל ע"פ מדת הדין, וע"פ מדת הדין יש ללכת ע"פ כוונתו האמיתית והפנימית, וכן מצינו דר"ש אזיל בתר כוונה לענין מוקצה דלא הוקצה כ"כ כיון דחסר דעת גמורה להקצאה, ורק באינו יושב ומצפה או דחי' בידים דיש הקצאה גמורה אז הוי מוקצה, ובהוריות י.

⁴⁸ ובנו ר' אלעזר הי' מושרש בחסד, ולכן הרמ"ק כשהי' עולה על ציון רשב"י הקפיד לשבת בצורה שר"א מימינו כמדת החסד ור"ש משמאלו מצד מדת הגבורה והרגיש אור גדול מאד [ועיקר מקום קבר רשב"י הוא בפנים החדר סמוך לר"א בנו ולא בחוץ איהא שכולם עומדים היום] ועי' ב"מ פ"ד: גדלותו העצומה של רבי אלעזר בר"ש והתגלות רשב"י בחלום לחכמים שברצונו שבנו יהי' אצלו במערה ומ' דיש נייחא גדולה לרשב"י בזה שמצורף עם בנו במערה.

מעלתו, וכירושלמי פ"א דסנהדרין דא"ל רע"ק דייך דאני ובוראך מכירין אותך הרי שחוץ מרע"ק לא הכיר איש אותו, וזה הי' קודם המערה, ואחר המערה ששגבה מעלתו מאד, כמו שאמר לרבי פינחס ב"י חותנו, אלמלא לא ראיתיני בכך לא הייתי בכך, וגם רע"ק לא הי' אז, ע"כ לא הי' בדורו כלל מי שהכיר אותו, ע"כ אמר מדקאמר שמעון ולא רבי שמעון ש"מ קב"ה כי הוא וודאי ידע מעלתי, שאני מאותן שגדול מרבן שמו ואין בדורי מי שיכירני.

התקשרות ברשב"י ע"י תורתו

בספר מים רבים עמוד ע"א בשם ס' ליקוטי אמרים להמגיד ממעזריטש דכשלומד בגמ' מימרא אמר רבי שמעון, תיבת שמעון הוא חיות התנא, וכן שם כל אדם הוא החיות שלו, ושם הוי"ה הוא מחי' ומקשר החיות עם המוחין, והדין שאמר הוא השכל שלו דהיינו המוחין, נמצא כשלומד בדחילו ורחימו הוא מקשר עצמו ברבי שמעון ולומד אצלו. ובמאור עיניים ישמח לב ריש מס' שבת דלכך אמרו שפתותיו דובכות בקבר, שאפשר לומר דזה בחי' השתטחות על קברי צדיקים, כי דיבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו כאמור, וזה הלומד בהכנסו בתוך החיות ומוחין של צדיק שטמון בדבריו נקרא אתדבקות רוחא ברוחא כנודע זה מדברי הבעש"ט, ונקרא בחי' זו השתטחות על קברי צדיקים שהן דבריהם שלומד, לכך מחי' מוחין של אותו צדיק ע"כ ובשפ"א מרבי פייביש בערזאנער מובא בהקדמת בן המחבר ששמע מאביו דיותר טוב לעיין בספרו של הצדיק מלהשתטח על קברו, כי ע"י העיון בספרו מתדבק יותר בצדיק מהשתטחות בקברו.

ועי' בספר פניני רבינו יחזקאל לרבי יחזקאל אברמסקי דלפני ל"ג בעומר נתן מראי מקומות לסוגיא דשבועות י"א דעוסק בדברי ר"ש אף שלא אחזו שם אז, שיהי' לכבוד רשב"י, דשם בסוגיא מוזכר כמה משי' ר"ש הא ד"אין חטאת ציבור מתה", ו"קדשי בה"ב לא היו בכלל העמדה והערכה", וש"פרה מטמאה טומאת אוכלין", וש"פרה נפדית ע"ג מערכתה" וש"אמרו לו לר"ש מהו שיקרבו בין זה לזה", ושר"ש לית לי' לב ב"ד מתנה עליהן ולכס"ל "תמידין שלא הוצרכו לציבור אין נפדין תמימים" ושם דף י"ב יש עוד מו"מ בדברי ר"ש.

עכ"פ בוודאי יש מקום גדול להתעסק בתורתו של רשב"י, וכבר עסקנו בעז"ה קצת בתורתו הנגלה בפ' אמור בענין שתי הלחם וכעת נוסף להעמיק בשי' ר"ש ורבי אלעזר בנו בענין "כל העומד להיעשות כעשוי דמי" שנוגע ג"כ לשתי הלחם.

ד' ת"ק דחטאו כהן משיח ונשיא עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות אבל דעת ר' שמעון דתלוי בדיעה דאם נודע להם עד שלא נתמנו - חייבים, ומשנתמנו - פטורים. וכן סברתו בענין כל העומד לזרוק ולשרוף וכו' כיון דעיקר ההכנה והכוונה למה שמיועד נעשה כאן לא איכפ"ל כ"כ במעשה בפועל, וכדביאר בבית האוצר לר"י ענגל שהוא ע"ד מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, וא"כ הו"ל לרשב"י להחמיר מאד בכל דבר.

ורשב"י באמת אחר שיצא מן המערה שרף כל מה שראה עיניו שעוסקים בגשמיות וראב"ש בנו נשאר בבחינה זו גם אח"כ, אלא שחזר לעוד שנה שנת י"ג אז נתגלה מדת לא ינקה שזה עומק נוסף במדת הדין גופא, דגם במדה ד"לא ינקה" מוצא ה"ינקה", דהיינו דגם ביהודי הכי שפל והכי רחוק, אפשר למצוא נקודה פנימית שעי"ז אפשר להתחבר שוב, ורשב"י הוא שאמר במדרש כי תבוא דגם אם הי' חסר יהודי אחד בקב"ה"ת לא הי' קב"ה"ת, והוא זה שמגלה מעלת יהודי על הגוי ואמר דאתם קרויים אדם ולא גוי, [הארכנו בזה בסו"פ בהרן] והוא זה שאמר בסנהדרין קג. אצל מנשה שהקב"ה חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד מפני הדין, כיון דלא הי' שם מקום לרחמים כלל ואעפ"כ נמצא מקום לתשובה.

במירון קי"ל כרשב"י

הנה בשו"ת ארץ צבי קונגלוב סי' כ"ז כתב דכשהי' במירון ל"ג בעומר תרצ"ה, חידש דבמירון מקומו של רשב"י הלכתא כוותי', ולכן כיון דלדעת הזוה"ק ברכת הנהנין דאורייתא [ל"מ] לכן שם הדין הוא דברכות דאו', וכיון דמירון הוא מחלק נפתלי, פי' התרגום עה"פ נפתלי אילה שלוחה ד"תהא עבדא פירין ויהון מודן ומברכין עליהן" וק' מה רבותא דנפתלי בזה, ולהנ"ל א"ש כיון דמירון הוא חלק נפתלי ושמה ברכת הנהנין דאו'. ע"כ. ולפ"ז העולים למירון ואוכלים ושותים שם יזהרו מאד בברכת הנהנין ויתכן דלכן יש ריבוי אכילה ושתי' שם כיון דהברכות שם הם דאורייתא.

והנה כבר הבאנו בתחלת פ' אמור דברי הזוה"ק בהקדמה דמדקאמר שמעון ולא רבי שמעון ש"מ קב"ה בעצמו, עי"ש בשם הרה"ק מרוזין זי"ע, וכדברי שלום להרה"ק ר' שלום מקינדנוב זי"ע בד"ת לל"ג בעומר פי' כי ידוע כי גדול מרבן שמו, וע"כ הקדמונים לא נקראו בשם רבי, ובאמת רשב"י הגם שהי' בדור התנאים שנקראו רבי, מ"מ גבהה מעלתו מאד דלא הי' שייך לקרותו רבי, אלא דבדורו לא הי' מי שיכיר גדול

דעת רבי שמעון בכל העומד להעשות כעשוידמי

הנה דעת רבי אלעזר ב"ר שמעון מנחות מז. ופסחים יג: דלקידוש שתי הלחם בעי' גם שחיטה וגם זריקה לשמה, ואי זרק שלא לשמה הלחם אינו קדוש כלל. ומ"מ בנשפך הדם מבואר בפסחים שם, דכיון דס"ל לראב"ש כאביו דכל העומד לזרוק כזרוק דמי, הו"ל כלאחר זריקה וקדוש עכ"פ לענין להפסל ביוצא, וכבר הדגיש רש"י פסחים שם דמ"מ אינו מותר באכילה עד הזריקה בפועל, וביאר בשמ"ק בשם הרמ"ה ב"ק עו: דכוונת ר"ש הוא רק דנחשב כדבר הראוי לאכילה, ונפק"מ לענין טומאת אוכלין, וכדבר שאתה יכול להאכילו לאחרים, וכמבואר בב"ק שם ובמנחות ק"ג: דפרה כיון דעומד להפדות וכפדוי דמי יש עליו טומאת אוכלין דכבר יש עליו שם אוכל, ומאידך לולא חיבת הקודש לא הי' עליו טומאת אוכלין כיון דעומד לישורף וכשרוף דמי כבר פקע ממנו שם אוכל, אבל אין הכוונה דנחשב כאילו כבר נעשה הדבר בפועל ממש ולכן עדיין אסור באכילה. ומטעם זה הק' הגר"ז [מנחות שם] במה שהק' התוס' בפסחים ומנחות שם, דגם בזרק שלא לשמה יתקדש הלחם לראב"ש מצד כל העומד, הרי לקידוש בעי' מתיר, וכלשון הגמ' שני דברים ה"מתירים" ודין כל העומד ל"מ לזה. עי"ש מה שתי'.

ורבותינו בעלי התוס' בכמה מקומות בש"ס [חולין פ: ב"ק ע"ו. סוטה כ"ה] נתחבטו טובא בדבריו של רבי שמעון, ועשו מח' הסוגיות בכמה ענינים. למשל אי לדינא דר"ש דבעי' שחיטה ראוי' האם יספיק כללא דכל העומד לזרוק לאשוויי כל שחיטת קדשים לשחיטה ראוי' כיון מחוסר רק זריקה להתיר עי"ש בארוכה. נמצא דבעלי הש"ס בעצמם נתחבטו בזה, עוד העמידו בכללא דר"ש כמה יסודות:

א: דל"ש כל העומד רק במקום מצוה דאורייתא שיעשה כן, ומטעם זה כ' בשו"ת חת"ס או"ח סי' מ"ו דל"ש כלל בלחם משנה לומר כל העומד לחתוך כחתוך דמי כדי שלא יהי' עליו תורת שלם, וכהערת החכ"צ סי' ס' כיון דליכא מצוה לחתוך דוקא ככר זה.

ב: רק כשעומד להעשות מיד בלי מעשה אחר בינתיים כגון בזריקה ל"א כל העומד רק אחרי קבלת הדם,

ומטעם זה כ' בשו"ת חת"ס יו"ד קצ"ה דאין חשש חציצה בשערות הבתולות לפי שעומד ליקצץ, כיון דעדיין יהי' בעילת מצוה בינתיים. אבל חוץ מזה יש לבעלי התוס' עוד כמה קושיות בכללא דר"ש אכמ"ל בזה.

ובהג' רעק"א פ"ח מפסחים הק' על שי' ר"ש שם דס"ל דמושכין ידיהם מק"פ עד זריקת הדם, דלמה לא נימא כל העומד לזרוק, ובתפארת ישראל שם הביא עוד קושיות בענין זה, וכתב דהדבר צריך תלמוד לפנינו ולפני פנים להבין דברי רבי שמעון דס"ל בכל דוכתא כל העומד ליעשות כעשוי דמי, א"כ לא מצינו ידינו ורגלינו בכל דיני התורה הקדושה דכ"מ שתלתה התורה פעולה שלא לעשותו עד שיעשה פעולה אחרת, נימא דהוי כאילו עשאו ונוכל להתיר ערל וטמא לאכול קדשים כיון דאין לו מניעה למול ולטבול ולאכול קדשים גם לפני זריקה, והאריך טובא בכלל זה מתי אמרי' כל העומד ומפריך כל הסברות שנאמרו בזה, וכ' דצ"ל דכ"מ שהתורה אמרה במפורש שלא יועיל עד שיעשה מעשה ל"א כלל זה, ובאכילת בשר פירשה התורה ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל עי"ש, אולם צ"ב דא"כ בקרא חזינן דהכלל אינו נכון, ובהכרח דיש הבדל בעומק למה לא יוכל לחול היתר אכילה בפועל.

ועל דברי חכ"צ הנ"ל שר"ל דמדין כל העומד לחתוך כחתוך נימא דכל לחם משנה ל"ה שלם, הק' חת"ס או"ח מ"ו דעל אותו דבר בעצמו שמכוחו עומד לכך ל"א כל העומד, דא"כ לא נצטרך כלל זריקת הדם כיון דכבר עומד לכך ולא נצטרך שריפה בדבר שעומד לשרוף כיון דכשרוף דמי, ובהכרח דרק לענין דינים אחרים אמרי' דנחשב כאילו עשאו.

עכ"פ חזינן מזה מה גדלה עומק תורתו של רבי שמעון, עד שכ"כ נתחבטו אמוראים וראשונים והאחרונים להבין ולהגדיר שיטתו. ועי' אפשר לומר מה שאמרו מנחות ד. אחרי שנתחבטו טובא בדעת רבי שמעון [בענין שלא לשמה במנחות] "כלום הגענו לסוף דעתו של רבי שמעון".